

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

M. DC. LXI. Coloniae Munatianaee, 1661

Decretalivm Epistolarvm Gregorii Liber Tertivs.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62953](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62953)

DECRETALIVM EPI-
STOLARVM GREGORII
LIBER TERTIVS.

DE VITA ET HONESTATE
clericorum.

TITVLVS PRIMVS.
CAPITVLVM PRIMVM.

Cum celebratur, diuisus esse debet clerus a populo.

Ex Concilio Moguntino. a

Tlaici focus altare, quando sacra my-
stera celebrantur, stare vel sedere in-
ter clericos non presumant. Sed pars
illa, que h cancellis ab altari dividit-
ur, tantam spallentibus pateat clericis.
Ad orandum vero & communicandum
laicis & feminis (sicut mos est) pateant

bus traditus, uxorem permittatur habere, & iterum ton-
deatur: nec in vita sua uxorem dimittere audeat.

CAP. VII.

Clericus debet tonsuram deferre: & si non vult, potest vocatus a
suo superiori tondere.

Alexander III. Cantuarien. Archieps.

Clericus: & infra. a Clerici, qui comam nutriunt h
& barbam, etiam inuiti a suis Archidiaconis tonde-
antur.

CAP. VIII.

Frequentius monasteria monialium, & monitus non desistat, si
clericus est, deponitur: si laicus, excommunicatur.

Idem in concilio Lateran. c

Monasteria d sanctimonialium, si quisquam cleri-
cus sine manifesta & rationabili causa frequentate
preuulerit, per Episcopum a arcetur: & si non de-
stiterit, ab officio ecclesiastico reddatur immunis. Si
laici, excommunicationi subdantur, & a coetu fidelium
siant penitus alieni.

CAP. IX.

Episcopus potest statuere in ecclesia certum numerum cleri-
corum secundum ipsius facultates, qui seruent in communi, & contra-
dictores ad hoc compellere. & istos in communi vocantes, potest ab-
sistere ab excommunicatione inuocata, propter iniectionem manuum
in seculum.

Gregorius 7 VII.

Quoniam h (ut ait scriptura) [i & j.] Statuimus,
ut facultatibus ecclesiarum uestrarum preuentibus
& expensis diligenter in pestis, certum in eis valeatis po-
nere numerum clericorum, & statuere, ut bona eorum
veniant in commune, in una domo vefantur, atque
sub uno recto dormiant & quiescant. Si qui vero con-
tradictores extiterint, licitum vobis fit per suspensionem
officii & beneficii, aut grauiori etiam pena, si opus fue-
rit, ad hanc obseruantiam eos compellere, appellatione
non obstanti. Indulgemus etiam ut si quisquam eor-
um, qui simul vivunt, pro manus i iniectione in so-
cium a communione meruerit fieri alienus, reconciliandi
& penitentiam imponendi potestatem plenariam habeat-
is, nisi forte atrocitas facti penam grauiorem expec-
tet. k

a Ca. 6. eod. tit. ne cler. vel monach. in i. compilat. b Hec 2.
verba & barbam, desunt in omni manu. c Sub Alex. 3.
c. 11. d Ca. 8. eod. tit. in i. compilat. e Ad Episcopo arcetur.
f Al. de ferit. g Al. in. al. vii. al. vi. al. vii. sed in plurimum
legitur al. vii. h Ca. 10. eod. tit. in i. compilat. conserit concilium
Tol. 2. can. 13. Refert Grat. 12. q. 1. ca. 1. i Mansum. k Ex-
poscat.

Mmm z

CAP. II.

Deu. ne post breuissimum sumari.

Ex concilio Pictaviensi. c

Clerici arma portantes d, & usurarii excommuni-
cantur.

CAP. III.

Tristiter habens populum, debet habere clericum, qui facium
ant. & in alio hie expellat, eum iuuet.

Ex concilio Maticensi. e

Vtriusque Presbyter f, qui plebem regit, clericum
habens, qui facium cantet, & epistolam & lectionem
legat, qui possit venere scholas, & ad monere suos paroc-
chianos in hinc fides ad fidei discendam mittant ad ec-
clesiam, quousque cum omni castitate erudiat.

CAP. IV.

Non post breuissimum sumari.

Gregorius 7 IX.

Clericus ex clericis comam h relaxaverit, anathema
est.

CAP. V.

Deu. est, & om aliter sumari.

Ex concilio Carthaginiensi. a

Clericus neque comam nutriat, neque barbam.

CAP. VI.

Uxor in sacris, nec profusus potest uxorem ducere, sed
seruo modico si vult gaudere privilegio clericali, vel dispen-
satione in matrimonium, hoc dicit, secundum modum, qui est ma-
gnum inueniunt, licet, secundum quem ponit unum casum duntaxat.

Ex concilio Triburien. k

Clericus si tonsura dimissa uxorem acceperit, qui
quidem sit in gradu, nec monasterio a parenti-

a An. Aug. in nota ait esse ex conc. Tiron. 2. c. 4. b Que
a concilio. c Neustof. al. Pict. conc. d C. 2. eod. tit. in i.
comp. l. 1. de ex. pres. e Maticensi. f Durci. lib. 2. decr.
in. 1. cap. 1. c. 2. eod. tit. in i. comp. g Decr. v. in. in
comp. h Ca. 2. eod. tit. in i. comp. i Conc. Carth. 4. c. 4. 4.
k Al. Magister al. Triburien. g.

CRE

CAP. IV.

Si clericus mox concubinas non dimittunt, suspenduntur a beneficiis, & si se non corrigunt, deponuntur.

Idem Cantuarien. Archiepiscopi, & eius suffraganei. Sicut a ad extirpanda... Frat. v. mandamus, quatenus clericos vestra jurisdictionis, qui in Subiaconatu & supra fornicarias habuerint, studioso monere curetis, ut a se illas removeant, eas ulterius minime admittant. Si vero ad quietem contempserint, eos ab ecclesiasticis beneficiis usque ad satisfactionem congruam suspendatis. Et si eas suspensi praesumpserint detinere, ipsos ab eisdem beneficiis perpetuo removeate curetis.

Uita qua periculum parit animarum, summo opere deest intendere, ita etiam nos convenit gravamina propagare virtutum, ex quibus fidelibus saluti augmentum, & sacri ecclesie decor proveniat benefacti. Unde cum in Anglia prava & detestabilis consuetudo & longo tempore obtinuit, ut clericis fornicarias in suis domibus habent, nos volentes tam grave scandalum de populo removeate, & praedictos clericos ad honestatem ecclesiasticam reducere.

CAP. V.

Littera a clerico concubinario suspensa super absolutioe (tacita facti forte) obtenta, non valet.

Idem Eboracen. Archiepiscopi. Super eo vero lo. quod aduersus A. Presbyterum fornicariam detinentem, propter hoc ab officio suo suspensum: [1 & infra.] Porro si litteras a nobis obtinuerit, quae facti feriem non contineant, nolimus illas sibi prodesse.

Prud. s. i. r. quid si super hoc appellatum sit ad praesentiam nostram, contingat ipsum ad nos accedere prout expedire videbitur, pertinaciam eius & audaciam corrigemus. Si vero non venerit ad praesentiam nostram, suspensionis in eum sententiam propter hoc latam tandem volumus observari, donec fornicariam suam a se profus abiciat, & iuras sicut decet Presbyterum contineat.

CAP. VI.

Si clericus mox non dimittat concubinas, suspenduntur a beneficiis: & si se non corrigunt, deponuntur.

Idem Londonen. Episcopo c. Si autem a clerici tuae jurisdictionis (sive in sacris Ordinibus sive in inferioribus constituti) fornicarias detinent: nisi eas ad secundam vel tertiam commonitionem a se dimiserint, easdem de cetero contempserint, liceat tibi e eas ecclesiis, vel earum portionibus appellat. postposita spoliare, officio ipsis nihilominus interdito.

CAP. VII.

A clerico fornicario, quamdiu toleratur, nec habet operis excedentiam, licite audiuntur divina, & percipiuntur ecclesiastica sacramenta: a notorio vero abstinentum est, non quia in sacramento sit defensus, sed ad ipsorum fornicatorum emendationem, hoc dicit, inahendo verbo littera.

Lucius III. f. Ex concilio Moguntino.

Vestra duxit devotio & inquirendum: [1 & infra.] Alicubi dicitur: nullus audiat missam sacerdotis, quem scit indubitanter concubinam habere. alibi vero legitur: non potest aliquis, quantumcumque pollutus fuerit, divina pollueret sacramenta, quae purgatoria cunctarum cogitationum existunt. Qualescumque h e

a Ca. s. eod. tit. in 1. comp. & post conc. Lat. p. 18. c. 2. b Ca. s. eod. tit. in 1. comp. & post conc. Lat. p. 18. c. 9. c al. Lunden. ad Lunden. d Ca. 7. eod. tit. in 1. comp. & post conc. Lat. p. 18. c. 2. e In C. Barb. tit. ab ecclesia sui, &c. f al. Urban. 3. g Ci. eod. tit. in 2. comp. & post conc. Lat. sub Alex. 3. p. 50. c. 38. h In Cod. Barb. qual. sacerdos sit, quae facta sunt, &c.

364
nim sacerdos sit, quae sunt sacra, consequenter non sunt. Sumite ergo ab omni sacerdote curam parochialis, quia omnia in Christi fide purgantur. Notandum est, quod ab ecclesia toleratur. Carcerem autem non dicitur crimen notorium non differtur Presbyterum, quod est canonicè condemnatum. Aliud est periculum, quod ab ecclesia toleratur. Item aliud est a clericis abstinere, ut peccandi licentia carceris adhibere, huiusmodi ad poenitentiam fructum trahantur, etiam si huiusmodi in fornicatione peccatum, tunc ad clericos & Presbyteris, quomodo fornicarios quamdiu tolerantur, nec habent operis excedentiam, citè divina mysteria audiuntur, & alia recipiunt sacramenta ecclesiastica.

Uti consilium Patribus nostris Emendationem concubinarum, quatenus clericis concubinas habere excedat, de his dicitur de verba sacrorum canonum sententia emanasse.

CAP. VIII.

Si fornicatio clerici est publica, quod transgressum est accusator, nec testis necessarius est: sed si est publicus, non sufficit ad condemnationem sola testium, sed si fuerint dicta non pariterum: sed si ex hoc oritur scandalum, dicitur purgatio, in qua desit em. canonice punire.

Innocentius III. Exm. Episc. Nos non duxit fraternitas contumeliosus, habetis publicè concubinas habentibus, qui quomodo conveniunt, se esse concubinos dicitur, etiam si apparet contra eos legitimum accusator, etiam si testimonio bonorum virorum, inter quos vester apparet. Nos igitur con. t. t. respond. quod si eorum ita publicum est, ut merito debeat persequi, in eo casu nec testis, nec accusator est necessarius. Si vero publicum est, non ex evidentia, sed in eo casu ad condemnationem eorum, testimonio non sufficit: cum non sit testimonio, tunc sibus iudicandum. Sed si de clericis ipse talis suspicio, ut ex ea scandalum generetur in populo, et contra ipsos non apparuerit accusator, eorum canonice purgatio indicenda: quam si peractam fuerint, vel e defecerint in praesentia, eos canonice tatis f animadversione punire.

CAP. IX.

Breve est: unde non firmatur. Idem Postquam Episcopi. Nobis & tua fraternitas requiritur: & si clericus quocumque non permittas mulierculas habere, si forte de illis personis existant, in quibus manifestum nihil permittat favori criminis suspensum.

CAP. X.

Clericus concubinarum in officio retinendus non est, nisi si prius.

Gregorius IX.

Quasitum est de clericis in fornicationem pollutis, si eorum sit officium prius, quomodo persequantur, audiendum. Verum est quod licet pro peccato peccate, quod scriptum constat esse in peccato, non debet tamen in officio evitari: quia quantum ad officium etiam in casu proposito suspensus non est, nisi periculum huiusmodi sit notorium per sententiam, seu communi-

a Ministeria. b retinatur. c Ca. s. eod. tit. in 1. comp. Vid. Anton. Gomezium tam. 3. Var. res. c. 1. d al. dicitur in crim. 6. fin. q. 9. d Vid. l. si oleum. ff. de don. & post. ff. de usuf. e In Cod. Barb. vel. si def. f al. dicitur in tit. in 1. compilat.

bilem continentem, officio suo restitui poterunt, & ex indulgentia sui Episcopi ejus executionem habere.

CAP. V.

Aufertur a sicuti clericis beneficia, quae habebat tempore contracti matrimonii: collata vero postmodum scilicet per Episcopum, per eandem aufertur non possunt, sed per superiorem, h. d.

Innocentius III. Norwicens. Episc.

Diversis a fallacis: [1 & infra.] Accipimus autem, quod quidam clerici in diocesi, qui matrimonium contraxerunt, ecclesiastica beneficia deinceps continentur: in quorum conversatione citata cum Plaltero male concordat. Cum ergo vir cogitet quomodo placere possit uxori, & ideo minus, quae Dei sunt valeat cogitare, cum quasi divisus in duo b plenam sui non habeat potestatem: ut ei, a quo stipendium recipit plenius famuletur, mandamus, quatenus hujusmodi clericis beneficiis ecclesiasticis, quae in tua diocesi sunt adepti, prius app. re. praeterim cum rerum ecclesiasticarum substantia per tales soleat deperire. Nisi forte tu talibus scilicet contuleris ecclesiastica beneficia: quibus eos non perdes, sed per e superiorem decernimus spoliandos.

[1 Homines circumventi, Deo & mammona famulare conantur. Cum tamen secundum Evangelicam veritatem necesse possit utriusque Domini servire, quantum si unum dilexerit, alium habebit exosum, aut uno contempto, alium sustinebit.]

CAP. VI.

Filius sacerdotis Graeci ex uxore gentis licite inter Latinos promoveri secundum non obstat, h. d. Et est casus notabilis.

Idem d. Archiepiscopus Episcopus.

Uoluit ad nostram audientiam pervenisset, quod canonici Anglorum, s. cantorem & Tricaricem, sibi elegerant in pastorem: [1 & infra.] Licet tibi de forma electionis canonice, ac idoneitate personae, in aliis b contingeret: movit te tamen, quod cum pater eius Graecus fuerit, & juxta ritum Graecorum uxorem duxerit & in minoribus ordinibus constitutus, cantorem ipsum ex uxore legitima in sacerdotio suscepisset. Nos igitur attendentes, quod Orientalis ecclesiae votum continentiae non admittit, quoniam Orientales in minoribus l ordinibus contrahunt, & in superioribus autuntur matrimonio jam contracto: mandamus, quatenus nisi pro eo, quod inter Latinos Graeci hujusmodi conversantur, regionis consuetudo repugnet, si aliud canonicum m non obstat, ad confirmationem & consecrationem ejusdem sine dubitatione procedas.

[1 Tibi dedimus in mandatis, ut examinata electione diligentius, & personae, si electionem canonicam, & personam idoneam invenires, electionem ipsam auct. Apost. confirmares, sicut Metrophanus in caseris processurus.]

CAP. VII.

Clericus conjugatus non beneficiatus, non cogitur deserere conjugium.

Idem Episcopo Pistoriensis.

Ioannes n nobis conquerendo monstravit, quod tu eum, quanquam jam dudum uxorem legitimam duxerit, pro eo, quod prius in acolythum fuerat ordinatus, compellere niteris, ut solutam deferat clericalem, ex qua

a Ca. i. eod. tit. m. 3. compil. ubi legitur Archiep. Norwicensis, male. b Vid. leg. si plures. ff. de pac. c In Cod. Barb. sed per sup. tuum. d alii. Archiepiscopus. e Ca. 2. eod. tit. in 3. compilatione. f Aglon. g Tricaven. h & in alii. i fuerat. k duxerat. l in minor. constitutus. m Voss. canonium. n de materia hujus decreti, vid. Gemina. an. c. i. eod. tit. in 6. & Lapum alleg. 40.

CAP. VIII.

Clericus conjugatus non beneficiatus, non cogitur deserere conjugium.

Idem Episcopo Pistoriensis.

Ioannes n nobis conquerendo monstravit, quod tu eum, quanquam jam dudum uxorem legitimam duxerit, pro eo, quod prius in acolythum fuerat ordinatus, compellere niteris, ut solutam deferat clericalem, ex qua

a Ca. i. eod. tit. m. 3. compil. ubi legitur Archiep. Norwicensis, male. b Vid. leg. si plures. ff. de pac. c In Cod. Barb. sed per sup. tuum. d alii. Archiepiscopus. e Ca. 2. eod. tit. in 3. compilatione. f Aglon. g Tricaven. h & in alii. i fuerat. k duxerat. l in minor. constitutus. m Voss. canonium. n de materia hujus decreti, vid. Gemina. an. c. i. eod. tit. in 6. & Lapum alleg. 40.

Mun 4

365
non factam in iure, aut per evidentiam rei, quae tergiver-
satione aliqua celari non possit.

DE CLERICIS CONIUGATIS.
TITULVS III.

CAP. I.

Matrimonium contractum per clericum existentem in sacro, non
nulli, sicut in minoribus, sed non cogitur dimittere beneficium.

Alexander III.

Spoliata a clericorum infra Subdiaconatum acce-
pit uxores, ipsos ad relinquenda beneficia eccle-
siastica, & retinendas uxores distinctione ecclesiasti-
ca compellitur. Sed si in Subdiaconatu b & aliis superi-
oribus ordinibus uxores accepisse noscuntur, eos uxores
dimittite, & penitentiam agere de commissio, per fu-
sionem & excommunicationis sententiam compelli-
pogentur.

CAP. II.

Conventus ad administrationem, & ad ordinem ecclesiasticum,
vel beneficium non promoveat, nisi castitatem promittat, & non
si dignus.

Idem Hieron. Episc.

Adm. [1 &] Providas e attentius, ne deinceps
Sacerdos conjugatus ad ecclesiastica beneficia, vel sa-
cerdos ordinis, aut administrationes ecclesiasticas admir-
tatur: Nisi forte castitatem voverit perpetuam, & qui
uxorem & virginem habuisset uxorem.

[1 Decretum inferiorum ordinum qui in conjugio constituti
sunt ad ecclesiastica beneficia ex concessione praedecessorum habuerunt, a
quibus pro magna dignitate ac effusione sanguinis non possunt pro-
moveri, si ad dicitur respondendum, ut.]

CAP. III.

Uxoratus in minoribus beneficiatus matrimonium contrahat,
promoveatur, & quod deus ecclesia, sibi restituatur, h. d. Et in
casu admittit casum, & multum allegabilis.

Idem Verulan. d. Episcopo.

Uxoratus a te: [1 & infra.] Vtrum clerici infra
Subdiaconatus ordinem constituti, qui contineri
carnali deo vitio non valentes, uxores accipiunt, eccle-
siastico beneficio canonice debeant spoliari. Id volu-
imus verere, quod cum simul voluptatibus & carnali-
bus desideris, ac divinis & ecclesiasticis obsequiis vacare
non valentibus, ob immunditatem suam ecclesiasticis sacra-
mentis indigni tractandis, ecclesiasticis proculdubio be-
neficiis sunt privandi. Sane si ecclesiis, quibus f inti-
mali fuerant, de possessionibus aut aliis bonis aliqua
causalitatis noscuntur: cum ab earundem ecclesiarum
matrimonio fuerit & beneficio sequestrati: ad ipsos recta
via debent ibi: contradictione redire.

[1 Quod paternitas tua quare industria.]

CAP. IV.

Uxoratus in minoribus beneficiatus matrimonium contrahat,
promoveatur, & quod deus ecclesia, sibi restituatur, h. d. Et in
casu admittit casum, & multum allegabilis.

Idem.

Uxoratus a te: [1 & infra.] Vtrum clerici infra
Subdiaconatus ordinem constituti, qui contineri
carnali deo vitio non valentes, uxores accipiunt, eccle-
siastico beneficio canonice debeant spoliari. Id volu-
imus verere, quod cum simul voluptatibus & carnali-
bus desideris, ac divinis & ecclesiasticis obsequiis vacare
non valentibus, ob immunditatem suam ecclesiasticis sacra-
mentis indigni tractandis, ecclesiasticis proculdubio be-
neficiis sunt privandi. Sane si ecclesiis, quibus f inti-
mali fuerant, de possessionibus aut aliis bonis aliqua
causalitatis noscuntur: cum ab earundem ecclesiarum
matrimonio fuerit & beneficio sequestrati: ad ipsos recta
via debent ibi: contradictione redire.

a Ca. i. eod. tit. m. 3. compil. ubi legitur Archiep. Norwicensis, male. b Vid. leg. si plures. ff. de pac. c In Cod. Barb. sed per sup. tuum. d alii. Archiepiscopus. e Ca. 2. eod. tit. in 3. compilatione. f Aglon. g Tricaven. h & in alii. i fuerat. k duxerat. l in minor. constitutus. m Voss. canonium. n de materia hujus decreti, vid. Gemina. an. c. i. eod. tit. in 6. & Lapum alleg. 40.

expoliandum, si forte revertetur ad cor, & ad ecclesiam suam quam taliter reliquit remaneat. Nolentes igitur quod deinceps ecclesia ipsa pastoralis maneat consolatione destituta.

CAP. X.

Summa ut in capitulo, ex part. sup. eodem.

Idem (Constantinop. Patriarcha.)

Inter quatuor a animalia: [1 & infra.] De clericis, qui ecclesias, vel prebendas sibi concessas, sine iusta & necessaria causa deserunt, tuo preteritum non accedente consensu, hoc tibi duximus respondendum, quod postquam congruo tempore fuerint expectati, nisi redierint ad illas, possunt eis iuste privati, dummodo non sint iusto impedimento detenti.

CAP. XI.

Si noscitur ubi sit clericus, tribus publicis edictis citabitur in ecclesia sua: & si intra sex menses non revertitur, privabitur ecclesia sua, h. d. usq. ad vers. contra eos.

Idem Archiepiscopo Patavino b.

Ex tunc e devotionis d. & infra. In ecclesiis eorum, qui se fraudulenter absentant, nec ad ipsos valet citatio pervenire, trina citationis edictum factas publicari: & si nec sic curaverint obedire, & ultra sex menses suas deseruerint ecclesias, iuxta e sanctiones canonicas, eas debent merito spoliar.

Iste versus non summatim propter civitatem lecturatum, & quia secundum unum intellectum non facit ad rubricam.

Contra eos etiam procedatur, ut ipsos per suspensionis & excommunicationis sententiam ad tuam obedientiam venire compellas. Quod si nec sic eorum malitia poterit emoliri, eos B. ii. sancte Susanna Presbyter Card. Apost. sed. leg. a spiritualium administratione removeat, & quibus praesentibus, de personis idoneis faciat provideri, sed in eos degradationis sententiam non promulget, ut cum eis misericorditer (si expediat) facilius agi possit.

CAP. XII.

Privilegiatus ut absens in studio fructus prebenda recipiat. Exponi in villa vel castello, ubi nullum est, vel minus competens studium, privilegio non utitur.

Idem Antiochenus g. Episcopo.

Tua fraternitatis discretio b. postulavit. & infra. Quisquis praeerea, ut quum interdum canonici, quibus studiorum gratia est indulgentum, ut in absentia sua fructus percipiant prebendarum suarum, accepta licentia se ad villas transferunt vel castella, in quibus nullum est vel minus competens exercitium studiorum: utrum prebendarum suarum fructus sint talibus conferendi? Ad quod breviter respondemus, eis qui huiusmodi fraudem committunt (cum fraus & dolus nemini debeat & patrocinium impartiri) praefatam indulgentiam competere non debere.

CAP. XIII.

Qui iuravit in ecclesia residere, pro servitio ecclesia licet se absentat.

Honorius III. praeposito de Valeris.

Ex parte l. tua fuit propositum, quod tempore quo receperis praepositorum de Valeris, praesentibus facienda residentia iuramentum: [1 & infra.] Postulationi t. r. quod si te non absentando in fraudem, praepositorum eligatis.

1. Sup. de major. & obedient. inter quatuor. & cap. 2. eod. tit. in tertia compilat. b. Alia, Pansan. c. Cap. 2. eod. tit. in 3. compilat. d. dilectissimi. e. Hec verba, iuxta s. canon. desunt in omnibus manuscriptis. f. Alia s. fororum, alia s. horum. g. Alia, in Cap. 4. eod. tit. in 2. compilat. i. Alia, taliter resp. quod est. h. Alia, debet. al. debent. l. De materia iuramenti huius praepositi, vid. laf. in l. si peccatum, ff. de cond. ob causam.

369

[1. Quomodo indulgentiam, ut clericis, qui in ecclesia tua possessionem beneficium sunt adepti, qui ad aliam diocesim absque licentia & assensu tuo mercede causa transferunt, licet eos tibi beneficium sua habeat etc., expoliare, nisi forte scholasticis disciplinis imbuerent, aut ratiu habuerit tibi causam ostenderis, quare reverti non debeat.]

CAP. VI.

Qui non resistit al. beneficium etiam modica estimatiis, illo perire.

Idem Lugunen. Episcopo.

Consequenter a nobis R. Presbytero accepimus, quod G. clericus ab eo pro ecclesia sua, de qua vicarius officii vis potest percipere, annuatim viginti solidos contorque conatur, adferens beneficium illud in eadem ecclesia sibi fuisse collatum: [1 & infra.] Frat. mandamus, quatenus si tibi confiterit, quod dictus G. habet ecclesiastica beneficia sibi sufficientia, vel quod aliter ecclesiam non deseruit, sibi super praescripto beneficium illud (sublatu b. impedimento appellationis) imponas.

[1. Quomodo eadem ecclesia, si acceptimus non deseruit, & si ecclesiastica beneficia sufficientia habeat & possideat ab ecclesia. Quomodo igitur videtur est & non consentaneum rationi pat. cum l. cum alia ecclesiastica beneficia sibi sufficientia habeat, & possideat, ut ecclesia cui non deseruit beneficium quarat.]

CAP. VII.

Quis in servitio Episcopi, percipit fructus beneficii tanquam Episcopi, prae distribuitur quindianis. Abbas.

Idem.

De tunc e devotionis d. Statuimus ne canonicis, domum in servitio tuo fuerint, quicquam subtrahi debeat vel auferri, quod de communitatis sibi beneficio debetur: Nisi forte fuit vidualia, quae non consueverunt absentibus exhiberi.

CAP. VIII.

Privilegiatus ut absens in studio fructus prebenda recipiat. Exponi in villa vel castello, ubi nullum est, vel minus competens studium, privilegio non utitur.

Celestinus d. III.

Episcopo vestra e nostro fuit Apostolatus referatum, quod ecclesia vestra Decanus, qui in partibus Galliarum sibi opus habitationem elegit, iam per decem f. annorum spacium ecclesia vestra praesentiam habere coepit. Quia ergo nolumus, ut eadem ecclesia Decano officio defraudetur, mandamus, quatenus scribantur eidem, quod suum ibidem officium, ut Decanus debet exercere. Quod si vocatus venire noluerit, eligendum alium, qui praesentibus ecclesiae vestrae valeat & prodesse, vobis ex parte concedimus liberam facultatem.

CAP. IX.

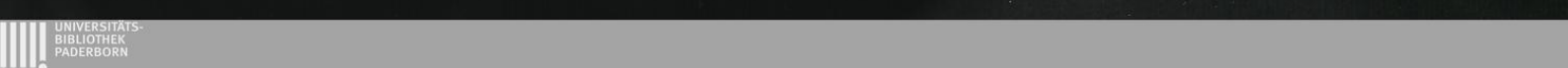
Communitas est in capitulo praecedenti.

Innocentius III. cap. Ragusino.

Valiter Archiepiscopus g. vester temeritate propria recessit ab ecclesia Ragusensi, nec iam ultra beneficium expectatum redierit, per literas etiam vester vocatus: [1 & infra.] Dilcret. v. mandamus, quatenus (nisi forsitan iam redierit) vos post mensem a receptione praesentium, personam vobis idoneam in Archiepiscopatum eligatis.

[1. Tota a universis p. novis, cum sapius apud nos de possessione super hoc querelam, & vobis concedi postulaveritis licentiam eligendi. Nos autem expellentes diutius duximus.]

1. Cap. 2. eod. tit. in 2. compil. b. Alia, abscondit. c. Ca. 4. eod. tit. in 1. compil. d. Alia, Clemens. e. Ca. 2. eod. tit. in 2. comp. v. d. in 2. de reser. f. per decem annos. g. Ca. 4. eod. tit. in 1. compil.

tura (saepe jura fideliter prosequeris, cum ex hoc ceteri debeas refidens, perjurium non incurris. [1] Tractato insuper juramento promittens, quod homines & jura ipsius praeposita manentibus & defendas. Cum autem prosequendo jura praeposita resistere interdum in ecclesia memorata non possis, de juramento super ipsa residentia praestito metuens, providere tibi super hoc a nobis humiliter postulasti. Nos vero.]

CAP. XIV.

Familiaris Papa (non obstante constitutione contraria) praebenda sua fructus percipit in absentia.

Idem Capitulo Metens. a

Cum dilectus filius Magister Otto: [1 & infra.] Mandamus, quatenus non obstante constitutione, quae contra praebendam suam assignat eidem, in nostro servitio commoranti: Cum familiaris nostri b, qui circa nos se obsequiales exhibent universis c, minori non debeant praerogativa gaudere, quam vestrum singuli, quorum negotia per se ipsos saepius promovunt.

[1] Canonice eccles. vestra, scriptor noster, grata nobis jugiter impendat obsequia, & non minus si sit absens, quam praesens, eidem ecclesia utilis habeatur, universitatem vestram rogandam duximus & mandamus, per Apost. sedem vobis.]

CAP. XV.

Duo canonici absentes cum Episcopo, seu in eius servitio, fructus praebendarum suarum percipiunt in absentia, constitutione ecclesiae contraria non obstante.

Idem Melden. Episcopo.

Ad audientiam nostram pervenit, quod cum in Melden. ecclesia quaedam sit constitutio vallata juramento, & auctoritate sed. Apostol. confirmata, ut canonici, qui non resident in eadem, suarum priventur fructibus praebendarum, illis exceptis, quos infirmitas excusaret, seu in Apostolice sedis servitio contingeret detineri: [1 & infra.] Decernimus, ut duo ex canonicis ecclesiae memorata, in tuo servitio existentes, suarum fructus integre percipiant praebendarum: cum absentes dici non debeant, sed praesentes, qui tecum pro tuo & ipsius ecclesiae servitio commorantur.

[1] Quo peregrinationis labor, aut studia traherent literarum. Decanus & quidam canonici ecclesiae memoratae, occasione constitutionis hujus, canonicos in tuo servitio commorantes praebendarum suarum privare fructibus moluntur. Unde cum tibi plurimum expediat aliquos canonicorum ipsorum in tuo servitio retinere, nobis humiliter supplicasti, ut super hoc necessitates tue consilium dignemur. Volentes igitur sic constitutionem moderari supra dictam, ut dicta ecclesia fructum sentiat ex eadem, & tu per ejus ab usum dispensationem non incuertas: praesentium auctoritate.]

CAP. XVI.

Si ecclesia patitur ministrorum defectum, privilegiari super absentia per fulcrum preventionum recte coguntur, hoc dicit. Et est bonus textus, & potest multum praticari.

Gregorius IX. Patriarcha Antiochia Apost. sed. legato.

Cum ad hoc sint ecclesiastica beneficia deputata: & infra. Sane nobis innotuit, quod ecclesia d. Antiochena multis ex servitoribus ejus absentibus est febre destituta ministris. Unde mandamus, quatenus non obstantibus Apostolicis indulgentiis e, & praedecessorum tuorum licentia, absentes canonicos & assistos

a Melden. alibi Metten. b Vd. Ludom. Gomez, in reg. de impet. bene. vac. per ebit. familiaris Cardinalium, question. 19. c Vd. leg. sed. & reprobari. 4. penultim. per Bald. ff. de excusat. tutor. d Antiochia. e Vd. leg. 2. per Bald. ff. ne quid in loco publico.

revoces ad residendum in ecclesia praeposita, si non venerint, tu de ipsorum beneficiis, dum alicuius fuerint, ipsi ecclesiae facias congruam & deferentem, ut in eadem, quod ex praefatis beneficiis deperiret convertendo.

CAP. XVII.

Privatus beneficio clericus non resistens, si monitione non nocentem excusationem alleget, b. d. & est casus verus.

Idem.

Clericos in ecclesiis tui jurisdictionis beneficiis, si eligentiam exigunt, adsecuros, si ad aliam ecclesiam abique licentia tua morandi causa transierint, tibi si moniti non redierint, nulli beneficiis tuis satisfactionem rationalem ostenderint) spoliate.

DE PRAEBENDIS ET DIGNITATIBUS.

TITULVS V.

CAP. I.

In bonis ecclesiis non succeduntur iure consanguinitatis bona a jure consanguinitatis liberis succedenda.

CAP. II.

Non licet Episcopo aliquem ordinare sine rite. In corpore canonum.

Non liceat ulli Episcopo ordinare clericos, nisi nullas alimonias praestare, vel deorum altaria ligat, vel non faciat clericos, vel si fecerit, eos alimone vivere possint.

CAP. III.

Bona ecclesiarum communia sunt, nec debent quibusvis propria vindicari.

Gregorius Anthemia Subdiacon.

Ratio nulla f. permittit, ut quod pro communitate datum esse cognoscitur, propriis occupetur, utibus applicetur.

CAP. IV.

Qui ordinavit aliquem ad sacro ordinem sine rite, non tenet de suo inde vocari, providere tamen si de suo, sine quo titulum fuerit consecutus.

Alexander III. in cons. Letras. 5.

Episcopus si aliquem sine canonice de necessitate vitae percipiat in Diaconum vel Presbyterum ordinaverit: tandiu ei necessaria subministranda, aliqua ecclesia ei convenienti impendenda, donec illis assignet. Nisi talis ordinatus de sua & reliqua hereditate, subsidium vitae possit habere.

CAP. V.

Non debent Episcopi permittere quom plures in se habere.

Idem in cons. k.

Via l. in tantum quorundam processu, non non duas vel tres, sed plures ecclesias possidentur habere, cum nec duabus possint debentur provisionem impendere. Per fratres & Coepiscopos tamen hoc emendari precipimus, & de malis istis praebendarum a canonicis inimica, quae diabolice innotuerunt, & evagationis inducit, certumque communitate

a Deservire. b Hoc consilium nonnulli opinantur, quod alia. c Cas. eod. tit. in 1. compil. d Antiochia. e eod. tit. in 1. compil. f Cas. eod. tit. in 1. compil. g Antiochia. h opist. 20. f. 51. Ind. G. regis. h Cas. eod. tit. in 1. compil. i de sua paterna hereditate, quod non probat. k de eod. tit. in 1. compil. m hoc. n Ita, postquam, non in antiquis, nos in consilio.

373
causam animarum, eorum, qui ecclesiis adseruire valeant, iustitiam volumus subleuari.

CAP. VI.

Ad mandatum Papæ non tenentur qui providere illi, qui beneficiis in hunc tractum, vel cas sine scandalo provideri non possent, h. d. Et in aliis, et si tenentur semper memini tenendū.

Idem.

Quin a tenentur: [1 & infra.] Si mandatum nostrum pro aliquo provisione receperis, qui aliud beneficium, de quo valeat commodè sustentari: nisi forte in literis ipsis de hoc mentio habeatur: aut si non potest ei sine scandalo provideri: æquanimitè futurum, si pro ea mandatum nostrum non duxeris exequendum.

[1. Et deinde scriptis regiis provisionis clericorum interueniunt, et alio ecclesiarum prelatu pro eis scripta nostra interueniunt: mandant etiam super illorum provisione, qui aliud beneficium habere voluerunt. Verum aliquando egrotantes non habent aliud beneficium, pro quibus tunc & alio ecclesiarum prelatu prelatum.]

CAP. VII.

Nullus plures ecclesias, alteram eligere & alteram dimittere cogatur.

Idem.

Presbyteri & Presbytero acceptimus, quod cum duxerit ecclesiam, Archidiaconus tuus ipsum altera spolians: & cuiusdam Presbytero G. c. nomine assignatum, prædictus autem I. sentiens se in hac parte gravari, ad Metropolitanum, videlicet R. h. men. Archiepiscopum appellavit. Cumque de mandato ipsiusdem Archiepiscopi in prædicta ecclesia restitutus fuisset, prædictus Archidiaconus eundem I. pro eo, quod ad præsentem suam vocatus venire contempsit, vinculo excommunicationis addidit. Nos autem ad ipsum à sententia, qua reprobatur, facientes absolvi, tibi mandamus, quominus prædicto I. de prædictis ecclesiis una quam nullatenus reliquit, alteram præfatis G. si ecclesiam non habet, si non dixeris assignare. Alioquin ipsam alteram perforce idoneo beneficio ecclesiastico carenti incurratæ redigens.

CAP. VIII.

Tribus & dignitates non debent dividi, nec etiam permutari.

Idem Concilio Tronensi g.

Magnitudo ecclesiarum beneficiis in sua integritate inuicem indico, ut minorum clericorum præbendæ patiatur sectionem. Idcirco sit in magnis, ita quoque in minimis membris suis firmata ecclesia habeat unitatem, & diuisionem præbendarum, aut dignitatum permutacionem fieri prohibemus.

CAP. IX.

Tempore in canonicam ex promissione capituli, debet quando facta sit, habere præbendam, vid. c. 2. de concil. præbend. et. non g. g.

Idem Concilio Tronensi k.

Præbendam I. est: [1 & infra.] Quoniam igitur dignum est, ut postquam Magister I. in ecclesia tua canonicus

[1. Cap. i. eod. tit. in i. compilation. & post concil. Lateranen. part. 2. c. 2. c. 2. eod. tit. in i. compilation. & post concil. Lateranen. sub Alexand. I. I. part. 30. c. 2. c. 2. d. al. in materia a Severiano qua deturbatur, eum facientes, & cetera. c. postquam. f. habet. g. vid. Ant. Aug. in nos. i. compil. h. c. 2. eod. tit. in i. compilation. & post concil. Lateran. part. 30. c. 4. i. vid. i. cap. p. d. per Bart. ff. de seruis expon. k. Sard. Episc. i. c. 2. eod. tit. in i. compilation. cum hodie sit correcta hac decre. per c. 2. de concil. p. d. in 6. vid. ibi gloss. & Deacon in ca. ex part. supra, de seruis expon.

cus est institutus, & a te habuit in promissis de conferenda sibi prima præbenda, cum in ecclesia ipsa vacaret, ut debeat præbendæ integritate gaudere: mandamus, quatenus si idem I. in ecclesia tua est canonicè institutus, & in choro & capitulo & aliis quorum usus est communis, potestatem sicut canonicus habet, et præbendam si qua nunc vacat, vel cum ibi primo vacaverit secundum provisionem tuam concedas liberaliter & adsignes: quia non est congruum, ut præbendæ careat, quia in canonicum non citur esse receptus.

[1. Auribus nostris, quod cum d. fil. n. Magister I. in ecclesia tua sit per te canonicè institutus, & in choro & capitulo & aliis locis, quorum communis est usus, plenam sicut canonicus habeat potestatem, nondum sibi præbendam iuxta provisionem tuam assignari curasti, licet post provisionem tuam plures præbendæ in ipsa ecclesia vacasse dicantur.]

CAP. X.

Religiosus redditus ecclesiarum suarum demerere non possunt restitui partem, qua debetur rectoribus seu vicariis, nec parochias auertere.

Idem Canonice regularibus & Monachis Eboracensis diocesis a.

Avantia b, que est idolorum servitus: [1 & infra.] Intelleximus, quod in ecclesiis vestris, de quibus certas pensiones conclusivis percipere, portiones, vel antiquos redditus minorastis, quos nonnulli clerici ecclesiarum ipsarum olim habuisse noscuntur: [2 & 3.] Ideoque mandamus, quatenus, si quas portiones vel antiquos redditus clericorum sine consensu Archiepiscopi vestri minuire, vel parochias dividere præsumpseris, ad integritatem pristinam revocabis.

[1. Il debent vanciam studiosus extirpare, qui saculi vanitatis renunciantes, Dominos eligunt in religiois habitu ministrare.]

[2. Unde quoniam hoc ex radice avartia & cupiditatis procedit, quam debetis modo omnibus evitare, d. c. p. a. f. p. r.]

CAP. XI.

Postquam præbendæ & capitulum præbendæ vacante non est in causa imponere, ad quod præbendarius vocatur.

Idem præfatis & capitulo Insul.

Significatum est nobis, quod quidam sacerdoti præbendam unam in ecclesia vestra communi voluntate dedidit, ita quod nullam de sancta Maria (nisi corporis infirmitate gravatus sit) debeat quotidie celebrare, & ecclesiam vestram non nisi communi tam præpositi, quam capituli adiectione possit dimittere, vel cuiquam præbendæ illius anniversarium delegare. Quam liquidem institutionem ad eatenus confirmamus, ut prædictus sacerdos, nisi infirmitate corporis fuerit impeditus, ad id debet obsequium suum impendere ecclesie memorate, & quanto frequentius potest (salva honestate sua, & debita devotione) missarum solemniter celebrare: nec sibi liceat hoc illi subtrahere, siue causa voluntatis, siue se ad aliam ecclesiam transferendo.

CAP. XII.

Ad presentationem religiosorum in eorum ecclesiis, nullus debet infra per Episcopum, nisi prius ex congrua parte rectorum assensuerit.

Idem e Vigorn. Archiepiscopo.

DE Monachis f, qui vicarios parochialium ecclesiarum gravant, ut hospitalitatem tenere non possint, eam providentiam habeas, quod ad presentationem

a Vox, dicitur, deest in antiquis. b Cap. 11. eod. tit. in i. compilat. & post concil. Lateran. part. 13. c. 1. c. Ca. 13. eod. tit. in i. compil. & post concil. Later. part. 30. c. 39. d. constitutionem. e Alias, Episcopo Vigorn. f Cap. 19. eod. tit. in prima compilatione.

CAP. XIX.

Recepti in canonicum, quodam eis facultas se obulteri, debetur praebedis: & interim habetur quantitas distributionis.

Idem Archiepiscopus & Archiepiscopus. & propositum quod cum de mandato C. Papae praed. no. Lincolniensis. Episcopus quendam praebedam assignavit eadem in ecclesia Lincolniensi. quia capitulum ipsum ad eandem recipere contemnebat: [1 & 7.]

Idem instantiam Remensis Archiepiscopi, tunc Episcopi Praefecti. Apostolice sedis leg. & auctoritate illustri in eadem cum & Episcopum & canonicos Lincolniensis. compositione intercessit, quod ipse ab eis recepto in canonicum, & concessio libi stalli in choro, & participatione qualibet distributionum, idem fructus praebedae percipere non deberet nisi loco proximo vacatur: [2 & 7.] Cum ergo dictum T. in canonicum recipi, canonicis non obviet in ditione. & vacaturam expectare praebedam Lateranensem. canonicis non sit dubium obviare, nos facto ejusdem legum illicito reprobato, quod est licitum d. approbationem: quia videtur indignum, ut receptus in canonicum praebedae beneficio delectetur: mandamus, quatenus dictum Episcopum & canonicos, ut ei praebedam (cum sit licitissimam) non differant assignare. appell. post. post. comp. illis. Facientes eidem portiones quotidianas, quae in eadem ecclesia memorata, sine deminutione qualibet assignari.

[1. ad d. si. Carevall. & Longemardi. Abbates auct. p. n. cum habet aliter ad contradictionem cessare, ipsum suppositum ecclesiam mentio. Postmodum autem accedens ad praesentiam ipsam ad illi. Melitrad. & Giomanen. Abbates obtinuit scriptura multa, sed sine cura per eos suam non posse justitiam obtinere, nos cum Remensis Archiepiscopo, S. Rom. ecclesiae Cardinalis tunc Episcopi Praefecti, Apostolice sedis legato, fecit offerri, dedimus in mandatis, ut praedictam interdictis sententiam, sicut rationabiliter fuerit promissa, faceret app. post. firmiter observari. Verum cum dictum Archiepiscopus, negotiationem progregerat, & idem post labores multosque seris de promovendo negotio desisteret, deficientes in ditione.]

[1. Littera dictae memoratae Archiepiscopi sincera diligenter in ditione dicitur, & ipsius velimus honori deferre: quia dicitur in ea quae contra canonicas sanctiones attentata nesciuntur, sed deservit non voluerit nec de sermo, quod ab eo illicitum factum est in hac parte dicitur irritandam, quod licite factum est approbatione.]

CAP. XX.

Non tenet illis cum ad unam praebedam duo simpliciter eligantur.

Idem Episcopi. Brivien. e. Tria. [1 & infra.] Cum saepe contingat, quod ad unam praebedam duo clerici propter importunitatem petentium eligantur: Nos arduum tenentes, quod si duo unam praebedam tenerent, illi esset contra concilium Turonense. quod praebedam unam prohibet sectionem: & si unus illorum ipsam obtineret praebedam, sub expectatione alius contra Lateranensem. & concilii statuta remaneret. Inquisitioni tuae taliter respondemus, quod talis electio de rigore juris penitus est cassanda.

[1. Praeterea consulti.]
a. C. 1. ed. in 3. comp. b. Lingon. c. sub Alex. III. ca. 1. & habet etiam de conc. praed. ca. multa. d. vid. l. si con. veniet. cum p. l. si de p. q. ad. omnia in c. necno. 5. i. cum glo. si. non prohibet ex quoque casu major. e. Burdegal. f. C. p. 6. ed. in 3. comp. g. al. quid si unus illorum, &c. h. sub Alex. III. i. ad. super quo i. respondemus.

CAP. XXI.

Si duo electi ad aliquam dignitatem compromittunt in iudicio, potest iudex alterum confirmare, & alteri pro bono pacis de provisione provisionem facere. Ista est pulcherrima dispositio, & in toto corpore iura non habet confirmatum.

Idem. Nisi essent a viri providi & honesti, tam qui ordinationem fecerunt, quam illi, circa quos est facta ordinatio, in ecclesia vestra super negotio prioratus, ordinationem illam valde suspectam propter exempli perniciosum haberemus. Quod ergo post concertationem diutinam ordinatum est circa unum de duobus electis, ut ipse habeat prioratum, hoc ex jurisdictione delegata secundum iustitiam videtur esse statutum. quod autem ordinatum est circa reliquum, ut ipse b. viginti libras de redditibus capituli, & quadraginta de preventibus prioratus percipiat e annuatim: hoc secundum providentiam intelligitur esse praecipuum ex arbitraria potestate, cum d. in delegatos fuerit compromissum, qui auctoritatem sibi retinendo committam, se pro bono pacis & utilitatis hoc ordinasse fatentur. Quia igitur hae ordinatio ab omnibus est recepta, possuntque licite, prior & capitulum, de preventibus suis propter causas praedictas, non quidem ex passione partium, sed ex iustitione iudicium provisionem huiusmodi exhibere: nos eam hoc adhibito moderamine toleramus, ut ad praestationem quadraginta librarum non dignitas prioratus, sed persona prioris maneat onerata: ne forte circa proventus aliqua videatur facta sectio prioratus: ita quod ipso prioris defuncto, successor ipsius ad praestationem quadraginta librarum minimè teneatur.

CAP. XXII.

Canonicis privilegiata a Papa super cento numero, si sponte receperunt aliquem supra numerum, contra imperantes a Papa exceptione numeri usum non possunt.

Idem Valden. e. Episcopo, & Abba. f. Vatican. PRO illorum provisione g. [1 & infra.] Burdegalens. Archiepiscopo mandavimus, ut magistro R. in aliqua ecclesiarum suarum, ubi ei expedire cognosceret, competens faceret beneficium assignari, contraditores ecclesiarum. distinctione compellens: qui decano & capitulo Xantonen. auctoritate nostra mandavit, ut ipsum admittentem in canonicum & in fratrem. Cumque illi dem iudicarentur canonici, ac indulgentiam de quadragenario i. canonicorum numero ei opponerent: quia Archiepiscopus cognovit illos in elutionem mandati nostri indulgentia concessa eis irreverenter abuti, praedictum magistrum de praebedae & canonica Xantonen. ecclesiae investivit, contraditores vinculo excommunicationis astringens, & infra. Quia vero quod per dictum Archiepiscopum de memorato magistro auctoritate nostra provide factum est firmitatem volumus obtinere: mandamus, quatenus si vobis consiterit praedictos canonicos indulgentiam, quam habent de certo canonicorum numero, non servasse, & aliquem ultra constitutum numerum in canonicum auctoritate propria recepisse: cum nobis legem imponere non debeant, quam ipsi negligunt observare, itam in ipsos excommunicationis sententiam a praedicto Archiepiscopo tam diu denunciatis sub lato appellationis obiaculo servandam, donec super dictum magistrum recipiant

a. C. 7. ed. in 3. comp. Bald. in ca. 1. inter partes. de leg. corr. in iustibus feudorum. b. triginta. c. recipiat. d. in iudicem delegatum potest compromitti. d. in ca. cum tempore. supr. de arbit. Specul. tit. de arbit. §. primo. Adde Lauran. trad. de arbit. e. al. Valden. al. Valdenen. f. al. Vatican. g. C. 1. ed. in 3. comp. h. Sandonensi. i. quadragesimo. k. Canonici. al. canonici Sandon. l. observandam.

in canonicum, & ea, quæ ad canonicatum pertinent, cum stallis chori & loco capituli ei studeant assignare.

¶ I. Tros dilecti filio magistro R. Audoen, qui apud Apost. sed. moram fecisset digno stulto longiorum, nec ad huc erat competens beneficium ecclesiasticum affecturus, licet ad ipsam esset idoneus obtinendum. Ven. f. n.]

CAP. XXIII.

Non beneficiatus habens sufficienti patrimonio, ad sacros legimus promovetur.

Idem Bisuntino Archiepiscopo.

¶ Vis a quæstionibus respondemus, quod clericos in minoribus ordinibus constitutos, de patrimonialibus bonis habentes, unde possint congruè sustentari, & si nondum fuerint beneficium ecclesiasticum adsecuti; dummodo aliud canonicum non obstat, ad superiores potes ordinem promovetur.

CAP. XXIV.

Absens potest conferri beneficium alio mediante, nec refert utrum absens investitur per personam mediam, vel persona media investitur pro absente. h. d. conjungendo utrumque, intellectum. Et est casus nos. & quædam præfatur.

Idem Episcopo Zamorensi. b.

¶ Accedens ad Apostolicam sedem: & infra. Inquisit. l. t. respond. quod clericus absens per alium, vel alius magis pro ipso poterit de beneficio ecclesiastico investiri.

CAP. XXV.

Si ad unum canonicatum & præbendam duo sint recepti suppliciter, receptio non tenet, etiam interveniente Apostolica auctoritate, hoc dicitur. & est notabile cap. quare tunc semper mente, & nota ipsam.

Idem Trecent. Episcopo.

¶ Dilecto filio d. P. sanctæ Pudentianæ Presbytero Cardinali cellerario Trecent. & R. procuratori tuo auditore concessio, idem cellerarius proposuit coram eo, quod cum in manibus Remen. Archiepiscopi tunc Apost. sed. leg. intendis providere, G. nepoti suo in Trecent. ecclesia præbendam, quam sibi obtinebat, liberaliter resignavit, & dictus legatus præfatum G. & eundem cellerarium in canonicos stallum in choro, & locum in capitulo, & idem Archiepiscopus prædictæ præbendæ fructus dividendos communiter assignarunt, donec idem G. integrum esset præbendale stipendium, f. adsecutus: [1 & 7.] Quorum receptionem procurator generalis præf. tui in partibus Constantinopolitanis tunc agentis postmodum adprobavit. Dicitur quoque cellerarius lectionem & evangelium in hebdomada sua legit dignoscitur, & tam decimam quam Episcopi electioni, & aliorum negotiorum tractibus sicut canonicus Trecent. interfuit, & domum quandam per capitulum memoratum obtinuit, quæ non nisi canonico consueverat assignari: tuque g. cum ad eandem accessisset ecclesiam consecratus, cum cum canonicis aliis ad osculum admittantur: & eidem super prædictis non movisset per biennium quæstionem, propter quod petit, ut te ab ipsius super hoc molestatione indebita compescere dignemur: [2 & 7.] Procurator tuus proposuit ex adverso, quod ad unicum jus spirituale, quod vacabat ibidem, in simul duos canonicos instituire prædicto legato non licuit, nam si duo unicum præbendam haberent, ad esse contra Turonen. concilium, quod præbendam

inhibet lectionem. Si vero dicitur de certis, non præbendam daretur, sub expectatione alius certæ lectionis. a concilium remaneret. Præter hoc, in concilio, in qua non est certus numerus præbendarum, vacante in canonicum quis possit adiri, cum magister ad quoddam jus eligi, quod ex electione vel de novo creatur b. & cum electo in canonicum talis definit cum defuncto: in ecclesia rariæ, quæ demum natum habet numerum præbendarum, non vacante, re vacante, duo simul eligi non possunt ad illud, in quod hujusmodi spirituale jus dividi les communitatem queat inter eos: nequaquam interdum sui ad quædam electio, de compuni ad senla augmenente numerum præbendarum, quoddam jus spirituale de novo creando, nisi forte statum aliquid obstat, non esset juramento firmatum, vel cui sed. Apost. condonum accessisset, hujusmodi clausula prohibitionis aspectu, quicquam contra id fieret, non valeret, propter quæ institutionem præfatum nullam fuisse dicitur adsecutus procurator, cum in Trecent. ecclesia certus sit præbendarum numerus, quæ capitulum vel legatus augmenente non mē intendebat e, vel jus aliquod de novo creari. hoc dictum cellerarium ad restitutionem eorum, quæ prædictæ institutionis tenebat, sententiam dicitur condemnandum, ei super præbenda ipsa, vel suo silentium imponentes: Ita quod per hoc præf. G. nullum præjudicium generetur: cum res inter alios, regulariter aliis non obstat.

[1 In eos qui contra venire profuerunt excommunicationis sententia promulgata.] [2 Verum dilectus R. procurator tuus proposuit ex adverso cum dictus Cellerarius præbendam suam in præf. ecclesia Remen. manibus resignasset, ipse de mediocritate una dictæ præbendæ investitus.]

CAP. XXVI.

De una præbenda vacante, possessi fieri dua, si ipse possidet, & alius dividentem integere tenent.

¶ Vacante a quadam præbenda in ecclesia tua, in qua constitutus, ad illas de consensu e capitulum in eos canonicos adimplisti: quorum altero viam carnis ingresso, præbendam, quom defunctus habebat, quidam clericus nomine Hippolytus fuit adsecutus Apost. adsecutus. Verum cum idem Hippolytus propter integritate præbendæ, per quasdam molles in quietet, & alius idem jus adversus te se habere proposuit, quid facere debeas requisisti. Super quo sic respondendum, quod cum Turonen. statuta consuetudinem inhibent præbendam, tenentis utique in quæ vacare f. contigerit, integrate præbendæ rationabili causa de vacante præbenda suppetita fuerint constituta, ac tot sine utriusque proventus per per utramque sit utriusque proventus in beneficiis petenti.

CAP. XXVII.

Si Papa mandat capitulis, ut aliquem in canonicum recipiant, & præbendam (si qua vacat) conferant, si de mandato litteras ad conferant, coguntur primum recipere & de voluntate capituli consensu providere, donec præbendam habeat.

Idem Virentino Episcopo.

¶ Dilectus & filius G. clericus nobis expressit te querendo, quod cum pro eo ad Novaræ capitulum

a C. 9. eod. tit. in 3. comp. Hujus dare. decisionem accipere debemus secundum coroll. Tru. Sess. 21. de reform. c. 2. b. Lutinen. alias Baton. c. videt qui missi donarunt per Bar. ff. de donat. d. Ca. 1. eod. tit. in 4. comp. e. resignaret. f. beneficium. g. tu quos.

a Later. sub Alex. III. c. 8. b. craven. c. 1. de re. intendebat. d. C. 9. eod. tit. in 4. comp. Et de materia. in 4. sa rationabili possunt fieri due, vide De hoc etiam materia. c. 4. sensu. f. contigerit. g. Ca. decim. præb. in quæstione. h. proposuit.

CAP. XXIX.

Concilium provinciale à benefactorum collatione suspendit eos, quò post secundam correptionem indignis beneficiis conferant: providè etiam quò interim beneficia conferant, & illam suspensionem relaxat solum Papa, vel filius Patriarchæ.

Idem in eodem. a

Grave b nimis est & absurdum, quòd quidam ecclesiarum prælati, cum possint viros idoneos ad ecclesiastica beneficia promovere, assumere non verentur indignos, quibus nec morum honestas, nec literarum scientia suffragatur, carnalitates sequentes affectum, non iudicium rationis: unde quanta ecclesiis damna proveniant, nemo sanæ mentis ignorat. Volentes igitur huic morbo e mederi, præcipimus, ut prætermisiss indignis, idoneos assumant, qui Deo & ecclesiis velint & valent gratiam impendere famulatum, flagitè de hoc in provinciali concilio diligens inquisitione annuatim: ita, ut qui post primam & secundam correptionem fuerit reperiens d culpabilis, à beneficiis conferendis per ipsum concilium suspendatur, infuita in eodem concilio persona provida & honesta, quæ suppleat defectum in beneficiis conferendis. Et hoc ipsum circa capitula, quæ in his deliquerint, observetur. Metropolitanis verò delictum superioris iudicio relinquatur, ex parte concilii nunciandum. Ut autem hæc salubris provisio pleniorè consequatur effectum, huiusmodi suspensionis sententia præter Romani Pontificis auctoritatem, aut proprii Patriarchæ, minime relaxetur, ut in hoc quoque quatuor patriarchales sedes specialiter honorentur. e

CAP. XXX.

Reclor ecclesiæ, non obstante consuetudine Episcopi, vel patroni, debet de redditibus ecclesiæ sufficientem habere portionem. b. d. s. q. ad s. quò verò.

Idem in eodem. f

Extrapandæ g consuetudinis vitium in quibusdam partibus inolevit, quòd scilicet parochialium ecclesiarum patroni, & alix quædam personæ, proventus ipsarum sibi penitus vindicantes, Presbyteris earum servitiis deputatis, relinquunt adeò exiguam portionem, quòd ex ea nequeant b congrue sustentari nam (ut præter dictum) in quibusdam regionibus parochiales Presbyteri pro sua sustentatione non obtinent, nisi quartam quartæ, id est, sextadecimam decimarum. Unde fit, ut in his regionibus penè nullus inveniat sacerdos parochialis, qui ullam vel modicam habeat peritiam literarum. Cum igitur os hominis ligari non debeat trinitatis: sed qui altario servit, de altari vivere debeat: statuitur ut consuetudine qualibet Episcopi vel patroni, seu cuiuscumque alterius non obstante) portio Presbyteris ipsis sufficienter assignetur.

Trivarius est parochialis ecclesiæ rector in ea non residens, nisi sit annexa dignitati vel præbendæ: quo casu debet ibi habere perpetuum vicarium. Et in fine prohibet in fraudem rectoribus de ipsius proventus pensionem in beneficium dari h. d. Vel sic: Non residentem in ecclesiâ parochiali, vel non ponens vicarium, quando est annexa beneficio majori, privatus est ea h. d.

Quj verò parochialem habet ecclesiam, non per vicarium, sed per seipsum illi deferriat in ordine, quem ipse ecclesiæ cura requirit, nisi forte dignitati vel præbendæ

a Ca. 30. b C. q. ed. iii. in 4. comp. conc. Trid. Sess. 7. de reformat. ca. 3. c In Cod. Barba. hinc morbo adhibere medelam. d vid. l. 3. C. de Episc. aud. & l. servos. Cad. leg. Italiam. de re public. e vid. Chaff. in Cata. glor. mund. pag. 4. consil. 9. f Ca. 37. g C. q. od. iii. in 4. comp. vid. conc. Trid. Sess. 25. in decr. de reformat. c. 9. 8. parochianorum beneficiorum. h nequiani.

281

Item mandatum Apostolicum missimus, ut eum in canonicum recipere & in fratrem, præbendam (si qua tunc a vacante) conferentes eidem: [1 & infra.] Fratrem tunc mandamus, quatenus si tibi confiteris, quòd in Novariensi ecclesiâ præbenda vacante, tempore quo eadem ecclesiæ canonici nostras literas receperunt: cum eam illi in electionem mandati nostri duxerint conferendam: eundem clericum si non habet b sufficientem beneficium ecclesiasticum, in canonicum recipere, & ibi de redditibus ecclesiæ singulis annis assignari proventus, donec ei sit in beneficio præbendali provisum.

[1. Item solum mandatum Apostolicum voluimus adimpleri, ut eum in canonicum recipere, & in fratrem, præbendam (si qua tunc a vacante) conferentes eidem: [1 & infra.] Fratrem tunc mandamus, quatenus si tibi confiteris, quòd in Novariensi ecclesiâ præbenda vacante, tempore quo eadem ecclesiæ canonici nostras literas receperunt: cum eam illi in electionem mandati nostri duxerint conferendam: eundem clericum si non habet b sufficientem beneficium ecclesiasticum, in canonicum recipere, & ibi de redditibus ecclesiæ singulis annis assignari proventus, donec ei sit in beneficio præbendali provisum.]

CAP. XXVIII.

Idem proventus, vel beneficium curatum, si secundum tale receptum, vasa proventus: quòd si retinere contenderit, etiam secundo provisione, hoc primò. Et si, ad quem spectat beneficium curatum, licet in se sit in statu, cum in statu aliquid receptum: & si in se sit in se non conferat, devolvitur ad aliam collatum, & aliter proventus hoc fructus. Cum sublimibus verò & literatis personis una præbendam beneficiorum incompatibilium solum Papa de hisce hoc tenet. Hoc dicit istud ca. utile & famosum.

Idem in concilio generali. c

De multa d providentia fuit in Lateran. concilio e provisionum, ut nullus diversas dignitates ecclesiasticas, vel plures ecclesiæ parochiales recipere contra sacrorum canonum instituta, alioquin recipiens, sic accipere amittat, & largiendi potestate conferens private. Quæ res propter præsumptiones & quorundam cupiditates, nullis hæcenus aut raris de prædicto statu in capientes: Præter decreto statuitur, ut quicumque recipient aliquod beneficium curâ habens animarum adnexam, si priorale beneficium habebat, eo fit ipso iure privatus: & si forte illud retinere contenderit, etiam a possessione. Is quoque, ad quem prioris spectat donatio, licet post receptionem alterius libere conferat, cui merito videtur conferendum: & si ultra sex menses non fuerit exhibent, non solum ad alios secundum Lateran. synodum statum eius collatio devolvatur, verum etiam tantum de suis cogatur proventus in utilitatem ecclesiæ, cuius est illud beneficium assignare, quantum à tenore vacationis ipsius constituit esse perceptum. Hoc item de ita personalibus esse decernimus observandum: addentes ut in eadem ecclesiâ nullus plures dignitates, vel personatus habere præsumat, etiam si curam non habeant annexam. Cetera sublimis tamen & moderata, cum ratio postulaverit, per sedem Apost. poterit dispensari.

a vacans. b habet. c concil. gener. Lat. sub Innoc. III. d C. q. od. iii. in 4. comp. e Præter isto quòd factum est sub Alex. III. c. 11. & cum rite, decreto convenit concil. Trid. Sess. de reformat. c. 4. & Sess. 24. de reformat. c. 17. f sub Alex. III. d.

... Rex Anglia quid Carolum solum episcopalem vellet de
... Rex ipse a bo.
... Archidiaconi in quadam ecclesia sui archidiaconatus non
... archidiaconatus non noceret, per hoc tamen esset
... archidiaconus repudiatus: factus adempta: sed Archidiaconus le
... non repudiatus, cum ex libere facti prius, quan
... non repudiatus, cum ex libere facti prius, quan
... non repudiatus, cum ex libere facti prius, quan

CAP. VII.
Iudicium prelati collatio dignitatum, si ipsam instituit non
... non habet.

Item Episcopo Treven. & Archidia. Parisien.
Cura ad notitiam: & infra. Illud autem nolumus
... non potuit obtinere: quia
... non potuit obtinere: quia
... non potuit obtinere: quia

DE CONCESSIONE PRÆBENDÆ, ET
ECCLESIAE NON VACANTIS.
TITVLVS VIII.

CAP. I.

Minorum sunt in beneficium venient, deponendus est.
Gelafius c. Papa ad Ro.
Si d. in vivorum sacerdotum loco ponuntur,
... non potuit obtinere: quia

CAP. II.

Ex Concilio Lateran. &
Nihil f. ecclesiastica ministeria, seu etiam benefi
... non potuit obtinere: quia
... non potuit obtinere: quia
... non potuit obtinere: quia

a In Cod. Barb. stat. ubi ad eum spectat collatio. b ordinem
... non potuit obtinere: quia

ferantur. Si autem Episcopus ubi ad eum spectat a, con
... non potuit obtinere: quia

CAP. III.

Beneficia vacantia conferuntur, non obstante appellatione ille
... non potuit obtinere: quia

CAP. IV.

Si scribitur ei, ad quem spectat collatio, dato executori ad
... non potuit obtinere: quia

Proposuit d nobis T. Presbyter, quod cum C. Papa
... non potuit obtinere: quia

CAP. V.

Semestre ad eligendum seu conferendum a iure presbiter non
... non potuit obtinere: quia

a In Cod. Barb. stat. ubi ad eum spectat collatio. b ordinem
... non potuit obtinere: quia

... de concessione præbendæ & ecclesiæ non vacantis. ...

CAP. VII.

Idem Archid. a Rahemodia. ...

Idem Archid. a Rahemodia. ...

Idem Archid. a Rahemodia. ...

Idem Archid. a Rahemodia. ...

Idem Archid. a Rahemodia. ...

Idem Archid. a Rahemodia. ...

Idem Archid. a Rahemodia. ...

Idem Archid. a Rahemodia. ...

Idem Archid. a Rahemodia. ...

Idem Archid. a Rahemodia. ...

Idem Archid. a Rahemodia. ...

Idem Archid. a Rahemodia. ...

Idem Archid. a Rahemodia. ...

Idem Archid. a Rahemodia. ...

Idem Archid. a Rahemodia. ...

Idem Archid. a Rahemodia. ...

Idem Archid. a Rahemodia. ...

Idem Archid. a Rahemodia. ...

Idem Archid. a Rahemodia. ...

Idem Archid. a Rahemodia. ...

Idem Archid. a Rahemodia. ...

Idem Archid. a Rahemodia. ...

Idem Archid. a Rahemodia. ...

Idem Archid. a Rahemodia. ...

Idem Archid. a Rahemodia. ...

Idem Archid. a Rahemodia. ...

Idem Archid. a Rahemodia. ...

Idem Archid. a Rahemodia. ...

Idem Archid. a Rahemodia. ...

Idem Archid. a Rahemodia. ...

Idem Archid. a Rahemodia. ...

Idem Archid. a Rahemodia. ...

Idem Archid. a Rahemodia. ...

Idem Archid. a Rahemodia. ...

Idem Archid. a Rahemodia. ...

Idem Archid. a Rahemodia. ...

CAP. VIII.

Idem c. canonicis Trident. a.

Umsuper b. quæstione Triden. e. præbende: [1 & infra.]

CAP. IX.

Si habens præbendam, in eadem ecclesia recipit dignitatem cum præbenda, vel aliam præbendam, vacat prima: & quævis a superiore sibi confirmetur, tamen valet impetratio per alium facta de ipsa, etiam tacito de possessione alterius, qua colorata non est. h. d. secundum veram intellectum. Passor.

Idem Episcopo & Magistro P. canonico Hil-

desio.

Iteras g. vestras accepimus, quod cum pro D. cle-

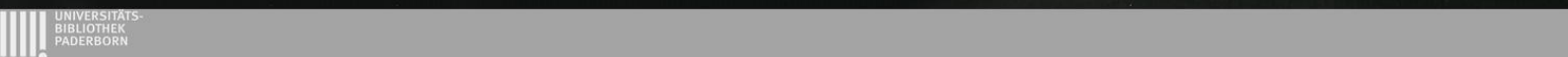
ritico vobis scripsimus ut eum de præbenda vacante sancti Vniuersitatis Bremen. quam dicebat ad donationem nostram fuisse iuxta Lateranensem concilium statutam, curaretis audire, Apollol. in vestris: [1 & 7.]

De fide [sunt] propositum coram nobis, quod H. præpositus quondam simplex canonicus eisdem ecclesia de ipsa in maiori ecclesia in canonicum est electus, & postmodum anni spacio evoluta, in ipsa ecclesia sancti Vniuersitatis in præpositum est assumptus, prior eam præbendam nihilominus retinens, quam in ipsa ecclesia tunc habebat: [2 & infra.]

Sed præpositus allegabat contra, quod erat ex consuetudine generali, quod unus in eadem ecclesia plures haberet præbendas, & cum Archiepiscopus Bremen. præpositum ipsum de præpositura in plena synodo investiret, tam præposituram illam, quam præbendam ei de k. canonicorum confirmavit aduentu: [3 & infra.]

Vnde cum vobis dubium videretur, utrum contra aliquis de una præbenda eligatur

a Tridonen. al. ita: idem canonicis Tridonen. b Ca. 5. eod. tit. in 3. compil. c Tridonen. d Triden. e Alas ita: Lateran. conc. statuta. f Triden. g Ca. 6. eod. tit. in 3. compil. h nobis, legitur in a. n. g. & ita etiam habetur in antiq. compil. i In omnibus antiq. ita: de ipsa in maiori ecclesia canonicum est electus. k eod. tit.

ad aliam, statim prior vacare incipiat, an per sententiam debeat a iudicari. a eadem, an propter confirmationem huiusmodi, quae superius est expressa, praebenda illa dici debeat non vacare: nos consilium voluimus. Cum igitur ita est, praebenda illa etiam non de facto, de iure tamen vacare noscatur: mandamus, quatenus dictum praepositum, ut illam sine difficultate resignet, appell. recogatis: quam, cum de facto vacaverit, clerico memorato conferre curetis.

[1 Si Canonici quibus super hoc scribimus, id exequi non curarent, Heriberto praeposito & quibusdam canonicis ipsius ecclesiae cum ipso D. & Magistro H. canonico ipsius loci in vestra propter hoc praesentia constitutus sic fuit.]

[2 Et super hoc partes consueverunt, fuit etiam ab una parte praepositum, quod ipse praepositus prater praebendam illam aliam praebendam habebat praeposita a comexam, quam inficitatus est esse praebendam. Praterea fuit allegatum de iure, quod ex quo idem praepositus de minori ecclesia vocatus fuerat ad maiores, prima praebenda de iure inciperat vacare iuxta canonum instituta: deinde de iure ex parte clerici allegatum, primam fuisse ordinationem eiusdem ecclesiae ut in eadem non esset persona, praepositus scilicet cum duobus fratribus, qui ordinatio inlatenus servaretur, nisi diceretur, illa praebenda vacare.]

[3 Ex quo super hoc inquirere videtur, rimulo excommunicationis stringens. Vnde obiectabatur clerico memorato, quod propter hoc sententiam excommunicationis incurrisset, sed ipse talem confirmationem intervenisse negabat, qua etiam si intervenit, assereret eam non tenere de iure.]

CAP. X.

In ecclesia non numeratis vacatio praebendarum, seu canonicatum possibilibus non est: nec sit ibi devolutio ad superiorem ex negligentia semestri in non providendo ecclesia de ministris. b. d. & est casus notabilis.

Idem Episc. & Archiepiscopo Papien.

Ex parte b. Hallenen. ecclesiae nostris est autibus inimitatum, quod cum quaedam praebenda in ipsa per quatuor annos, & amplius vacavissent, Hallenen. Episcopus quosdam ibidem instituit, credens sibi hoc ex Lateran. concilio licere. Instituti autem scientes, non esse firmam institutionem huiusmodi, ad Mediolan. Archiepiscopum recurserunt: qui eosdem in canonicos Hallenen. ecclesiae ordinavit, & in corporalem possessionem praebendarum induxit, capitulo eiusdem ecclesiae praebente adfensum s. tribus tantum exceptis, qui se in institutioni huiusmodi opponere curaverunt: [1 & f.] Tandem utraque pars concorditer est confessa, quod in praedicta ecclesia non erant distinctae praebenda, nec canonicorum numerus erat certus.

Nos igitur intelleximus evidenter, statutum Lateran. concilii de beneficiis ultra sex menses vacantibus, locum in hoc articulo nullatenus habuisse, etsi forte Hallenen. ecclesia canonicorum pateretur defectum. Vnde institutio per Archiepiscopum, vel Episcopum facta, occasione concilii memorati, carere debet robore firmitatis. Quia vero totum capitulum, tribus exceptis, praedictorum receptionem adfectat, nec ab illis tribus aliquid rationabile contra ipsos obiectum est & ostensam: mandamus, quatenus si Hallen. ecclesia suppetant facultates, secundum consuetudinem hactenus observatam, praedictos clericos pro canonicis faciatis haberi.

[1 Tres illi dicebant electionem debere cassari, quia nec Episcopus nec Archiepiscopus supra dicti de concessione Lateranen. concilii tunc in ordinatione illa poterant praesentem ecclesiam ordinare, cum utroque extra tempus eis indultum a canonis, in ordinatione fuerit negligens & remissus. His vero altera pars dicebat, quod licet in-

a Abjudicari legitur in omnibus manuscriptis. & ponitur pro auferri, quod & series indicat, unde colliges perperam in aliquo vulgato legi adjudicari, in alio, abdicari: quod est suavis. b C. 7. eod. tit. in 3. comp. c Constituit. d Consuetum. e Lateran. Concil. sub Alex. III. c. 8.

stitutio Episcopi non valet, Archiepiscopus tamen infusus de praebenda, quod quia tempus eis indultum a canonis, in ordinatione fuerit negligens & remissus, non curabat. His autem super praeposito declaratum fuerat, non curabat. His autem super praeposito declaratum fuerat, non curabat.

CAP. XI.

Habere potestatem conferendi, potest de iure alteri maiorem conferendi primam beneficium, quod vacat.

Idem Episcopo & capitulo Landen. a. Confinitus b. in praesentia nostra h. ecclesiae vestrae canonicis humiliter inimus, quod frater Episcopus potestatem ei dedidit facere de iure conferendi praebendam, quae primo in ecclesia vestra vacatura: & Rhemen. Archiepiscopo, tunc Archiepiscopo filii capituli d. auctoritate nostra precepto, ut praebenda ipsa vacaret, personam illam, cui vacaret, conferre, sine interpositione alterius personae recedens ad ipsam: [1 & f.] Quocirca mandamus, quatenus personam illam, cui memoratus h. frater praebendam, cum contigerit eam vacare, & dixerit conferendam, sine contradictione qualibet admittat, & tu interim frater Episcopo, praebendam illam contra formam concessionis tuae conferre non sumas: [2 & f.] Quia vero concessio illa in consequentiam tractatur, licet postea in canonice sanctionis s. per quam prohibetur de iure beneficia concedi sine promissis antequam non mutemus, quod huiusmodi occasione mandamus, quod praebenda continet personalem, fraudem adhibere volumus, beneficium concedatur g.

[1 Affirmat etiam idem Subdiaconus, quod cum esset ad subdiaconum sedem accessurus, ipse sibi praevenerat, quatenus Archiepiscopo, si forte interim aliquam praebendam vacare videret, eam nulli conferret, nec non si aliquis ciperetur aliquo presentatum ad illam, nisi quatenus daretur Sub. praesentatum.]

CAP. XII.

Lateranensis concilium de beneficiis ultra sex menses vacatis ad Episcopatum non extenditur.

Idem. Dilectus b. filius Magister G. canonicus vestrum suggestit, quod Episcopo vestro viam inuenerunt ingressu Archiepiscopi sanctae Severinae, quod propter negligentiam vestram ad ipsam eligendi auctoritas devoluta, in Episcopum vestrum legit eundem. Nos igitur attendentes, quod canonice Lateranen. concilii ob Alexandri. Papa contra negligentiam ditus, ad Archiepiscopatum vel Episcopatum non licet extendi, sed ad personatum alios & minorum ecclesiarum beneficia coactarii, electionem huiusmodi iustitiam volumus exigente.

CAP. XIII.

Non valet promissa beneficii vacantis.

Idem Fratri i. Hellen. & Superiori S. Fruct. cum causam, quae inter clericum ex una parte, & Abbatem & conventum de Bello ex altera, super

a Landanen. al. Landen. b Cap. 7. eod. tit. in 3. comp. c. 1. ita quae primo esse in vestra ecclesia vacans. d Capitulum. e dicitur s. in Conc. Lar. sub. Alex. III. c. 8. & c. 12. sup. eod. tit. in 3. comp. f. s. de resor. cap. 10. g. Tribuitur. h. C. 7. eod. tit. in 3. comp. i. Priori Heli. & Subpriori S. Fruct. alia. i. Promissa beneficii vacantis. k. C. 10. eod. tit. in 3. comp.

Honorius III. Episcopo & propositio capituli Cameracensis.

Ubi dilecti in Christo filii comitissa Flandrensis fecerit promissiones de non vacantibus beneficiis ecclesiarum, in quibus jus obtinet patronatus, & donationis eorum in manibus possiderit alienis. Mandamus quantum id iurum de decedentes, inhibeatis eidem, ne similia de cetero attentare presumat.

NE SEDE VACANTE ALIQUID INNOVETUR.

TITVLVS IX.

CAP. I.

Vacante sede status eius mutari non debet. Innocentius III. Priori & conventui c. Glaston.

NOUIT ille, qui scrutator est cordium, & cogitationum secretorum, quod licet C. prax. no. ecclesiam vestram exerceat cathedralis, ipsam Bathoniensem ecclesiam uniendo, ut idem esset Episcopus utriusque: quia tamen hoc unio adferebatur a nobis in grave preiudicium Glaston. ecclesie redundare, cum per ipsam dissolveretur religio, & fraudaretur elemosyna, & hospitalitas tolleretur: nos ad relevandum ecclesie vestre statum cepimus intendere diligenter: [1 & infra.] Vos autem post obitum Bathoniensis Episcopi humiliter postulatis, ut quia tempus advenit, quo sine scandalo ecclesie vestre ruina poterat relevari, cum & Bathoniensis ecclesia id ipsum pariter postularet, Rex quoque cum regni magnatibus, & quidam Episcopi cum multis Abbatibus deposcerent illud idem, ut unione penitus dissoluta, monasterium vestrum reduceremus in statum antiquum, sub Abbatis regimine gubernandum. Attendentes igitur, quod Episcopali sede vacante, non debet aliquid innovari, cum non sit, qui Episcopale ius taceatur, maxime ne plus fuisse persona, quam ecclesie videremur, si quod eo vivente concessimus, post obitum eius subito mutaremus: petitionem vestram nequivimus exaudire, auctoritate predicta indulgentes, ut cum Bathoniensis ecclesia de presule fuerit ordinata, ius vestrum apud sedem Apostolicam profectum facultatem liberam habeatis: interim autem sub cura prioris idem monasterium gubernetur.

[1 Et quoniam alibi videretur ut subito p. nostri evocaremus in hac parte statutum, cum ei quantum cum Deo possimus deservire volumus, sicut & volumus, quia quantum cura Dei petunt nobis vestri deservire succedere, invidiam unione manente, sic de ceteris deservimus, quantumcumque, bo. me. Savarzo Bathoniensis Episcopo displiceret, frequenter ob hoc ad sed. Apostol. laborante, quod status ecclesie vestre videbatur in melius relevatus. Vnde post diversos tractatus & deliberationes multiplices, quod per providos & honestos auctores nostri mandata super hoc ex parte ordinatum, ad petitionem eiusdem Episcopi postquam aliud a nobis non potuit obtinere, Apostolice tandem curavimus munimine roborare.]

CAP. II.

Beneficia sibi ad collationem pralati, non possunt conferri per capitulum sede vacante.

Honorius III. Episcopo & Magistris V. & S. Canonici Suesonien. h.

ILLA devotionis sinceritas: [1 & infra.] Ecclesiam sancti Leucini, de qua Magistrum R. donationis nostre gratia precedente prabendæ nomine de mandato nostro Capuanus Archiepiscopus investivit, sibi

a Flandrorum, b al. ut similia de cetero attentare non presumat. c al. Glaston. d Cap. i. eod. tit. in 3. comp. f. Sal. 7. Sup. i. Hier. 17. e. Vid. l. aquisitionum. cum nota. ff. de usuf. f. dit. auctorit. presentium. g. al. ita: Episcopo Cam. & Magistr. & al. al. Calmen. h al. Suesonien.

Nnn 4

nonne recedebat ipsius. [1 & 7] Dicitur clericus post litteram consensam chartam quandam Monachorum exhibuit, continenem quod primam ecclesiam ad donationem ipsam spectantem adignarent eidem: [2 & infra.] Nos igitur attendentes, quod promissio predicta non tenet, neque contra statuta Lateran. a concilii attentata: mandamus, quatenus memorato clerico super hoc silentium imponentes, ab impetitione ipsius dictos Abbatem & Monachos absolvas.

[1 Vbi dicitur committendum.]

[2 Nihilominus per idoneos testes probati, ipsos post promissionem suam, licet potuerunt velle, sibi quatenam super hoc admoniti servari presidiis: quare dictos Abbatem & Monachos ad assensum suum redire non marcharum eorum instantia possulabat. Sed ad nos per litteras ipsorum, quod ratione promissionis huius, utpote solita contra Lateran. concil. statuta, qua probati per chartam exhibitam videbatur, nos non poterat convenire asseruntibus: alii vero memoratum sententiam super hoc fuisse hinc inde coram nobis pronuntiatam, nos quod iuris in hoc articulo dubitantes in neque ipsi abire procedere voluisti, donec super hoc reciperetur non praesentationem voluntati: nos humiliter supplicasti, ut quid in his parte agendum vos dignemur per litteras reddere litteris vestris.]

CAP. XIV.

Quibus pralati, qui promittunt providere cum poterit. Idem.

CONSIDERANS ad Apollon. sed. R. clericus suam nobis Administrationem monstravit, quod cum promissis non providerit eidem in ecclesiastico beneficio cum possessione, licet per litteras iudicis delegati inde confectas liquidis appareret: [1 & infra.] Nos autem confidentes, quod aliud est prælaturam promittere beneficii collationem cum poterit, aliud cum vacabit: cum in multis casibus se facultas offerre possit, in quibus collationem esse in expectatione vacaturi beneficii differenda: mandamus, quatenus memorato R. (cum poteritis) ecclesiasticum beneficium adignetis.

[1 Vbi dicitur si habentem esse non curasti, allegantes coram pralato, quod talis promissio vos nullatenus obligaret, cum videretur esse falsa contra Later. Concil. statuta, quod promissionem inhibere non vacante beneficiis.]

CAP. XV.

Si aliquid prælaturam, ut prælaturam, potestas conferendi prælaturam, de uno ad alterum lapsu temporis non transit: scilicet si prælaturam concessit, ut canonice: quia tunc de capitulo transit ad prælaturam, nisi cum veniat ad. d. & est tunc multum allegatum. Idem.

PRESIDIUM est per se. Apollon. edoceri, ut cum ad vos Archiepiscopus vestrum simul, donatio prabendæ ecclesie vestre pertinet, utrum prabendæ vacantis tempore penes Archiepiscopum ipsum remaneat, si quod breviter, semel tempus neglexit ordinare? Ad quod breviter, quod si vos & idem Archiepiscopus inter tempus prælaturam, circa hoc negligentes extiteritis, licet nec ab illo ad vos, ita nec a vobis ad illum potest devolvitur conferendi, sed secundum statuta Lateran. concil. d. ad superiorem transit donatio: Nisi forte Archiepiscopus non ut prælaturam, sed ut canonicus votum ius habeat conferendi e. Et in hoc casu cum doctores impediunt, dolus ei suffragari non debet.

CAP. XVI.

Quid non potest prælaturam promittere se presentatum aliquem ad beneficium vacantem, ut non dare potestatem presentandi auctorem beneficium vacante.

[1 Sub Alex. III. c. 8. & nunc contra Conc. Trid. sess. 24. de ref. cap. 1. b. Ca. eod. tit. in 4. comp. c. Ca. 2. eod. tit. in 4. comp. d. Sub Alex. III. c. 1. e. Virum donata ambulatoribus, cedant eorum iura, nisi variis oporuit. in l. si veri, §. item quidquid. ff. sol. ma. c. p. in l. qui proprio. ff. de precar.]

duximus confirmandam: Non obstante concessione per capitulum facta alii, seu confirmatione nostra, si qua in forma communi appareat & obtenta: cum nufquam inveniatur cautum in iure, quod capitulum vacante sede, fungatur vice Episcopi in collationibus praebendarum: nec in eodem casu potest dici potestas conferendi praebendas ad capitulum per superioris negligentiam devoluta, cum non fuerit ibi superior, qui eas posset de facto vel de iure conferre.

[1 Quomodo autem decesserit R. Decanus Trojan. ad personam nostram & sed. Apostol. habitum habuisse decesserit, non inducit eum pro sua sententia & prohibitu intuitu geramus in visceribus charitatis, & eidem negare volumus qua secundum Deum fuerunt concedenda. Vide nos.]

CAP. IV.

Sede vacante iudicium habitum contra ecclesiam non tenet.

Idem Episcopo Burginen. b

Constitutis coram I. prae. nost. procuratore ecclesiae sanctae Mariae de Castro forti, & Burginen. c Episcopo praedecessore tuo, dictus procurator petebat ab eodem Episcopo restitutionem super libertate libere eligendi sibi praelatum: [1 & 7. d] Nos igitur depositiones testium qui vacante Burginen. e ecclesia, & carente legitimo defensore fuerunt s. recepti, duximus reprobandas.

[1 Quomodo etiam super terris ipsius ecclesiae & reb. aliis, quibus omnibus pars sua spoliatu fuerat, inducebat. Lite igitur coram p. n. contestata super praemissis, & postmodum coram iudicibus delegatis factis confessionibus & receptis testibus, eadem causa fuit ad nos instruita remissa: procuratoribus igitur partium in nostra praesentia constitutis, eum super praemissis coram nobis duximus litigasse.]

DE HIS, QVAE FIUNT A PRAELATO sine consensu capituli.

TITVLVS X.

CAP. I.

Non tenet alienatio rei ecclesiasticae absque approbatione capituli.

Ex Concilio apud Valentiam.

Irrita erit Episcoporum donatio, vel venditio, vel commutatio rei ecclesiasticae, absque collaudatione & subscriptione clericorum.

CAP. II.

In temporalis alienatione, quam facit praelatus, tacetur in eo capituli habitus pro consensu.

Alexander III. Norvicens. Episcopo.

Continebatur b. & 7. Con. t. r. quod concessio decimarum ab Abbatiis prius facta, si conventu sciente, & non contradicente facta est, robur firmum debet habere. Verum si ignorante conventu aut contradicente decimam prius praedicto H. concessit, & non postmodum s. temporis de assensu conventus eandem decimam deinde eidem, secunda concessio debet praediciari priori.

CAP. III.

Alienatio temporalis facta sine consensu capituli, per ratificationem eius roboratur.

Idem Vigoren. Episcopo k.

Cum nos I. iam pridem: [1 & infra.] Certum est de rigore iuris concessionem illam non tenere, quam reclamante capitulo per praedecessorem tuum constat factam fuisse: Nisi eam ratam postmodum habuisses.

a Appareat. alii. apparet. b Burgenses habent omnes Codices Vaticani, uno recentiori excepto in quo legitur Burginen. c alii. Burgid. d Hac verba (& 7.) desunt in magis vetustis, sed habentur iam in recentioribus. e al. Burgid. f fuerint. g Praelatus. h Post Concil. Lateran. sub Alexandr. III. part. 47. cap. 5. & 2. eod. titul. in i. compil. i tempus. k Vigor. l Cap. 3. eod. tit. in i. compil.

[1 Si bene meminimus per litteras nostras indultum esse praedecessor tuo reclamante capitulo ecclesiae tuae, ut si de officio ecclesiam Deben. contulit, eam non removeret, nisi iam dictis fratribus fuerit adferri litteras nostras indultum, ut si ecclesiam praedictam dimittenti pacifice possiderent, immo existerent illius scriptis quod super locis facta a nobis. Licet autem hoc tibi indultissimum, praedictam tamen communitatem & exhortationem attendas, quatenus de iure merito, & reverentia B. Petri & nostrae, ecclesiam ipsam si qua modo praedicta detrimere ecclesiam tua poterit, iam dictis fratribus in praedictorum locorum intendere, & quod idem praedictum ius in praedictis, ratum & firmum habere. Si autem eadem ipsi indultum mittere forte non poterat, non obstatum tibi quae praedicta super hoc imperaverunt, scriptum extitit includendum in litterarum stabilitate consistere, quomodo.]

CAP. IV.

Praelatus sine consilio capituli infirmus, vel debilis, in alia negotia ecclesiae tractare non debet, hoc dicit, non quae sequuntur.

Idem Hierosolym. Patriarcha.

Novit etiam discretionis prudentia qualem in fratribus tui unum corpus sitis, ita quod tuum, & illius membra esse probantur. Unde non decet te in malis, aliorum consilio in ecclesia tua negotiari, cum id non sit dubium & honestum tui, & in dictionum infirmitatibus b. contrarie.

Innotuit siquidem aurius nostris, quod tu in consilio fratrum tuorum Canonorum S. Sepulchri, Abbatum & Abbatissas & alias ecclesiasticas personas iustitiam instituis: [1 & 7.] Ideo id autor. Apost. probandum & infra. Nos enim tales infirmitates, & debilitatem carere decernimus robore firmitatis.

[1 Non considerans neque attendens quomodo tu non statuta S. S. canonum transgredi.]

CAP. V.

Summatum est supra capitulo proximo.

Idem eodem.

Quanto e: [1 & 7.] Frat. tuus mandatum, quod in concessionibus & confirmationibus, in ecclesia tua negotiis frater tuus requirit, & in consilio, vel sanioris partis, eadem pariter tractes, & quae stituta sunt statuas, & canonibus, & evellenda disspes & excelsis. Absentibus fratrum nomina in seilibi non fias, quia talia iudicamenta sunt irrita & falsa, & tu exinde quodlibet poteris merito formidare.

[1 Majori dignitate Dominus datus praenominatus, iure dignus & oportet te in amabili eam diligenter & graviter habere, quod omnia videris sine nota & reprobandis propter laudabiliter iniquitate tibi sollicitudinis officium diligenter. Alio vermine autem, unde variari sonus, sine matris nomine pariter, quod in concessione & confirmationibus omnia laudabilia tuae, consilium clericorum & laicorum circa te committitur, non sunt de corpore ecclesiae ipsius, ut videtur tibi super scriptis, in eisdem concessionibus & confirmationibus & confirmationibus, & voluntatem praedictam, & in praedictis, quod tuam profusum non decet transgredere, ad maiorem utilitatem, & certitudinem nominis fratrum tuorum, qui aliter vident, tanquam si praesentes fuerint, iam factis. Quomodo tu non decet prudentiam tuam in negotiis tuis committere, nisi consilium fratrum tuorum possideres, cum quibus non possis istere comprobare.]

a Cap. 4. eod. tit. in i. comp. & post Concil. Lateran. III. p. 30. c. 11. b consilium. c Post Concil. Lateran. III. p. 116. & c. 1. eod. tit. in i. compil. d al. ut non. e in Concil. Lateran. III. p. 116. & c. 1. eod. tit. in i. compil. f al. factis.

CAP. VI.

Si in aliqua collegiata habet praesentationem, praesentabit praelatus ad consensum capituli, vel majoris partis, nisi de consuetudine, vel privilegio compati sit praelatus.

Celestinus III.

CA. a. notitur: [1 & infra.] Cum in provincia tua lege contingat, quod ad ecclesias, in quibus collegia praesentandi habere solentur, eorum Abbates aut priores, aut per litteras, personas idoneas Episcopis dicant praesentari, & eis praesentatis & receptis, aliquando non aliquando post, Monachi contradicunt. Respondendum, quod in praesentationibus praelatorum intelligitur, quod sunt de collegiorum suorum ad sensu, sine quo non obtinent firmitatem. Unde si confiterentur conventum, vel majoris & b. minoris partis, non ad firmitatem, institutiones huiusmodi convenit evacuari, & approbatae confirmari, & commissi tibi collegii, si quis eorum probaverit commissi tibi collegii, nonnulli consensum. [1 & infra.]

CAP. VII.

Tota domus, quae de feudo dicitur, facit laicum ecclesiam, quae ab alia ecclesia habet in feudum ab antiquo, vel est, non Lateranensis concilium.

Innocentius III. Archiepiscopus c. & Magister scolasticum & litterarum.

CA. a. Apostolica sedes: [1 & infra.] Sane sicut in aliis vestris accepimus, cum ex una parte capitulum S. Stephanii, & ex altera Monachi de Platea s. super decima quadam in vestrum compromississent arbitrium: illi Monachi proponebant donationem ipsius decimae, illi a quodam milite factam, & Bituricensi Archiepiscopo dicitur. eius accedente consensu, confirmaram. Illi, neque auctoritate Hieronymi munitos existere, qui licentia ad Damasum ait: Si aliquando & fuerint a laicis aliam transferunt Monachorum, Episcopo loci praesente confirmantur, & nonnulli eis omnia perpetua firmitate firmantur. Et contra pars allegabat adversa, consensum Episcopi sine cleri consensu minus sufficere: auctoritate Leonis Papae b. dicens: Ne quis Episcopus de rebus ecclesiae, quae sunt ad donare vel commutare vel vendere ecclesiae, nisi forte aliquid horum faciat, ut meliora praesentat, & cum totius cleri consensu, & tractata, & quod non sit dubium ecclesiae, & profuturum. Quia vero nos consilium voluisti, utrum quando decima tenetur a laico, si consecratur ecclesiae ad confirmandam, & confirmationem consensu Episcopi, sine cleri consensu sufficit? Taliter respondem, quod monendus est laicus, qui decimam k. detinet, ut eam restituat ecclesiae, & Episcopo, qui si forte induci nequiverit, & eam, & confirmationem alteri ecclesiae assignaverit, praesentatione solo conveniunt: confirmabit ipsa i. donatio perpetua firmitate subnixta. Auctoritates enim praemissa, licet verae sint, non tamen adversae: cum aliud sit alienare, quod ab ecclesia possidetur. & aliud, quod detinetur a laico ad usum ecclesiam revocare. In alienatione quoque, iuxta Leonis Papae decretum consensu Episcopi sine

clericorum a consensu non sufficit. In revocatione autem iuxta b. scripturam Hieronymi sufficit consensu Episcopi, cum per c. utrumque utilitati ecclesiae consulatur. Nam & in Lateranen. d. concilio est inhibuit, ne quilibet religiosa persona ecclesiam & decimas de manibus laicorum, sine consensu Episcoporum recipiat: per quod indirecte datur intelligi, quod sufficit consensu Episcopi, ut licitum ecclesiae sit decimas de manibus recipere laicorum. Hoc autem de illis decimis intelligimus, quae laicis in feudum perpetuo sunt concessae.

[1 Cui licet immeriti praesidemus, universis per orbem ecclesiae, non humana, sed divina institutione sit praelatus, & iustum est & conveniens, ut ad eam tanquam ad magistrum & matrem super diversis iuris articulis referantur dubia quaestiones, quatenus qua iura constituit, eadem quoque iura distinguat, ne qua diversa ceterantur, videantur ad versa.]

CAP. VIII.

Non potest Episcopus sine consensu capituli concedere ecclesiam alii ecclesiae, etiam si habeat jus patronatus in ecclesia concessa.

Idem Meten. Archiepiscopo c.

CA. a. f. nuper: & infra. Adiecti etiam, utrum Episcopo, vel electo cum solo Archiepiscopo praeferat ad sensum majoris ecclesiae, cum ab ipsa eligatur Episcopus, & Archiepiscopus adsumatur de ipsa, ceteris vel ecclesiae conventualibus, ad quas jus pertinet patronatus, liceat conferre perpetuo vacantes ecclesiae baptismales: & infra. Alterius etiam quaestio solutio ex Epistola Leonis Papae colligitur evidenter, in qua legitur: Ne quis Episcopus de rebus ecclesiae, quicquam donare, vel permutare, vel vendere audeat, nisi forte aliquid horum faciat, ut meliora recipiat, & totius cleri tractatu atque consensu id eligat, quod non sit dubium ecclesiae profuturum. Irrita enim Episcoporum donatio, venditio, & commutatio rei ecclesiae erit, absque communitate & subscriptione clericorum: per hoc enim novis solutam secundo loco propositam quaestione, cum concessiones ecclesiarum perpetuas, ad alienationes non fit dubium pertinere.

CAP. IX.

Episcopus parochialis ecclesiae, vel obventiones ipsarum, de consensu patroni sine consensu capituli sui, monasteria conferre non potest.

Idem Episcopo Helten.

CA. a. f. nuper: & infra. Praterea quaevisi (cum auctoritate & Dionysii fuerint parochiae limitatae) quatenus singularum parochiarum proventus in usus ecclesiae cedent necessarios, & stipendia ministrorum: si Episcopo liceat sine auctoritate summi Pont. vel saltem sine sui capituli voluntate, viris religiosi conferre obventiones alicuius parochialis ecclesiae, sustentatione vicarii reservata. Et cum b. Lateranen. concilii statuta prohibeant ecclesiis novam imponi, vel augere veterem pensionem, postulas edoceri, an Episcopus valeat religiosi consentiente patrono totam ecclesiam, vel de novo conferre aliquam portionem? Ad quod breviter respondem, quod salva constitutione canonica de concedenda piis locis quinquagesima portione, neque primum, neque secundum potuit facere Episcopus (nisi de licentia Rom. Pontif.) praeferat capituli sui voluntatem.

[1 Quae sup. de refer. de off. & pot. iud. del. & c.]

CAP. X.

Ad concilia provincialia vocari debent & admitti cathedralium ecclesiarum capitula.

a. Assensu. b. aliter scriptum. c. utramque. d. Sub Alexandr. I. II. cap. 9. e. alii. Merens. f. Ca. 2. De his quo conced. ab Episc. sine consensu, c. in 3. comp. g. Dionys. Pap. epist. ad Severum Episc. h. Concil. Lateran. sub Alexandr. III. c. 7. & prohibemus.

404
405
restituam tuis, frater Archiepiscopo, & majoris & sanioris
partis capituli iuratus super hoc duxerit a resistendum,
obstantes sententia plurimum b.

VT ECCLESIASTICA BENE-
ficia sine diminutione con-
ferantur.

TITVLVS XII.
CAP. I.

*Notum sufficit per summario. Vel summa si secundum Ab-
batem. Occulta collatio beneficii, licet sit suspecta, bene valet, dum-
modo ab legitime facta fuerit. h. d. Et est casus nos. non tamen
debetur, nec omnes distincte hoc tenent, sed maior pars con-
suetudo hoc summario.*

Innoc. III. Medietatem Archiepiscopi.
Notum est procedat de vultu Dei iudicium:
[107] Præterea proponere, quod cum nullas
debet sine accusatione & damnari, nec aliquid
circa negotium illud sit actum in forma iudicii, deposi-
tiones vel non poterat tibi præiudicium gene-
ratur. Quia vero hæc allegatio personam nostram tan-
gere videtur, dignum duximus causam committere in-
quisitoribus & ordinem plenus explicare, ne quis quomodo-
libet libere perperam pro-
cessum, præsertim cum ratio assignanda debeat esse
publica potestatis. Cum enim iuris sit explorati, quod
aliter non probantur qui conveniunt, etiam si nihil præ-
iudicium, dicitur absolvi: videri poterat, quod nos tibi
qui conveneritis a nobis, malitiose vel indifere-
nter probaveris super tribus præmissis articulis imposuimus:
videlicet ut offenderes, quod prædictam cancellariam
personam idoneo, modo canonico, & tempore competen-
ti docuisset. Porro cum donatio fuisset occulta, & ideo
susceptione non caret, & elapso jam anno nullus cancel-
larius omnino appareat: non immerito credebamus,
quod secundum Lateran. concilii f. statuta ad nos esset
ipsam sine culpa conferre: quoniam etiam locum De tre-
nemus interitus, non tamen de occultis potuimus g. di-
stinguere. Quia ergo contra illud quod prima facie iuste
presumebatur pro nobis, præsertim cum responderis pri-
mario, quod cancellariam alicui non contuleras, facul-
tatem pro te probandi concessimus: non fuit grava-
men, sed gratia: nec ex malitia, sed ex benignitate pro-
cedit. Quod etiam de modo canonico fidem nobis fieri
mandavimus, tu causam præstitisti mandato, qui sæpe
nobis per literas tuas intimasti, & tandem probasti per
litteras, quod tenent tibi proventibus officium concessis-
tu memoratam: ex quo non immerito in talem concessio-
nem famulus suspicatus. Et ideo nos, qui non tam ex
plenitudine potestatis, quam ex officii debito possumus
de hominis de subditorum excessibus ad correctionem in-
quisitorum venientem maxime causam & occasionem præ-
latæ inquisitionem committimus faciendam. Omnibus
ergo diligenter auditis, te in tribus comperimus fuisse
culpabilem: circa contrarietatem responsi, quia non sa-
tis iudicasti, sed nec cuiquam debuisses ex certa scientia con-
ferre respondere. Circa carnalitate animi, quia non ex

adfectu carnali, sed discreto iudicio debuisti ecclesiasti-
cum officium & beneficium in persona magis idonea a
dispensare. Et circa inhonestatem facti, quia non li-
cuit ex passione vel conventionem quocunque sub modo
vel tenore præscripto concedere nudum officium, & b
tibi retinere proventus: cum in Lateranen. concil. c
prohibitum sit, ne quis conferendo ecclesiasticum bene-
ficium, partem proventuum suis usus retinere præsumat:
& alibi cautum reperitur in canone, quod eccle-
siastica beneficia sine diminutione debent conferri. Vnde
credimus distinguendum, utrum qui dat spirituale
beneficium, proventus ipsius ante donationem percipiat.
Nam si proventus ante donationem non d. percipit ipse,
sed alius, & ex donatione consequatur, ut ipse proventus
f. percipiat, non est dubium & circa hæc intercedere
simoniacam pravitatem. Si vero ante donationem percipit
ipse proventus, credimus distinguendum, utrum ante
donationem constituitur, ut ipsi proventus retineantur
ad tempus pro causa iusta & necessaria: aut conveniat
cum eo, qui accipit beneficium, seu cum mediatore quocunque,
ut officio illo concessio retineat ipse sibi proventus.
Primum enim membrum credimus esse licitum.
Secundum autem dicimus non licere: ne viam apertam
his, qui pravitatem suam fatuuntur palliare.

[1] Et oculi nostri videant aequitatem, quæ regia via debemus
incedere, nec ad sinistram omnino nec ad dextram declinare, ita
magnum iudicantes ut parvum, quia non est apud Deum acceptio
personarum, &c. Quia post interdictionem nostram ei præsumptiviter
dedit bullam, cum in traditione saltem debuisset disserere donec
nostrum consuleret beneplacitum, dicitur fil. n. l. Archidia. & Oleno
canonico Mediolanensi, deditur in mandatum, ut scilicet etiam post
dandum mandatum, per quod totum cognoscimus negotii ad nostrum
iudicium revocamus, ut id ipsum recognoscere attentatum, tra-
ditionem sigilli devertente irritam & inane, inhiabentes H. ne quolibet
modo eo uti præsumeret, cum plus sit Roman. Pontif. ad se
aliquid negotium evocare, quam ad eum super aliquo negotio
provocare.]

DE REBUS ECCLESIAE ALIE-
mandis, vel non h.

TITVLVS XIII.
CAP. I.

*Non potest prelati res alicuius ecclesie alteri dare, nec viciniam res
illius commutare sine ambarum consensu.*

Ex Concilio Lugdun. i. quarto.
Non licet & Episcopo vel Abbati terram unius
ecclesie vertere ad aliam, quamvis ambe in e-
jus sint potestate: tamen si commutare voluerit
terras earum, cum consensu ambarum i partium
faciat.

CAP. II.

*Principes seculares res ecclesie donare non possunt: & qui ab
eis recipiunt, excommunicantur: perdunt annua, que ab ecclesia
alio legitime obtinebant, hoc dicitur, secundum unum intellectum,
qui satis placet.*

Ex eodem m.

Quis ecclesie petunt à Regibus, & horrendæ cupi-
ditatis impulsu egentium substantiam rapiunt, ita

a Cap. constitutum, supra de appell. b eius tibi. c Latera-
nen. sub Alexandr. III. cap. 7. h. prohibetur. d percipit.
e consequitur. f percipiat. g hæc duo verba, circa hæc, desunt,
in antiq. h al vel non alienandis. i Lugdun. k Burch. l 3.
decr. c. 2. d. lvo p. 3. c. 3. cap. 30. & Cap. i. eod. tit. in i. compilat. Vid.
Chalder. consil. g. hoc tit. l Vox partium, deest in antiq. m al
Idem. Burch. l 3. c. 38. & lvo p. 16. c. 37.

*Discernit b Vid. l. & sum hered. s. fil. l. seq. ff. de pac.
& l. vend. major. ff. ad munic. c. l. eod. tit. in 3. comp. d ac-
cessione. e de her. & Alex. III. cap. 3. g possimus quod
ergo. h de Qualitate dignitate causa & occasio, vide hic Pannor.
l. Dicitur deest in quibusdam.*

CAP. XI.

Episcopus ecclesia contra alienationem, per quam enormiter fuit...

Ad nos tram veneris audientiam pervenisse, quod...
[1 & infra.] Vnde d...
[2 & 7.] Quocirca e...
[3 & 4.] Quocirca e...
[5 & 6.] Quocirca e...

CAP. XII.

Monachi in ecclesiastica facta sine legitimo ecclesiasticorum...

Cum in his, quamvis religiosis, disponendi de rebus...
[1 & 2.] Quocirca e...
[3 & 4.] Quocirca e...
[5 & 6.] Quocirca e...
[7 & 8.] Quocirca e...

DE PRECARIIS. TITVLVS XIV.

CAP. I.

Revocari, nec potest brevius summari.
Precaria de quinquennio in quinquennium feudum auctoritatem & antiquam consuetudinem renoventur.

CAP. II.

Revocari successu precarium per praedecessorem irrationabiliter factam.
De precariis irrationabiliter factis a rectoribus ecclesiarum, se suosque successores poena gravi obligantibus, ut facta ipsorum dissolvere nequeant.

CAP. III.

Concessio precarii extinguitur voluntate concedentis, aut ex successu: precaria autem concessio non.
Precarium e utendum conceditur, quamdiu patitur, qui concessit: solvitur quoque obitu eius, cui concessum est, non etiam concedentis: aut cum ipsum alienari contingit alicui hoc revocare volenti: quia per conventionem huiusmodi, non licet rem alienam invito domino possideri.

DE COMMODATO. TITVLVS XV.

CAP. I.

Commodatarius gratia sui tenetur etiam de vestigia culpa, non de casu, nisi in tribus casibus hic positis.
Cum f. gratia sui tantum quis commodatum accepit, de levissima etiam culpa tenetur: Licet casus fortuitus (nisi acciderit culpa sua, vel intervenit pactum, seu in mora fuisset) sibi non debeat imputari.

DE DEPOSITO. TITVLVS XVI.

CAP. I.

Ex deposito facta apud clericum ecclesia, non tenetur ecclesiastica in utilitatem ecclesiae si verum.
Gavis si illa querimonia usque ad nos super deposito tuo tibi haesit denegato pervenit: [1 & 7.] Cum enim non consistit pecunia tua, quam ille vir Belial furatus est, in ecclesia utilitatem conversam, non debemus de iure contra cano-

a Beluacum, Barc. l. 3. c. 169. l. 10. p. 3. c. 230. c. 1. eod. tit. in 1. comp. b Ant. Augusti. in not. antiq. coll. throni eod. tit. c. 2. ait, se non invenisse in concilio hoc caput. c Vid. l. 1. c. 2. ibi gloss. & Barc. ff. eod. tit. d Hysionis legendum seu corrigendum hic adnotat sta: sed non concedentis. e Vid. l. creditoris. & quod ibi not. Barc. C. de pigno. f Vid. text. in 5. item u. cur res. infra. quib. modis re contrahitur obligat. g Ludon. al. Ludon. al. Ludonen. al. Ludonem. al. Ludonien. h C. 2. eod. tit. in 1. comp. & p. 1. cons. Lai. sub Alex. III. p. 30. & 31.

nicos ejusdem ecclesie practice intentare iustionis instanciam, ut tibi eandem reddant pecuniam, personarum, non ecclesie commendatam.

Quocirca frademus, ut in illum forem tuam dirigas actionem, eo quod (ut audivimus) oculos habet, & ea que tibi subrepta sunt, alportavit. Nam & iudicibus dedimus in mandatis, ut illum iniquum sub quassionibus ad rationem ponant, etiam (si oportuerit) vinculis alligatum, ut dictam pecuniam reddere compellatur: & infra. Si autem cum eis amabilius poteris de reditu percipiente pacisci, noveris, id nobis acceptum.

[1 Duplice nos anxietate perstringens, eo quod tibi in hoc & deesse non possumus, & adesse non valeamus.]

CAP. II.

Dicit ad quid tenetur depositarius, & quomodo repetatur depositum.

Gregorius nonus. Bona fides a abesse presumitur, si rebus tuis salvis extiterint, depositas amissas. De culpa quoque reneris, si te ipsum deposito obtulisti, vel si aliquid pro custodia recepisses. Facto vero, culpa vel mora precedentibus, cuius etiam fortuitus imputatur. Sane depositarius pro voluntate sua depositum revocare, contra quod compensationi vel deductioni locus non fuit, ut contractus, qui ex bona fide oritur, ad perficiam minime referatur. licet compensatio admittatur in aliis, si causa, ex qua postulat, sit liquida, ita quod facilem exitum cedat habere.

eorum ignorante capitulo pro re. libit in m... valentem comparavit: causam ipsam Marcom... pisco & decano Remen. communiter... adiacentes, quod si uterque causis cogitaret... quiret, alter in eodem negotio procedere non... [1 & 7.] Tandem decanus in illa causa... processit: & cum ei per testes & confite... dicti fratres sylvam minus dimidia... sent, pronuntiavit & venditionem non... vram Peluacen. ecclesie adjudicans, canonos in... fionem induxit: [2 & 7.] Quia vero in... nem rescindere, cum res minus dimidia... comparatur: sententiam monachi judicium... riam irritantes, possessionem monachi... reddendam, salva quassione canonice... pretii, vel consensu capituli in venditione... alia causa rationali, quam canonici com... duxerint proponendam.

[1 Cum itaq; decanus partes ad suam... Abbas & monachus non ad agendum... vendam dilatione mancus destrucio... rant, & ad audientiam nostram appellaverat. Item... literi appellatio remota fuerat.]

[2 Nunciis igitur utriusq; partis in... constituti, dum ex parte canonorum... teretur aut ap. confirmari, habita... sira & alia sapientibus, qui legibus... tiam juri contrariam intelleximus.]

CAP. IV.

Si vir habeat alia bona, unde uxore possit... sentiente uxore rem propter... potest, qui spacio triginta... inquirere super ea; maxime si... communiem ipsam viri & uxoris, h... tenet Fannor. Et est casus... And. non oportet adiacere, maxime: sed... requirantur.

Corlestinus III. Ervenit e ad nos quod P. miles, A. uxori... dam domum in donationem propter... tam, muliere ipsa expressum dante... lieti vendidit pro certa pecunie... Prenominato vero milite viam un... relicta eius venire contra hoc... domum titulo donationis propter... alienari non potuisse, licet eius... contractui accessisse, f. prafata... tueri, quod 30. an. g. constante illorum... mum ipsam bona fide, tituloque... in communes utriusq; uxoris illius... verum, ac facte venditionis tempore... mulier consilere potuisset, in vi... bar. Quia igitur super his nos... (pondemus, predictam emptionem... misimus) prescriptis occasionibus... debere ulterius saugui

[1 Quam ex eadem venditione... flante 30. annis liberi passivus, possidet.]

CAP. V.

Si in venditione adponatur pactum de recipiendo... a Morin. b Hei duo voris, per... bus mansere. & alii autq; exempl... deff in autq; quod tamen adfio... de (s. c. de refind. vend. per... f. Vide autq; f. de a me. Cad... amos, &c.

DE EMPTIONE ET VENDITIONE.

TITVLVS XVII.

CAP. I.

Cogit Episcopus, ne carius vendatur transiuentibus, quam in mercato venderetur.

Ex concilio apud Valen. 2. Lacuit ut Presbyteri ad plebes suas admoveant, ut & ipsi hospitales sint, & non carius vendant transiuentibus, quam in mercato vendere possunt. Alioquin ad Presbyterum transientes hoc referant, ut illius iussu cum humanitate sibi vendant.

CAP. II.

Fraudans mensuras & pondera, triginta diebus in pane & aqua pantere debet.

Ex concilio Moguntin. Ut mensura & pondera iusta fiant: [1 & 7.] Si quis iustus mensuras & iusta pondera causa lucri mutare praesumpserit, 30. dies in pane & aqua poeniteat.

[1 Siue in divini legis sanctione est, & in capitulari Domini Caroli continetur, sicut & iste sacer conventus constituit, sic in annulis observare placet, &.]

CAP. III.

Tenet venditio licet venditor sit deceptus ultra dimidiam iusti precii potest tamen venditor agere, ut restituatur res, vel iustum precium suppleatur: & si alterum praevis petis, succumbit.

Alexander III. Atrebaten. Episcopo.

Cum dilecti & filii Beluacen. canonici contra Abbatem & fratres Cariloci f. proponerent querimoniam, quod sylvam que Nigravallis dicitur a quibusdam

a Vid. tex & ibi pleni per doct. s. praxores & h. Inff. quib; mod. re contrah. oblig. & Anton. Gomez. tom. 2. var. res. c. 7. b redactur. c. Alamanus. al. Aluim. al. Alvernan. al. Alveru. al. Al. luc. d. Bar. l. 2. de re. c. 100. l. 100. p. a. c. 109. & c. 2. mod. lit. in comp. l. 2. d. Thom. & de Cajet. s. l. 9. 77. ar. 1. C. 1. ar. 1. g. c. 1. 4. var. res. fil. c. 4. eod. tit. in comp. f. Caroli loci.

CAP. IV.

Si sine licentia prelati & majoris partu capituli religioſus fideiſſorſis, vel mutuum acceperit, non teneat eccleſia, & ipſe recipere non debet, niſi mutuum ſit verſum in utilitatem eccleſie. Innocentius tertius in concilio generali.

Quod & quibusdam religioſis à ſede Apoſt. eſt prohibitum, volumus & mandamus ad univerſos extendi: ne quis videlicet religioſus abſque majoris partu capituli, & Abbatis ſui licentia pro aliquo fideiſſubeat, vel ab aliquo pecuniam mutuum accipiat, ultra ſummam communi providentiâ conſtitutam: alioquin non teneatur conventus pro his aliquatenus reſpondere. Niſi forte in utilitatem d. domus ipſius manifeſte conſtituerit redendaſſe. Et qui contra iſtud ſtatutum venire præſumpſerit, graviore diſciplinâ ſubdatur.

CAP. V.

Tonit tres caſus, in quibus fideiſſorſ contra debitorem agit antequam ſolvat, ut à fideiſſione liberetur. Gregorius IX.

Eum pro quo te fideiſſorem obligavi, ſi diu in debiti ſolutione ceſſavit, aut diſſipare bona ſua cepit, ſeu ſuper hoc condemnatus fuiſſet, jure poteris convenire ut te à fideiſſione debeat liberare.

DE SOLVTIONIBVS. TITVLVS XXIII.

CAP. I.

Successor in beneficio teneat ſolvere debita prædeceſſoris pro neceſſitate eccleſie contracta. Alexander III. Decano & capitulo Morien. f.

Ad hoc g. in Apoſtolice: & infra. Sicut filius debita patris ſolvere teneatur, ita prelatuſ ſui prædeceſſoris, pro eccleſia neceſſitate contracta. CAP. II.

Si prelatuſ obligat eccleſiam pro alienis debitiſ, eſt ſuſpenſuſ iſſo ſalto ab adminiſtratione ſpirituallium & temporalium, & eccleſia non teneatur. Gregorius IX. univerſiſ eccleſiarum prelatiſ.

Si quorundam: & infra. Firmiter inhihemus, ne ſiqui præſumat eccleſiam ſibi commiſſam pro alienis gravare debitiſ, aut literas alieniſ ſeu ſigilla concedere, quibus poſſent eccleſia obligari. h. Decernentes ſi ſecus fuerit attentatum, ad ſolutionem talium debitorum eccleſia non teneatur. Si quis autem contra præmiſſa de cetero venire præſumpſerit, ab adminiſtratione ſpirituallium & temporalium noverit ſe ſuſpenſum. CAP. III.

Sacerdotiuſ non habeat, unde ſatiſfaciat ſuis creditoribus, non debet excommunicari, nec aliter moleſtari: præſtabit tamen cautionem ſaltem juratoriam de ſolvendo, cum venerit ad prognoſtem fortunam. Idem Decano & I. canonico Tullen.

Odoarduſ i. clericuſ propoſuit, quod cum P. clericuſ, D. laicuſ, & quidam alii ipſum coram officiali Archidiaconi Remen. ſuper quibusdam debitiſ conveniſſent, idem in eum recognoſcentem huiſmodi debita, ſed propter rerum inopiam ſolvere non valentem, excommunicationis ſententiâ promulgavit: & infra.

a Ca. 9. b Con. ed. tit. m. 4. comp. c Vid. l. cum acutiſſim. per Bar. C. de ſuſt. d Vid. Bald. in auth. hoc ius porrethum. C. de ſacr. ſan. eccleſ. e Vid. Guid. Pap. de ſ. 17. incipit. fideiſſorſiſ par. f. l. al. Nov. ven. g. C. d. tit. an. i. comp. h. Vid. l. que dicitur ſoluit. matr. & l. Luciuſ. & utrobz. Bar. ff. de fide. iſſor. i. Odoarduſ habent antiqua exemplaria. Vid. late per Bald. m. & ſin.

Mandamus, quatenus ſi conſideris, quod præſentia in totum vel pro parte non poſſit ſolvere debita, ſententiâ ipſam ſine difficultate quilibet recepta priuſ ab eo à idonea cautione, ut à ſua fortuna fortunam deveniret, debita & præſentia præſentem.

CAP. IV.

Is, qui conqueritur indebitam pecuniam ſibi probare teneatur, quod indebituſ ſit ſoluit, & ſi ad adverſariuſ ſolutionem inſiciam exiſte conſiderat, tunc enim diffidenti onus incumbit probandi, quod bitum recepiſſet.

DE DONATIONIBVS. TITVLVS XXIV.

CAP. I.

Testeſ intelligit dubiuſ moduſ: & ſecundum præſentia b. d. Lib. d. in donat. ex. h. m. ſi debet quod ſine. h. d. ſecundum aliam ſententiâ: Prohibentes aliquid, quod tanquam debitum adimplere teneatur.

Gregorius d. A. Patricii Galvan. Prudentes: [1 & infra.] Hanc & alia modo nobilitatiſ legem ſi imponit, ut debita, quod ſpontè tribuit, g. exiſtimet: Et nulluſ factiſ ſuiſ creverit, niſi ſi præſentia p. [1 Viroſ ſicut eſt, Regiuſ ad ſervare multorum ſummuſ, ut in regiſtro impreſſo.]

CAP. II.

Non valet donatio, quam ſicut prelatuſ inſcriptuſ, & damnatum eccleſia. Alexander III. Papien. Epicoſo.

Fraternitatem i. tuam credimus non latere, cum Epicoſoſ & quilibet prelatuſ eccleſiarum rerum ſuſ procurator, & non dominuſ: condonatioſ eccleſiaſ & meliorare poteſt, facere vero detrimen. debet. Accipimus autem, quod prædeceſſor n. p. donationes in rebus epicoſoſ fecit in detrimen. eccleſiaſ, ſuis canonicis inconſultuſ.

Vnde quoniam donationes huiſmodi de jure non nent, indulgemuſ tibi, ut licet donationes huiſmodi tam à clericis, quam à laicis legitime receptuſ.

CAP. III.

In conſiderando, an valet donatio ſalta per prelatuſ, attendiſi quantitas rei donatæ, & locuſ conſuetudin. h. d. inſcriptuſ terra.

Idem Vigorien. Epicoſo. n. Ceteruſ, ſi Abbatem donationem cum paratuſ, & quibusdam de conventu, vel ſolam Abbatem accere contigerit, & poſtea conventuſ parat. Datæ rei quantitas, & illius terre conſuetudo, & ſacris canonicis non obviet) eſt diligentiſ accuſanda, & ſecundum hoc eſt donum ratum vel irritum, iudicandum.

CAP. IV.

Eccleſia non vacans, in beneficiuſ concedi non poſſit, ſi ſi proprietatem ſic de auctoritate ſuper Epicoſoſ, & ſine prelatiſ.

a al. ab ipſo. b præſcripta. c Vid. l. cum de multuſ. ff. de proba. d Aſcholdatoſ l. 1. e C. de ſacr. ſan. eccleſ. f ponit. g exiſtimet. h nec. i C. d. tit. an. i. comp. k In C. Bar. melioreſ poſſet ſacer. C. d. a. ſi p. p. eſt. m al. indulgemuſ ut ſibi licet. C. d. a. ſi p. o C. d. tit. an. i. comp. & c. d. tit. an. i. comp. & p. ſi com. Lat. p. 29. 4. j.

Idem Abbas S. Alberti.

Constitutionibus a: & infra. Donationes vero vel concessiones ecclesiarum si quaerantur privatis personis, reverentibus illis, qui ipsas ecclesias possident, nulli non debent esse momenti. Si religiosis sunt locis ab Episcopo vel eius auctoritate, rata debent haberi: Ita quod penitus, quae iam dictas ecclesias possident, sine ipsorum assensu in vita sua non debeant b spoliari.

CAP. V.

Respondeo iuramento de non infundando de novo, praelatus in regno possit fundare, si apparet usuliam in mensura fuisse de-

Innocent. III. Episcopo Floren.

Quidam Nobilis Florentini tempore schismatis Episcopum Florent. in domo sua tenuerunt, idem Episcopus hunc schismatis tempore de mandato Alexand. Psp. quosdam modios terre in feudum concessit eidem: & hanc illi ipsius (prout est moris) de certo feudo & praefatos modios integrari, non nisi duos modios invenierunt, sed cum ipsi ad signatam terram aditum eo quod non sunt in possessione ipsius, ne denovo reddantur conferre: [1 & 7.] Nos iugiter attendentes, quod ecclesia in actibus suis fraudem non debet aliquam admovere, respondemus quod feudum ipsum securus poterit integrare, cum terra illa quatuor modiorum ipsi fuerit designata.

[1. Locus fidelitatem curaverunt exhibere, & de quatuor modis fuerit inquisit, antequam eorum petitioni duces ammitterentur, si dicitur ap. consuetudinem.]

CAP. VI.

In donationibus plenissima fit interpretatio: Et ob hoc clausula in omni tali donatione adposita, proxima donationem tanquam significat, h. d. est casus singularis.

Idem R. d. de Burg. & G. Berur. Abbas.

Quoniam dilecti & filii Abbas & Monachi de Melios propositum coram nobis, quod Nobilis vir Alanus quondam verus pater ipsius, eorum ecclesiae in elemosynam assignatas, violenter redigere cupiat in forefiam: [1 & infra.] Mandamus, quatenus ad sententiam pro ipsius monasterio proferendam appell. postposita procedatur, cum ex tenore instrumenti vehementer appareat, quod hoc fuit mens & intentio donatoris, ut clausula de forefiam, quae in fine ponitur instrumenti, non ad interpretationem donationem, quae tam libera & pura fuit, ut in omni casu esset vestigatio & consuetudine seculari, sed ad interpretationem confessionem quae pensionem & determinationem habet insertam, iuxta sanam referri debeat interpretationem: quia in contractibus plena h. in testamentis plenior, in beneficiis quoque plenissima est interpretatio adhibenda.

[1. Et super his iudicari molestaret, vobis de assere volumus in mandatis, ut ipsum A. de ipsorum super illis terris iudicatis molestaret, ut ipsum A. de ipsorum super illis terris iudicatis molestaret. Item de ipsorum per un. ap. ipsorum, cogere. Verum cum super causa ipsa in eadem ap. ipsorum, diligenter procedentes in causa, veritas in praesentia vestra constituta, vestre receptis hinc inde, et super assignatis illorum, & instrumentis, disputationibus, et disputationibus du habuit in causa ipsa, usque ad sententiam in eadem ap. ipsorum, causam ipsam sufficienter instruatam ad nostram auctoritatem remittentes, ut autem per diligentiam nostram

[Cap. 21. de iur. patr. in 1. comp. & post conc. Later. p. 25. 26. 27. b. de iur. c. 2. ed. tit. in 3. comp. d. al. 112. R. 6. de Burg. & G. de Burg. Abbas. c. 3. ed. tit. in 3. comp. f. Eke. m. p. 2. & Apparet. h. Interpretatio facienda est in meliorem partem, ut in v. l. vid. l. quoniam de re. dub.

in fine causa impatorum, eidem instrumentum tenore, de possessione vestrum & allegatione etiam, prout ea recuperari, sigillorum vestrorum munimine roborata vel consignata, vobis sub sigillo vestro remittimus interclusa per Ap. sed.]

CAP. VII.

Si Episcopus in ecclesia, quam de consensu capituli pro loco concessit, percipiat certos proventus, illis donasse videtur: alioquin omnes proventus praeter cathedralicam, cedunt pro loco. Et si Episcopus concessit de consensu patroni, intelligitur patronus donasse ius patronatus.

Idem Episcopo Helensi a.

Afforalis b officii: [1 & infra.] Tua nos duxit discretio & consulendos, si Episcopus contentiente patrono viris religiosis aliquam ecclesiam concedendo, haec utatur simplicitate verborum, concedimus vobis illam ecclesiam: utrum eo ipso videatur in eorum usus fuisse concessa, vel ius tantummodo patronatus? Nos autem inquisitioni tuae duximus respondendum, quod si Episcopus ecclesiam illis conferat de consensu patroni, profecto patronus, quod suum est, conferre videtur: ius videlicet patronatus d: & Episcopus quod temporali- ter obtinet in eadem: ut si fructum ecclesie eiusdem aliquam recipiat portionem, in eorum usus illa portio convertatur. Quod si ex ipsius proventus nullam debet portionem habere, omnes proventus praeter cathedralicam in eorum usus credimus convertendos. Sed ut Episcopi donatio sit legitima, consensus est ius capituli requirendus.

CAP. VIII.

Passus hospitalarii in prejudicium suum, se & domum suam alteri religiose domui subicere & donare. hoc dicit, secundum intellectum glossa.

Idem Florentin. & Fesulan. Episcopi.

Inter dilectos & filios hospitalarios sancti sepulchri, & fratres hospitalis S. Alucii, super eodem hospitali questione suborta, cum eidem hospitalarii super possessorio, quod semel & iterum ex causis tamen dissimilibus intentarunt, contrariam sententiam reportassent deinde ad petitorium recurrentes, proponere curarunt, quod cum G. quondam rector & fratres ac patroni eiusdem hospitalis habito communi tractatu f deliberasent, hospitale ipsum hospitalariis supponere supra dictis, commiserunt in hoc tribus procuratoribus vires suas, communiter statuentes, ut quod per ipsos fieret, acceptarent: qui cum eidem taliter staterunt, ut ad ipsum hospitale aliqui mitterentur, qui eorum nomine acciperent & adsignationem ipsius, cum autem duos illuc de suis fratribus transfussissent, ipsi donationem & adsignationem hospitalis, tam a Magistro, quam a supra dictis procuratoribus, & aliis eiusdem domus fratibus receperunt. & infra. Procurator autem partis alterius ex adverso respondit, quod predicta donatio debebat non immerito terra dari: quoniam multis ex fratribus in consensu a predicto rectore, ac paucioribus fratribus excommunicatis & perjuris, de religiofa in fraudem plebani de Pifcia, qui super eodem hospitali moverat quæstionem, fuerat celebrata: [1 & infra.] Attendentes igitur, quod fratres & patroni sancti Alucii pro se, imò potius contra se turpitudinem allegabant: videlicet perjurium, excommunicationem, & fraudem non utriusque contra ipsos, sed ab ipsis commissam, & intelligentes donationem ab eis hospitalariis factam, puram ac simplicem extitisse: quia non

a al. Helienen. b Ca. 4. ed. tit. in 3. comp. Reliquas partes huius Dec. quare sup. de refer. pastoralis. & aliis locis. c fratrum. d. Vid. l. Casus, cum not. D. de pignor. e Ca. 5. ed. tit. in 3. comp. f contractus. g receperunt.

CAP. V.

Religionis facta per praelatum in rebus ecclesie, sunt sua in...

Et concilio Toletano a. Quis sane b. clericorum agella vel vineolas in terra...

DE TESTAMENTIS ET ultimis voluntatibus.

TITVLVS XXVI.

CAP. I.

Episcopus de rebus patrimonialibus testari potest, de rebus vero...

Quandam e ad nos relatione pervenit, quod Attalanz civitatis Episcopus condito Testamento...

CAP. II.

Abbas testari non potest, etiam si nunquam induisset habi...

Idem.

Quispiam dicitur: & infra. Gabina f. Abbatiss. Quispiam dicitur, s. quondam Abbatissam monasterii...

CAP. III.

Interitum a die mortis non fit executio Testamenti per...

Idem b.

Notandum: & infra. Pervenit ad nos S. de hac luce magister...

a. Concil. Toletan. 2. b. Cap. 4. & cap. 7. eod. tit. in 1. compil. c. Cap. eod. tit. in 1. compil. d. Beat. Thom. 2. 2. q. 113. art. 6. &...

te hortamur, ut eam commoneas, quatenus intra annum monasterium, quod iustum est, debeat ordinare, & cuncta...

CAP. IV.

Debetur legatum quamvis nudis verbis a testatore sit relatum.

Idem a Petro Subdiacono.

Indicante: & infra. Cognovimus R. referente quod moriens uxor redempti...

CAP. V.

Non debetur legatum, cum testator rem non suam, sed ecclesie legavit.

Idem T. Episcopo.

Filius noster F. conquestus est, quod quondam P. pater suus aliqua ecclesie vestra sepulturae suae gratia juris alieni reliquit.

CAP. VI.

Haereditas non adimplet iusta testatoris, ab Episcopo interdicatur...

Et Concilio Maguntino.

Si haereditas iusta testatoris non adimpleverit. Ab Episcopo loci illius omnis res, quae eis relicta est, canonice interdicatur...

CAP. VII.

De bonis per ecclesiam acquisitis, clerici testari non possunt.

Et Concilio Laterano. e.

Quoniam in officiis charitatis primo loco illis teneamur obnoxii, a quibus beneficium nos cognoscimus recepisse, e contra quidam clerici cum ab ecclesia suis multa beneficia perciperint...

CAP. VIII.

Moderatam elemosinam de bonis per ecclesiam acquisitis clericis facere possunt, etiam in agitudine constituti.

Alexander III.

Haec & praesentibus innotescat, quod clerici de mobilibus quae per ecclesiam sunt adepti, de jure testari non possunt.

CAP. IX.

De bonis propriis, vel acquisitis intuitu persona clericis testari possunt, de ad quibus intuitu ecclesiae non.

a. Gregor. in regist. lib. 12. epistol. 20. & cap. 13. eod. titul. in 1. compilat. b. Recepti, puta esse proprium viri nomen. c. alter, reliquisset, sed reliquisset in nostro antiquo. d. implentur. e. Sub Alexand. III. cap. 15. & cap. 4. eod. tit. in 3. compilat. f. alii. g. Post concil. Lateran. sub. Alexand. III. part. 29. c. 8. & cap. 5. eod. tit. in 1. compilat.

Idem Vigilans a Episcopo.

Quia b nos: [1 & infra.] Consultationi tuae...

[1 Duxit tua f. consulendo, utrum clerici...

CAP. X.

Valeat Testamentum quod paracivus facit...

Idem Hostiensis Episcopo.

Utm esses in nostra praesentia constitutus...

CAP. XI.

Valeat ultima voluntas ad pias causas...

Idem iudicibus Velletrorum.

Relatum est a, quod cum ad vestrum examen...

[1 Vnde quia huiusmodi causa de iudicio...

CAP. XII.

De proprio potest testari clericus: in adquisita...

Idem et ibi capitulo Cassanen.

Relatum est e auribus nostris, quod quia statim...

a Vigilans habens antiq. b Post Conc. Later. sub Alex. III.

clericorum, sed communis congregatio...

[1 Responsoj nostro quatuor videtur...

CAP. XIII.

Tenet Testamentum si qui extremam voluntatem...

Innocentius III. Ad istud.

Utm tibi de benignitate e: & infra. In hac...

CAP. XIV.

De relictis ecclesia peti Episcopo parum...

Idem Cir. sancti Laurentis in Lucina...

Officii e: & infra. Secundo quatuor...

Testamento reliquit Episcopo pro parte...

[1 Adiciendum autem, cum quis in Testamentis...

CAP. XV.

Relatum Episcopo contemplativa persona...

a Cum Dei, & b infra. c Ca. 1. eod. tit. in 1. comp.

433
... ad administrationem non habent. Com ecclesie vero inferio-
ribus Episcopus non dicitur sibi relictum, quia non est sibi tanta
curam cum ecclesie inferiores, sicut cathedrali.

Requiritur a de his, que testator pro anima sua le-
gat in ultima voluntate, qualiter sint inter Episco-
pum & ecclesiam dividenda. Et quidem regulariter ve-
rum est, quod Episcopus debet de his secundum diver-
sas consuetudines tertiam vel quartam portionem ha-
bere. Sed considerandum est diligenter, utrum testator
legat hoc modo: Relinquo istud b Episcopo, an relin-
quendo ecclesie, vel relinquo istud Episcopo & eccle-
sie, an relinquo istud Episcopo, & illud ecclesie. In
primo casu distinguendum est, utrum relinquitur Epi-
scopo ab extraneo, geopio ab extraneo, ut propinquo.
Si ab extraneo, geopio ab extraneo, esse relictum in-
tuitu verum est, quod presumitur esse relictum in-
tuitu ecclesie, non personam: unde cathedralis ecclesia
de illo potest canonice petere portionem: quemad-
modum Episcopo competit sua portio, si aliquid eccle-
sie relictum fuerit: & hoc verum est, nisi testator exprimat
aliter veluti illud tantum esse Episcopi, non ecclesie: in
quo casu servanda est dispositio testatoris: scilicet autem
Episcopi: qua privata dispositio testatoris non potest
generaliter constitutionem canonis immutare. Nec est
canoniam quod in canone e legitur, videlicet quod
Petrus quibus ab extraneis aliquid, aut cum eccle-
sia, non sequatur dimittitur aut donatur (quia hoc
ille, qui donat, pro redemptione anime suae, non pro
commodo sacerdotis probatur offerre) non quasi suum
proprium, sed quasi dimissum ecclesie, inter facultates
ecclesie computantur: quoniam hoc est verum, cum
testator ita sequatur legat illud Episcopo, quod non
exprimat utrum velit ad Episcopum tantum, non ad ec-
clesiam pertinere. Si vero relinquitur illud Episco-
po, praeferuntur esse relictum, non intuitu
ecclesie, sed personae: nisi forte contrarium probaretur:
et de illo nihil potest ecclesia petere in vita eius. Quod
si relinquitur Episcopo & ecclesie, de illo inter ipsos d
canonice est dividendum faciendum. Si vero istud Episcopo,
& illud ecclesie, relinquitur, sive aequalia sive in qua-
libet parte relictis, reducenda sunt ad divisionem canon-
icam inter Episcopum & ecclesiam cathedralem: nisi
ambo videtur esse testatoris dispositioni contenti,
quod propter ultimam voluntatis favorem satis de-
centis est observare, ubi neque fraus intervenit, neque
dolus, ne quisquam nimium defraudetur debita por-
tione. Secus autem est, si aliquid legatur Episcopo,
& aliqua capellis vel monasteriis, aut aliis piis locis,
sicut in hoc casu quod legatur Episcopo, ejus est prae-
cipuum cum ecclesia cathedrali, quemadmodum si cui-
libet alii legatur: & de illis g, quae aliis legantur,
portio canonice nihilominus obtinebit: quo-
niam non est tanta communio inter Episcopum, & in-
ter capellas & monasteria, seu alia pia loca, quanta est
inter Episcopum & ecclesiam cathedralem, cui est spi-
rituali conjunctio copulata: unde quae adquirunt Epi-
scopo, non illis, sed isti tantum adquirunt. Illud au-
tem est generaliter observandum circa eum, qui potest
proprium possidere, praelectionem vel administrationem
ecclesie non habentem, quod si aliquid relinquitur
specialiter, non solum a propinquo, verum etiam
ab extraneo, intelligitur esse relictum, non intuitu ec-

clesie, sed personae, nisi probatio in contrarium appare-
ret: & idcirco de illo nec Episcopus, nec ecclesia potest
in vita eius sibi aliquid vindicare: & hoc intelligitur esse
verum, cum fraus minime procuratur: quae si detecta
fuerit, patrocinari non debet.

CAP. XVI.

In bonis patris, matris, & avia, habet quis debitam jure na-
tura, in qua gravari nonquit: & filius rogatus de restituenda he-
reditate sub conditione, detrahit debitum jure natura, & Trebel-
lianicam, in qua computantur fructus post litu contestationem
percepti.

Idem Episcopo Tusciano a.

Raynuius b de Clera duas habens filias, Altero-
cham videlicet & Adjectam, matrem insuper Cle-
ram, & uxorem nomine Adelaesiam, in extremis positus
condidit Testamentum, Alterochae filiae pueri ultra do-
tem, quam ei dederat, domum & quandam hortum in
eodem Testamento relinquens. Adjectae vero impube-
ri reliquit cetera bona sua c, adjiciens ut Alterocha &
soboles quam gestabat in utero, eidem impuberi succe-
derent, si absque liberis moreretur. Mortuo itaque
testatore, tutores impuberis eam cum omnibus bonis
eidem relictis a patre, jure Lombardo cuidam P. nomi-
ne tradiderunt: quae filium ex eo suscipiens tandem si-
ne liberis est defuncta: cujus bona idem P. maritus e-
jus superstitis aliquanto tempore possedit in pace: qui
cum alia muliere matrimonium contrahens, & filios
suscipiens ex eadem, diem clausit extremum. Postmo-
dum inter Alterocham & filium ejus ex una parte, &
filios ejusdem P. & Raynerium tutorem eorum ex altera,
super bonis praedictis ejusdem Adjectae factis ma-
teria quationis, coeperunt coram G. iudice Tuscanen-
se adinvicem litigare: coram quo Alterocha & filius ejus
bona d, quondam Raynutii tanquam ex causa fidei-
commissi vel substitutionis sibi debita petierunt, tuto-
re filiorum praedicti P. ex adverso dicente, quod obtin-
bat illis annalis praescriptio, ut scilicet pro dote, ac lon-
gi temporis silentium diuturnum. Insuper allegabant,
quod de bonis illis tam tercia Clerae matris testatoris
& tercia Adelaesiae uxoris ejusdem, quam & quarta per
Trebellianum nomine ipsius Adjectae erant ante omnia
deducenda. Dicitur vero iudex, supradictum Rayne-
rium tutorem nomine pupillorum in restitutione bo-
norum Raynutii condemnavit, & tercia Clerae primo
deducta, quam Adjectae ac viro suo donaverat: de qua
in substitutione, quam fecit Raynuius, non videtur
aliquatenus cogitasse: deducta quoque tercia Adela-
esiae, quam ipsa P. venderat supradicto: praecipit etiam
idem iudex de his rebus illas terras deducendas, de
quibus deduci poterant e secundum Tuscanen-
se consuetudinem civitatis. Deduci praeterea quartam per
Trebellianum idem iudex injunxit, cum etiam quilibet
extraneus restitutione gravatus eam deducere potuisset,
sed utraque pars ab illa sententia provocavit: [&
& infra.] Cum autem coram G. Diacono Cardin-
auditore a nobis concessio fuisset diutius litigatum, ipse de
mandato nostro sententiam supradicti iudicis, videli-
cet h in eo, quod dixit tercia Clerae & tercia Adelaesiae
integraliter deducendas, pronunciauit injustam, & ab ea
legitime provocatum definiens, sic illas terras dedu-
cendas, ut legitima portio jure natura debita Altero-
chae illi salva sit in utraque: ad cujus restitutionem di-
ctum Raynerium condemnavit. In eo vero, quod quartam
per Trebellianum idem iudex censuit retinendam,

a Cap. 1. de. ret. in 3. comp. b In codic. Barb. relinquo istud
Episcopo, aut rei. ist. ecclesia: aut relinquo istud ecclesia & Episcopo.
c Canon, cuius hic memi-
nus Papa, est in Concil. Agathensi, cap. 6. d eos. e voluerunt.
f In d. de substitutione. g In non verus sita: & de his qua illi lo-
quuntur per totum. h In d. de his qua alii legantur Epi-
scopo per totum, &c.

a Tuscanen. al. Tuscan. al. Tuscul. b Raynui. al. Raynuius.
vid. c. 13. tit. De sent. & rejud. in 3. comp. c Cetera, habent ve-
rissima: in recentioribus, tercia, sed mendose. d al. ita: dicta bo-
na quondam Raynutii. e potest. f Tuscan. al. Tusculana. g C
h dicto videlicet, deest in pluribus antiq.

ster alienam elegit, ut propriam. Sed quia dignus est operarius mercede sua, tertiam partem sui iudicii illi ecclesie dari censuimus, in qua celesti pabulo refecti consuevit, ut iuxta Apostolum sint consolatorum socii, ut fuerint passionum: & sic demum ubicumque libitum fuerit, eligat sepulturam. Aliter a ne fiat, auctoritate Domini nostri, qui per Prophetam locutus est, dicens: Ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt patres tui: sub anathematis vinculo detestatur, & contradicimus.

CAP. II.

Qui conuersit ad monasterium, predictatam honorum, que pro anima sua disposuit, tenetur relinquere ecclesie parochiali. Leo Papa omnibus fidelibus per Dardaniam constituit.

Relatum est auribus nostris: [1 & infra.] Mandamus, ut quicumque amodo in monasterio conuerti uoluerit, siue in morte, siue in vita omnium rerum & possessionum, quas pro salute anime sue decreuit disponere, medietatem h ecclesie, ad quam dignoscitur pertinere, relinquat.

[1 Este quosdam peruersi agentes, qui subvertere nituntur, atque diuidere conantur ecclesie unitatem, videlicet Abbates, Monachos, qui non zelo charitatis, sed studio rapacitatis inuigilant, atque seducere conantur seculares, quos illaqueare possint, ut res suas possessiones siue in morte siue in vita monasteriis suis tradant, & ecclesie quibus subiecti esse uidentur, & a quibus baptismum, penitentiam, Eucharistiam, nec non pabulum uita cum lacte carnis accipiunt, nihil de bonis relinquunt: huic denique somitem discordia nos animaduerendo modis omnibus inhibere uolumus, & ne amplius fiat omnino prohibemus, considerantes non esse bonum si illi qui fuerunt socii passionis secundum Apostolum, sint immunes societate consolationum: & quia dignus est mercenarius mercede sua, idcirco precipimus atque.]

CAP. III.

Ubi quis sepulchro maiorem uelito elegit sepulchrum in loco minus religioso si uero inductus, sua ex contemptu, seu non dimissa ecclesie sua canonica portione expressit uel tacuit, non tenet electio. h. d. saluando istum textum, quantum fieri potest.

Innocentius III. c. Genuensi Archiepiscopo d.

Fraternitatem e tuam non credimus ignorare mortuorum sepulchra, & cetera apud illas ecclesias, & monasteria ex antiquo esse disposita, in quibus religiosorum fratrum conuentus sunt constituti, & orationes atque missarum solemnia, tam pro uiuis, quam pro defunctis frequentius celebrantur. Unde ipsorum deuotioni, & extreme uoluntati qui ad huiusmodi ecclesias sepeliri desiderant, minime contradicendum est. Qui uero relictis antiquis ecclesiis, & patrum, aliorumque parentum suorum sepulchris, contra consuetudinem Patrum Veteris Testamenti, qui cum patribus suis sepulchra esse leguntur, ad noua & minus religiosa loca se transferunt, irrationabiliter & contra antiqua institutionem facere uidentur. Unde si P. de Castello contra antiquam & rationabilem consuetudinem aliquid de corpore suo sepeliendo mandauit, hoc non prajudicat rationi, sed uiribus debet carere. Quocirca mandamus, quatenus corpus ipsius Monachi sancti Stephani reddi facias, & cum suis patribus sepeliri.

CAP. IV.

Si quis in agritudine, de qua decedit, offert se & sua monasterio, ecclesia parochialis habet inde canonicam portionem, scilicet si in sanitate.

a Genes. 49. Exod. 14. Luc. 10. 1. Thessal. 5. 2. Corinth. 1. Prou. 22. b 13. que 1. 2. c. 7. c ino secundus, aut Continus. d al. lanuosi, sed iam alibi monui olim Geniam, lanuam uocatam. e C. 1. eod. titul. in 1. compilat. Vid. Concilium Marsionense secundum, ca. 77. Adde quod de hac materia sancitum est post Decret. ca. 2. & De sepul. lib. 6.

Alexander III. Episcopo Epistolam
De his 4. qui in infirmitate uel sanitate cum uoluntate ad religiosa loca se transferant, nihil eis uolentibus, a quibus receperant salus pabula, relinquamus hoc tuu uolumus prudentiz innotescere, quod in consuetudine ipsa ad religionem transferant, dummodo in consuetudine illa decedant, de bonis suis ipsi ecclesie, quibus adsumpti fuerint, canonica debet portio restitui. Si uero ad religiosa loca se in sanitate transferant, in his que locis ipsis conferent, cogi non possunt ad preceptis ecclesie imperitari, qui liberum est eorum bona sua, non solum religiosis, sed etiam quibuslibet privatis conferre personis.

CAP. V.

Qui sepelitur parochiam alienam, quem sepelire uoluerit cogitur restituere corpus, & quia ratio ipsi obstat, non est, cum cap. sequenti.

Idem.

Ex parte h canonice obtrigens, uolens ad matum, quod prior de Insula quemdam mortuum suum post appellationem ad nos factam in sua ecclesia sepeliri: [1 & infra.] Mandamus, quatenus mortuum priorem compellas, ut memoratis canonice preceptis parochiam restituat, & exinde satisfactionem conueniat cum eisdem.

[1 Unde quoniam hoc ecclesiastica infirmitas conuenit, & a rationis tramite penitus alienum, ut quis saltem uolens, sem alienam, f. r.]

CAP. VI.

Summatum est sup. cap. pro. Idem Decano & Magistro R. e Reuocatum.

Uim f liberum sit: [1 & infra.] Ad uoluntatem nostram peruenit ex conuentione Abbatis, quod quidam corpus cuiusdam mulieris (propterea in illa uoluntate disposita) ad eandem ecclesiam sepeliri deberet, Monachi S. Vincentii Londonen. corpora uolenter rapere, & in ecclesia sua sepelire uoluerunt: [2 & infra.] Mandamus, quatenus si esse inuenieris, prefatos Monachos compellat, ut praxate mulieris, & beneficia, qua occasione in illius sepulchro recepisse uoluerunt, memoratis fratribus restituant, & de cetero q talia facerentur sumant.

[1 De uoluntate institutionibus sanctorum Patrum in religiosa loca in ultima uoluntate suis uigere sepulchrum, cum uoluntate ob uia rationi, que de uoluntate & extrema uoluntate in hac parte contradicere profitemur.]

[2 Et hoc idem de filio R. uand praxatorem, qui utiq. uehementi sumus admiratione commoiti, cum uoluntate & sanctorum Patrum institutionibus contraria, & praxatorem dec. nostrorum, & nostra que pre dictis fratribus de uoluntate praxatorem proponunt, fatigant uoluerit. Inde est quod.]

CAP. VII.

Mulier nupta libere potest sibi eligere sepulchrum. Lucius III.

De uxore uero h utrum quemadmodum uir debet debet habere sepulturam. Nobis uolentibus, quod si uir la super hoc inter uirum & mulierem i in fraxatorem stinctio, sed utriusq. in casu illo equalem esse credimus cultatem, cum electio illa ad eum potius fraxatorem praxat, in quo mulier soluitur a lege uiri &

a Post Con. Later. sub Alex. III. p. 44. c. 6. & Cap. 1. in 1. compil. b C. 1. eod. tit. in 2. comp. c Obsequio. d al. aut exinde. e Remen. f Cap. 2. eod. tit. in 1. comp. g In antiq. sta. de cetero summa non profumetur. h In 1. tit. in 1. comp. & post Con. Lat. sub Alex. III. ca. 1. X. Vid. 1. in tempus. ff. de heredi. insti. l. 1. Insuper, cum cap. 1. donat. ante nupt.

441
Pater filios cupere, nisi voluerit, potest sepeliri facere, si hoc
liberis constituto d. d.
Verum autem pater quomodo magis voluerit minores filios
vellet sepelire, non invenimus a sanctis Patribus definitum.
& propterea terra consecratam decernimus relin-

CAP. VIII.

Si parocianus velis subtrahere alibi sepelitur, de ipsius sanc-
tionibus, seu velis in ecclesia sepultura, debetur quarta capitulo eccle-
siae cathedralis.

Idem presbiter & capitulum Faverini.

Quoniam super quodam a capitulo: & infra. Presen-
tium aut. statimus, ut si aliquem parocianorum
relinquimus aibi contingerit eligere sepulturam, de testa-
mento ipsius quarta vobis portio relinquatur.

CAP. IX.

In parocia casimica, que debetur ecclesie parociali, statur lo-
co inferendi.

Clemens III.

Constituti voluitis & nobis, quomodo illa clausu-
ra, que in privilegiis solet adponi, salva iustitia illa-
rum ecclesiarum, a quibus mortuorum corpora adju-
dicantur, intelligi debeat & exponi. Cum autem super
hoc articulo diversa antecessorum nostrorum manaverit
verba, Leonis iustitiam illam quandoque tertiam
partem, quandoque mediam, & Urbano quartam fore
constituisse, nos tibi prebimus in hac varietate respon-
sum, ut sicut beatus Hieronymus e inquit, unaqueque
provincia in suo sensu abundet, secundum rationabilem
considerationem regionis d illa iustitia circa medietatem,
vel tertiam, aut quartam partem pro locorum diversita-
tibus attendatur.

CAP. X.

Terragratia super iure veneranda sepelire possunt illos, qui apud
nos sepeliri cupiunt, servando tamen canonice portione eccle-
siae parocialis. Si vero alibi sepeliantur, tenentur restituere quocumque
indignis fuerit recuperant.

Inno. Episcopo Claremonten. & Abbati Maurien.
In nostra presentia & constitutis prioris ecclesie mon-
tani Ferrandi, & procuratore hospitalium Clare-
monten. dixit idem prior proposuit, quod predicti ho-
spitalium quosdam parocianos suos, quorum duo e-
rant inter annos legitimos, receperunt ad ecclesiasti-
cam sepulturam. E contra predictus proposuit procura-
tor, quod tunc ex privilegio, quam ex indulgentia spe-
ciali, licet hospitaliaris omnes passim preter excommuni-
catis & interdictis, ad ecclesiasticam sepulturam re-
cipere, qui apud illos elegerint sepeliri, fideique com-
muni in ultima voluntate relicta possunt licenter acci-
pere, soluta tantummodo quarta parociali ecclesie, de
cuius parocia mortuorum corpora adsumuntur, pre-
terquam de equis & armis, que indulta sunt ipsis in f-
sacellum terre sancte, de quibus quartam deducere
non necesse est: [i. & infra.] Talem super his diximus
sententiam potestendam, quod predicti hospitalarii
de quere non recipiant parocianos ecclesie & supra-
dicti ad ecclesiasticam sepulturam, nisi apud eos h e-
legerint sepeliri: & tunc parocialis ecclesia de obla-
tionibus, lectis, & aliis, que defunctus pro anima sua
in ultima dispositione reliquit, preterquam de equis
& armis, recipiat quartam partem, & hospitalarii reli-
quum habeant, nisi dolo, vel fraude eorum defunctus
inductus fuerit ad dispositionem huiusmodi faciendam.
Nichilominus ipsi hospitalarii injungentes, ut de quar-
ta tantum militum solitorum prioris satisfaciant memo-
riam, cum confer eos a parocianis eius illos solidos

a. C. l. in 2. comp. b. Ca. 2. od. tit. in 2. compilatione.
c. ad Laurent. d. Vid. l. Ludo. ff. de sup. leg. & l. cum de la-
p. in 2. comp. e. C. l. in 2. comp. f. ad
g. predicta causa. h. ibid.

recepisse, nisi sit sufficienter ostensum, quod eorum ob-
lati vel concessi fuissent. Eisdemque preterea diximus
injungendum, quod nisi probaverint, quod C. a
parocianos priores, qui sunt interfecti in campis, apud
ipsum elegerint sepulturam, universa, que ipsius intuitu
eius b receperunt, priori restituant memorato e: alio-
quin, quartam partem solummodo restituere teneantur.
Pro illis vero, quos constat intra annos legitimos dece-
sisse, que sepultura eorum gratia receperunt, restituant
universa.

[i. Cum igitur hac & alia, que coram Episcopo fuerunt propo-
sita, idem nobis fideliter retulisset, auditis & intellectis attestatio-
nibus & allegationibus universis de s. confiteo.

CAP. XI.

Casualiter mortuus privatus non debet ecclesiastica sepultura.

Idem Archiepiscopo Turonen.

Ex parte d parentum M. nobis est intimatum, quod
cum nobilis vir dominus L. de insula & Butardi eadem
posuisset infidias, quam sollicitaverat sepe de supro, &
ipsa gartionibus, qui eam rapere nitentur, super quendam
pontem occurreret, tandem fugiens manus illorum,
in anhem de ponte cadens fuit casu submersa. Quocir-
ca mandamus, quatenus cum illa non sponte precepisset
venire se de ponte, sed (sicut superius est expressum) casu
cecidit, corpus eius tradi facias ecclesiastica sepultura:
presertim cum ex honesta causa fugisse noscatur, & cui
communicabatur viventi, communicandum sit jam de-
functo.

CAP. XII.

Si ossa excommunicatorum sunt sepulta in ecclesiastica cœmeterio,
& absque possunt, debent exhumari & proici: alius fecus.

Idem Nidrosien. f. Archiepiscopo.

Sacris g est canonibus institutum, ut quibus non com-
municavimus vivis, non communicemus defunctis: &
ur careant ecclesiastica sepultura, qui prius erant ab
ecclesiastica unitate precisi h, nec in articulo mortis
ecclesie reconciliati fuerint.

Vnde si contingat interdam, quod vel i excommuni-
catorum corpora per violentiam aliquorum, vel alio
casu in cœmeterio ecclesiastico tumulentur, si ab alie-
rum corporibus discerni poterunt, exhumari debent, &
procul ab ecclesiastica sepultura jectari. Quod si discerni
non poterunt, expedire non credimus, ut cum excommuni-
catorum ossibus corpora extumulentur fidelium:
cum licet k non obstit iustis sepultura nulla vel vili, im-
piis tamen celebris, vel spectiosa l non profici.

CAP. XIII.

Terra cœmeterialis pro sepultura servanda vendi non debet.

Innocentius III. Episcopo Magalon.

A Bolende consuetudinis perveritas apud montem-
Pestulan. (ut dicitur) inolevit, ut decedentibus non
prius permittatur effodi sepultura, quam pro terra, in qua
sepelendi sunt, certum precium ecclesie persolvatur: &
infra. Mandamus, quatenus cum loci diocesani exis-
tias, inhibeas clericis ne quicquam omnino praesumant
exigere hac de causa.

CAP. XIV.

Excommunicatus, qui per suam Presbyterum fuit absolutus in
mortis, in cœmeterio sepeliri debet, & ad satisfaciendum coguntur
haeredes.

Gregorius IX. Episcopo N.

a. V. v. b. receperint. c. Vid. l. i. cum no. C. de inst. & sub-
stit. & l. que sub conditione, h. quatenus cum ver. sig. ff. de cond. inst.
d. C. 2. od. tit. in 2. comp. e. Dilectio Butardi, deest in omnib.
antr. exempl. f. Virescenti Episcopo. g. C. 3. od. tit. in 2.
compilato. h. Vid. l. 2. ff. de calum. per Bart. i. al. lajovuta.
k. Hac verba sunt B. Aug. lib. De cura pro mort. agent. c. 2.
l. precessa.

Parochiano suo, qui excommunicatus pro manifestis excessibus, videlicet homicidio, incendio, violenta manuum injectione in personas ecclesiasticas, ecclesiarum violatione vel incestu fuit, dum ageres in extremis a per Presbyterum suum iuxta formam ecclesie absolutus, non debent cimiterium & alia ecclesie suffragia denegari. Sed ejus heredes & propinqui, ad quos bona pervenerint ipsius, ut pro eodem satisfaciant, cen. sunt ecclesiastica compellendi.

DE PAROCHIIIS, ET ALIENIS PAROCHIANIS.

TITVLVS XXIX. CAP. I.

Inter Episcopum substitutum Episcopo heretico, & ipsum Episcopum hereticum reversum, & ex dispositione receptum, dividitur episcopatus, modo hic expressi.

Ex concilio Africano. b

Episcopus e ex Donatistis ad catholicam unitatem est conversus, aequaliter inter se dividant eas. Quae sic inventa fuerint, ubi ambae partes fuerint, id est, ut alia loca ad illum, alia ad alium pertinent, ita ut ille dividat, qui amplius temporis in episcopatu habet, & minor eligat. Quod si forte unus fuerit locus, ad eum pertinet, quem plebs elegerit. Sed si antiqui catholici suum voluerint, & illi suum, qui ex Donatistis conversi sunt, plurimorum voluntas paucioribus preferatur. Si autem partes aequales sunt, majoris temporis Episcopo deputetur. Si enim ita plurima loca inveniuntur, in quibus ambae partes fuerint, ut non possint aequaliter dividi, velut si in impari numero fuerint, distributis locis, qui partem habent numerum, quicumque locus remanserit, hoc in eo servetur, quod dictum est, cum de uno loco superius tractetur.

CAP. II.

Presbyteri parochiales dominicis diebus & festivis parochianos alienos ad missam admittere non debent, si ex contemptu ad eorum ecclesiam accedant.

Ex concilio Naneten. g

VT dominicis vel h festivis diebus Presbyteri alterius missam celebrent plebem interrogent, si alterius parochianos in ecclesia sit, qui proprio contempto Presbytero ibi veli missam audire: quem si invenerint, statim ab ecclesia abiciant.

CAP. III.

Episcopos parochianum alterius sine ipsius licentia ordinare non potest, nec eum alteri judicare.

Hadrianus Papa. i

Nillus Episcopus alterius parochianum judicare praesumat: & infra. Nam qui eum ordinare non potuit, nec judicare potest.

CAP. IV.

Fines parochiarum, de quibus constat, vel finibus cohaerentia praescribi non possunt.

Vrbanus III.

SUPER eo verò k, quod apud vos intelleximus dubitatum, an quod de finibus, & l his quae finibus cohaerent, non praescribendis, statum per canones esse

a Qui dicitur constitutus in extremis, vid. in leg. 3. cum l. sequent. ff. de don. cau. mor. Bart. in l. 1. C. de sacrosan. eccl. b c. 8. in 1. Lat. c. 1. eod. tit. in 1. comp. d Vid. l. & suam heretico. h. fin. com. l. sequent. De passu. e deputentur. f fuerunt. g Vasuten al. Navaten sed legendum Naneten. estque hoc decretum ibi c. 1. non c. 42. ut refert Bar. l. 2. decr. c. 2. nec ea. 19. ut refert lvo p. 2. c. 122. h C. 2. eod. tit. in 1. comp. i Bar. l. 2. decr. c. 29. lvo p. 2. c. 129. & c. 2. eod. tit. in 1. comp. k post conc. Lat. sub Alex. III. x. ubi. & c. 2. eod. tit. in 1. comp. l vel.

dignoscitur, sit in parochiarum & limitibus, seu provincialibus admittendum. Responsiones quoque bene videtur in utroque servandum, si sine legitima ratione, vel alias indubitata fide consistit ecclesiastica ratione statutos.

CAP. V.

Si parochianus seu diaconus domo suam transierit parochiam, vel in ea iura episcopalia, seu diaconalia, sine non valde a cura tamen praedialibus illius parochiae, sit dicitur, nisi abbeatantur ex consuetudine.

Clemens b III.

Significavit e nobis Aconen. d Episcopus, quod post recuperationem Aconen. civitatis, ad habitandum in ea se quam plurimi contulissent, qui non paralem occupationem terrae sanctae in aliis civitatibus Hierosolymitani elegerant manserunt. Eraternitati tuae, mandamus, quatenus praedictos locorum praesatos, ut sibi nullam in praedicta Aconen. bitatores jurisdictionem usurpent, nec ab eis territoria exigant, quibus spiritualia non ministrant, adhibitis, quo convenit compellatis: ita quod si de agris non parochia constitutis fructus percipiunt. In alienatione partibus ratione praedictorum decime perfolvant, deciceps eis ipsas cum integritate perfolvant: aliter vero Aconen. tanquam diocesanam suo cognatum a te respondere.

Et in ea residentiam fecerunt aliquos, et alios resident in eadem, praesatos praedictorum civitatum ut ad sibi iura ecclesiastica compellant. Quae res iniquitas a patribus constituta, ad saltem mittere in nossem non oportet.

DE DECIMIS, s. PRIMITIIS ET LATIONIBUS. TITVLVS XXX. CAP. I.

Exprimit quatuor genera decimarum, quae ex veteri lege debebantur.

Hieronymus super Exechielum. g

Decimam partem omnium frugum terrarum tribus populus ex lege debebat. Decimas plus decimas Levitis, hoc est interitum, interitum gradus decimas dabant sacerdotibus. Itaque quoque & h alia decime, quas uniusquisque de populo Israel in suis horreis separabat, ut comederet eas, ut in templum in urbe Hierusalem, & in vestibus populi sacerdotes & Levitas ad convivium invocarent, autem & alia, quas pauperibus recondebant, ut primitivae quas de frugibus offerreant, non ex parte nomine definxit, sed offerentium arbitrio. Traditionem quoque acceptum Hebraeorum, qui legem praecipit, sed arbitrio magistrorum imolant, quibus plurimum, quadragessimam partem debeant decimas, qui minimum, sexagesimam inter quae decimas debentur, quae legem licet quodcumque voluerint offerre, quae legitur in Pentateuco dubium delectum esse, h. i. specialiter definitur propter facientem avaritiam, ut amplius a populo exigant in primitiis offerantur.

CAP. II.

Non potest congrua summat, propter varietatem illarum. Paschalis II.

Novum k genus exactionis est ut clerici a decimis decimas exigant, cum nulquam in lege divina

a Lemnibus. b Clemens c Casan. eod. tit. in 1. comp. d Anm. e al. vestra. f De materia legum ut videtur. g C. 1. & c. 1. eod. tit. in 1. comp. h. fin. com. l. 1. & c. 1. eod. tit. in 1. comp. i al. hoc. k Post Conc. Lat. sub Alex. III. p. 1. c. 16. & c. 17. eod. tit. in 1. comp.

445
hoc legamus, non enim Levitis decimas acci-

CAP. III.

Compositus super decimis non tollitur per privilegium sequens, si

Hadrrianus Vigores & Herforden. Episcopi.
Et multiplici a conqueitione V. Presbyteri accipi-
Eius, quod cum inter Abbatem de Brudeja, de con-
fessionis conventus, & predictum Presbyterum talis
interfuerit b conventio, scripto monachorum authen-
tice roborata, quod monachi dicto Presbytero & ecclesia
sua de bleda, & universis leguminibus, quamdiu vive-
ret, decimas perfolverent, exceptis minutis decimis,
quas idem Presbyter quibusdam clamavit, idem Abbas a no-
bis privilegium obtinuit, ut de laboribus, quos propriis
manibus aut sumptibus excolunt, nulli decimas solvere
teneantur: [1 & 7.] Unde quia non fuit nostre inten-
tionis per privilegium nostrum conventioni derogare,
quod mandamus, quatenus Abbatem & monachos,
aut eandem conventionem (non obstante dicto privilegio,
aut de ipsa continetur in eo) inviolabiliter teneant &
observent, vel eisdem secum pacifice conveniant, appel-
lationibus compellatis.

CAP. IV.

Monacho tenente solvere decimas pradiates, de pradiis noviter

Idem Thomae Cantuarien. c. Archiepiscopo.
Commissum [est] nobis [1 & 7.] Per venit ad ad
quos quod monachi de Boffa, ecclesie sancte Ma-
rie, in cuius parochia commorantur, decimas ex integro
non perfolvant. Et propter mandamus, quatenus eos
in decimas de terris cultis, in quibus olim domus con-
ventus fuerat, prefata ecclesie cum ea integritate per-
folvant, qua priusquam in eadem parochia morarentur,
solventes perfolvi, compellas. Et sicut etiam de pastuis
olim decime perfolvantur, ita nunc de eisdem ad fru-
gum ferilitatem transiatis, decimas volumus absque
determinatione perfolvi.

CAP. V.

De excommunicatione compellitur quis ad solvendas decimas

Alexander III. Cantuarien. Archiep. & eius
suffraganeis.
Pervenit ad nos: [1 & 7.] Mandamus, quatenus
parochianos vestros monere curetis, & si opus fuerit,
sub excommunicationis diffinitione compellere, ut de
parochianis molendinorum s. piscariarum, feno, & la-
na, decimas ecclesie, quibus debentur, cum integritate
perfolvant.

a. C. 1. ed. tit. in 1. comp. & post Conc. Lat. sub Alex. III. p. 13.
b. inter amicos. c. Hunc existimo esse B. Tho. Cantua-
ria. Archiep. qui circa annum Christi 1171. pro libertate ecclesie asse-
runt, quod monachi non debent sub Alex. III. d. C. 3. ed. tit. in 1. comp.
& post Conc. p. 13. c. 2. e. C. 3. ed. tit. in 1. comp. f. vid. i.
si mancipio. C. de for. & aqua per Bari. & h. f. de aqua plu. ar.

[1. Quod cum parochiani vestri decimas honorum suorum con-
fuerint ecclesie, quibus debentur, cum integritate perfolvere: nunc
tam laudabilis consuetudine pratermissis, quidam ex eis de lana, &
de feno, & de preventibus molendinorum & piscariarum ipsi ec-
clesie subtrahere non verentur. Quoniam igitur institutioni di-
vina manifestissime obstant, qui decimas ipsas ecclesie non perfol-
vunt. f. v. per ap. sp.]

CAP. VI.

Summatum est cum precedenti, & declaratum ut in precedenti

Idem Vintonien. a Episcopo.
Nuncios b [1 & 7.] Mandamus, quatenus parochia-
nostuos de apibus, & de omni fructu decimas per-
solvere ecclesie diffinitione compellas.

[1. Et litera tua f. ea qua decuit benignitate recepimus, & pe-
titiones tuas quoad licuit curavimus exaudire, sicut illius persona
quam pura in Domino & ferventi charitate diligimus: & cuius
commodis & profectibus intendere volumus diligenter. Cum igitur
ad officium tuum spectent ea in quibus vestri precepti deservire
nostro aut. munari, tanto inibi delivisti facilius exaudiri, quanto
ipsam eorum specialiter salutem respiciunt, de quibus in extremo
iudicio redditurus es rationem. Unde est quod f. 1. per. Apost.
sed. prad.]

CAP. VII.

Decima fructuum statim cum collectis sunt, solvi debet, non de-

Idem Exanen. Episcopo.
Cum homines c. de hortona. de frugibus ix. partibus
sibi retentis decimas ecclesie, cuius parochiani sunt,
sine deminutione solvere teneantur: & antequam id
faciant, servitibus & mercenariis suis de frugibus non
decimas debita rotius anni pro servitio suo impendant;
tunc demum de residuo decimam statim & fructibus
collectis perfolvant, atque de subtrahis & retentis
dignam satisfactionem exhibere procurent.

CAP. VIII.

Privilegiati super decimis non solvendi, de iis pradiis, qua ab

Idem monachus de Neulan. c.
Dilecti f. filii Abbas & fratres sancte Crucis sua no-
bis conqueitione monstrarunt, quod pradia unde
decimas, & in magna parte sustentationem confue-
runt habere, a plerisque laicis conductis, & receptis ad
firmam. Unde quoniam iidem fratres ex hoc gravan-
torem miter, nec fuit intentionis nostre, aut antecesso-
rum nostrorum, ut de possessionibus, quas conductis
decimas non solvatis: mandamus, quatenus de pradiis,
quae conductis in parochia suis, de quibus confueverunt
decimas percipere, plenarie solvatis eisdem, vel cum ipsis
amicabiliter componatis.

CAP. IX.

Revocatur privilegium, si ex post facto incipit enormiter voca-

Idem Abba & fratres Dolan. h.
Suggestum i est ex parte vestra, quod Abba & fra-
tres monasterii de Vrsin. decimas a vobis auferre con-
nantur. Dil. v. mandamus, quatenus cum predicto Ab-
bate & fratribus super ipsis decimis componatis. nam
quando Roman. ecclesia ordini vestro privilegia de
decimis dederat, ita erant ratae abbatie vestri ordinis,
quod exinde nulli poterat de jure scandalum suboriri:
sed nunc in tantum augmentatae sunt, ac possessionibus

a. Vintonien. al. Vintonien. b. C. 1. ed. tit. in 1. comp. & post
Conc. p. 4. c. 3. c. C. 4. ed. tit. in 1. comp. d. de fructib. e. Nemo-
bio. al. Norvold. Nevelo. al. Nevelo. f. C. 6. ed. tit. in 1. comp. &
post Conc. p. 13. c. 2. g. conductus. h. Dolan. i. C. 9. ed. tit.
in 1. comp. & post Conc. Lat. sub Alex. III. p. 13. c. 4.

449 De attendendum etiam, si illa ecclesia in uno...

[1] Avili in qua divina audiunt, & alia ecclesiastica percipi...

CAP. XIX.

Non possit laicus transferre decimas in aliam laicam, etiam...

Ex concilio Lateranen. Prohibemus b. ne laici decimam cum annuatum sua...

CAP. XX.

Decima personalis debetur ecclesie, ubi quis percipit sacramen...

Lucius III. Strigoniensi Archiepiscopo.

Ad apostolicae sedis regimen: [1 & 7.] Intelleximus quod quaedam consuetudo in Hungaria inolevit...

[1] Licet immunes dignitate diuina vocati, omnibus sumus ecclesiis...

CAP. XXI.

Decima fructus praedii solvenda sunt decima.

Ex parte f. canonicorum ecclesie tuae nobis est querela...

[1] Si decimas decimas de agrorum proventus, non curant ecclesiam...

CAP. XXII.

Decima praedialis solvenda sunt, expensis non deductis.

Non est i. in potestate hominum, cum plantant arbores...

[1] ad i. immunes & de interpretatione ff. de legibus. b. C. 23....

Revera sicut sancti patres in suis tradiderunt scripturis, de vino, grano, fructibus arborum, pecoribus, hortis, negotiacione...

[1] Quid eis satis vel plantatio sit reddenda. Cum iuxta verbum Apostoli ad literam exponendum, neq. qui plantat bonum...

[2] Praterea si quis omnino Domino decimas non dederit, quae sunt tributa gentium...

CAP. XXIII.

De redditibus interlandi ad ventum, solvenda sunt decima.

Extransmissa b. querela rectoris ecclesiae de N. intelleximus: [1 & 7.] Quia fidelis homo de omnibus...

[1] Quid cum M. miles molendinam quoddam ad ventum in terra quadam infra fines parochiae...

CAP. XXIV.

Locater vel conducter possessionum tenentur ad decimas, nisi si immunes ostendant.

Innocentius III. Pistorien. Episcopo. Nobis e. tua fraternitas requisivit: [1 & 7.] Cum igitur...

[1] Vtrum ab illis decimas exigere debeas, quae possessiones dano vel recipientur ad firmam...

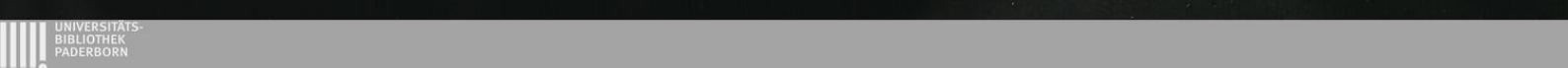
CAP. XXV.

Imperiali concessa sub quacumq. forma a solutione decimarum eximere non potest.

Idem Vercellen. Episcopo. Tibus e. concedendi, vel disponendi facultas, imperiali concessio...

Decima novatum non pertinent ad laicum, qui decimas habet in feudum. b. d.

a. Dicitur illas decem in omnibus antiquis codicibus. b. C. 7....

453
[1] Præmissa requisisti, cum aliqua prædica, de quibus ecclesiis...

CAP. XXX.

Decima membris fructuum prædii debentur ei, qui decimas ibi...

Continua a diebus quædam monasteria & conventuales ecclesie...

CAP. XXXI.

Laici nullus vel decimas donare non possunt, etiamsi sunt re...

Idem in consilio generali. c.
In aliquibus regionibus s. quædam permixta sunt...

parte sua fuit propositum, quod in decimis & ecclesiis a Rege & Regina...

[1] Eiusmodi omnia, præterea cum terminum concilium genera...

[2] Et ostendit nihilominus ipsam a se. record. Lucio. PP. præ...

[3] Unde si contingat Laicum in donatione ecclesia talibus...

CAP. XXXII.

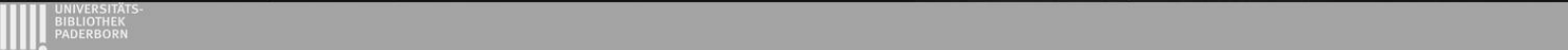
Domini prædiorum cogi possunt, ut prædica deni colenda talibus...

Idem in consilio generali. c.
In aliquibus regionibus s. quædam permixta sunt...

CAP. XXXIII.

Trius solvenda sunt decime, quæm census sui tributa: & si...

a aliquod. b recipere. c a se, in recentioribus, sed ad...

457
[1] An natus quomodo fratres religioſi Cisterciens. ordinis...

CAP. VIII.
Tribus facta ante xiv. annorum non obligat: post xiv. vero...

Ad nostram novitatem b. audientiam pervenisse, quod...

[1] si quis fuerit sine parentibus utriusque, qui ad locum...

CAP. IX.
Qui recipit habitum professurum, ubi distincti sunt habitus...

Quocirca quod quaeritur fuit de clericis, qui reli-

CAP. X.
Canonice regularis potest officii Monachus, si religio, ad quam...

Quod de canonico s. qui in ecclesia Aromaten. pro-

[1] Canonem. ad dilectorem inscriptio in Codic. Barbat. & alia...

CAP. XI.
Minor xv. annis, profectio non obligat religioſa, nisi factus...

Significatum a nobis: [1 & 7.] Mandamus, qua-

[1] Et pro certo monstratum, quod G. nondum incipiens xv.

CAP. XII.
Si filia minor xiv. annis a parentibus monasterio tradita, major...

Utrum ea quae intra discretionis annos a parentibus monasterio tradita...

[1] Te prudentem ne verimus & discretum, & si in aliquibus...

CAP. XIII.
Valet professio facta sine susceptione habitus religioſi.

Correctum i nobis ex parte tua petitorum contine-

[1] Cap. 11. eod. tit. in 1. compil. & post Concil. Later. par. 30. c. 10...

Monachum non faciat habitus, sed professio regularis: ex quo convertendo votum emittitur, & recipitur, ab Abbate talis ut fiat Monachus, ut reddat Domino, quod promissit, erit utique compellendus.

[1 Alii quoque in sua adestoria in sacerdotum manibus Monachus fieri devoverunt, iam facti, ad votum redierunt, & cum familiaritate monasterii sui antea existissent, pro eo quod non sint ad familiaritatem antiquam admisi, adversari facti sunt, pro amicitia. Virum ergo eorum talium saltem distimulare valeat ut fiant devoveri, ac sine ad promissa solvenda compellendi, per nos postulas edoceri. Nosignitur.]

CAP. XIV.

Si pater se cum bonis suis & filio impubere obtulit monasterio filius factus major, exire potest religionem, & legitimam a monasterio petere.

Celestinus III.

Qui e simus: & infra. Sane nostris auribus est retulatum, quod cum B. miles, se cum filio suo discretionis annos nullatenus attingente, ad quoddam monasterium cum bonis suis etiam contulisset, dictum filium suum fecit habitum suscipere monachalem: [1 & 7.] Discretionis tunc taliter respon. quod si dictus pater ad annos discretionis pervenerit, & habitum retinere noluerit monachalem, si ad hoc induci nequiverit, non est b. nullatenus compellendus: quia tunc liberum sibi erit cum dimittere, & bona paterna, quae ipsi ex successione conveniunt, postulare.

[1 Quis, ipsi puero disciplina monasterii propter asseritatem regule displiceret, & infra spacium X. hebdomadarum a monasterio & habitum taliter suscipere resistens, bona patris ab Abbate illa capiti cum instantia postulare, & cum super hoc ad dioces. Episcopum questiolata fuisset, & eorum eo aliquandiu disceptatum: quia plerique dissentire de rigore canonum videbantur, si consanguinei pueri praedicti possent resistere, illud quandoque fuerit oblatum infra annos discretionis exire, si iam tunc voto nullatenus obligari: dictus Abbas ad Magistram sedis audientiam appellavit, & quidam ex consanguineis episcopum pater ad Romanam ecclesiam appellavit, sicut ex litteris Angen. Episcopi conscriptis, transulerunt. Idem.]

CAP. XV.

Eurusus proficendo non obligatur, nisi saltem sana mentis rationem habuerit.

Innocentius III. Episcopo & capit. Tar. gen. c.

Sicut a tenor litterarum: [1 & 7.] Consultationi vestrae taliter respondi, quod licet ista duo inter se repugnancia videantur, ut quilibet scilicet sit extra se positus, & de praesenti vita desperet: si tamen eo tempore adferitur, indatus fuit habitum monachali, cum alienatus non sentiat, ac per hoc non valet consentire, cum denunciatis ab observatione monastici ordinis absolutum: nisi postquam mentis suae factus est compos, spontanea voluntate professionem fecerit monachalem.

[1 Vestrum nobis aperuit, cum P. laico presentium in sacerdotali esse officio constitutus, & tanta rerum temporalium indigentia laboraret, quod nec sibi, nec suis progenitoribus, suis fratribus in necessitatibus propriis posse aliquatenus providere: proprii corpori laboribus & maris periculis multum se non dubitavit exponere, ut de suo labore & adquisitione honesta suam & suorum posse indigentiam relevare. Contigit autem post hoc quod ipse longe a civitate confisset, tam gravi capiti agritudine laborare, quod extra se positus desperaret de vita praesenti, & dum in tali esset articulo con-

a Cap. s. eod. tit. in 5. compil. b al. ita.: non est ad hoc ul. latenus, &c. c Gargison, al. Turgin, al. Argin. d C. i. eod. tit. in 3. compil. ubi est integra clausula. v. d. Barb. consil. 60. e aliis: ista: postus extra mentem, ut asseritur.

factus, a quodam simplici Monacho inducitur, factus monachus, & ad monasterium deportatur. Dimittit pater, ut ipse cum iam in principatu esset, sua consuetudine, ut ipse, & de licentia episcopalis loci oblatum, monasterium devoverit, & capiens progenitorum suorum indigentiam provideret, eum dicitur postulare, ut post se cum primis in familiaritate existens, & robustum pariter converteret. Quid tamen super hoc fieri facendum, sacro Apostolica sedis veritate, hanc rem p. istu. Nosignitur.]

CAP. XVI.

Professione fieri, nec recipi debet, nisi tempore probatio facta & recepta tenet. hoc dicit, & est regis mandatum, & non allegatur.

Idem Pisan. Archiepiscopo.

Ad Apostolicam sedem a: [1 & 2.] Quoniam monachum fieri ante unius anni probationem, canonis institutio interdicit: [2 & infra.] Quibus tamen taliter respondemus, quod licet recepta probatio a sanctis Patribus sit indulgent non solum in sacris conversi, sed etiam monasterii, ut & ille de officio, & istud mores illius valet experiri. Quod tamen diligenter est observandum, praeterquam cum ab omni de reliquo facta & certa notitia non habetur, nisi ante tempus probationis regulariter pariter, & non converti desiderat, habitum recipit, & postmodum mittit, Abbate per se vel per alium professionem recipere monasticam, & monachalem habitum canonice introducitur: ideoque obligatur, per professionem ipsam patet & acceptam ad observantiam regule, & vere Monachus est censendus: quia multa sunt prohibent, quae si facta fuerint, & observata fuerint, prohibendum est autem & Abbatibus ne ipsi, nisi tempus probationis quolibet ad probationem impendant, & si contra formam praescriptam quolibet modo te receperint, animadversione fuit debita communitam in subsidium fragilitatis humanae ipsam probationis sit regulariter institutum.

[1 Quae dissonante Domino vultu fuerint factum magistra, super diversis articulis quosdam dubia referunt, al. ea fuerit, super eorum solutione resistens, indubitate verbis tenetur. Ex parte siquidem nos idem super praescriptis, quod.]

[2 Monachi & moniales in sua diocesi constituti, quosquam laicos variisque sexus, sicut pariter & ipsos, quos habitum volentes assumere, nam etiam aliqui professionem ab ipse omni professione recipiunt, quandoque professio non fecerint. Vnde multa mala consueverunt super praesentibus infirmi ad monasterium iam translati, & emissa professione de infirmitatibus convalescentes, habitum religionis recipere propriae veritatis. Contingit etiam tales in propriae manserunt, cum Monachi per eos dum verentur, multum praegravari: sicut facti etiam sic sine probatione recipiunt, & quosdam, matrimonium contrahunt relicto habitu, & quosdam, si habitum religionis assumunt, ante necesse sunt probatio temporis competentis, utrum facta professione a talibus vel non Monachi debeant reparari, & si compingunt, eorum ad probationem sit in Monachum, nisi sane professionem contraxerint, promittat, certificata sed. Ap. postulat. Non igno.]

a Ca. 2. eod. tit. in 3. compilatio. ubi est integra clausula. vid. concilium Tridentinum sess. 21. tit. de regul. ca. 1. ubi cessant dubia text. & gloss. b Dicitur, facta, & de probatione antiqua exemplaribus. c Concil. Tridentinum sess. 21. tit. de regul. ca. 1. ubi oppositum deservit. d Dicitur, & nota, ubi in articulo sed ab alio additur. e Item dicitur, & nota, quod in Cod. Barb.

CAP. XVII.

Qui professum fecit, licet in claustrum nunquam permanserit, si in claustrum & sui vitam fuerit, ad obseruationem regularem compellitur.

Idem (Abbas) Episcopo a.

Quod nobis fuit in proposito quidam clericus, cum de recipienda sanitate & desperans habitum canonicum regularium petiit, & accepit, sed nec ad ecclesiam transiit, nec bonis suis uti cessauit, videturque & quibus Episcopo & canonicis ecclesie Nazaren. d. quibus habitum susceperat regularem: [1 & infra.] Interim tunc taliter respondem. quod si regularem habitum se postulare suscepit, & ad obseruationem regularem canonicam sua se professione ligauit: ad resumptionem ecclesiasticae diffinitione cogendus, cum quod tanto tempore extra canonicam mansit, non in excusatione eius, sed in maioris transgressionis augmentum merito valeat allegari.

[2. licet eo tempore quo habitum susceperat in ecclesia Nazarenensi fuerat admodum exerceat, immemor eorum quo facta sunt in Abbat. ecclesiastica non in canonicam suscepit. Quia tunc illi super hoc facere debet per nostras litteras postulare edoceri.]

CAP. XVIII.

Transiit religiosus in claustrum ad religionem transire stricte, non potest licentia prelati sui, licentia obtemperat, etiam si prius non manserit in claustrum, quod de illo ad aliud etiam actum referri non potest, hoc dicit. Et est casus notabilis, & quodam digne.

Idem Priori & conventui Dimontensi f.

Inter quosdam Monachos & canonicos, nec non hospitalitatis & templaris sed Apostolica sit indulgentia, ne postquam aliquis professus fuerit apud eos, ad alium locum possit inuitis arctioris etiam religionis obtemperare, ut in uoluntate secunda. * Apostolus in ea uocatione permaneat, in qua designatur: efficitur. Quia tamen ubi Spiritus Dei est, ibi libertas: & qui Dei Spiritus aguntur, non sunt sub lege, quia lex non est postea in iusto: ex ratione uidetur hoc illis fuisse concessum, ne quis ex temeritate vel leuitate in iacturam vel superuacuitatem sui ordinis sub pretestu maioris religionis, ad alium ordinem transuolaret, sicut frequenter a multis constat esse presumptum: non quidem ut ei transuolendi licentia denegetur, qui eam cum humilitate & puritate dixerit postulandam, ut non ficta, sed uere uoluntate melioris uite ualeat transigrare. Talis ergo postquam a prelo suo transuolendi licentiam postulauerit, ea lege privata (quae publicae legi praedicit) ab illius libere potest sanctioris uite propositum adimplere, non obstante prerogatiua indistincti contradictione prelati: quia privilegium meretur amittere, qui concessa ubi obtinetur potestate: cum etiam Romanus Pontifex, qui in premissis in ecclesia obtinet potestatem, Archiepiscopus & Episcopus, & cedendi licentiam ex iusta causa penitentibus sine difficultate concedat. Quocirca nouerunt uniuersi, quibus huiusmodi privilegium est concessum, se ad concedendam licentiam transuolendi ratione postulantis de iure teneri: quia sicut subditum a prelo cum humilitate & puritate debet transuolendi licentiam postulare, ne bonum obedientie conuenire uideatur: sic profecto prelati subdito sine difficultate & prauitate qualibet, debet transuolendi li-

centia indulgere, ne uideatur propositum impedire, diuinitus inspiratum. Si uero probabiliter dubitetur, utrum quis uelit ad ordinem arctiorem aut laxiorem ex charitate, an ex temeritate transire, superioris est iudicium requirendum: ne forte Angelus Iathan in lucis Angelum se transformet. Illa semper regula inuoluntate obseruata, ut nullus absque licentia Rom. Pontifex occasione quacunque deferere praesulatum: quoniam sicut maius bonum, minori bono praeponeatur: ita communis utilitas, specialiori utilitati praefertur. Et in hoc causa recte praeponeatur doctrina silentio, sollicitudo contemplationis, & labor quieti. Ad quod utique designandum unigenitus Dei filius Iesus Christus non de Rachele, secundum carnem natus est, sed de Lia: nec legitur eum in domum suam Maria recepisse, sed Martham. Unde quando potest Episcopus prodesse pariter & praesse non debet cedendi licentiam postulare, aut etiam obtinere. Cum ergo R. Monachus uellet ad fratres Cisterciensium ordinis transigrare, non ut ordinem uellicuatenus derogaret, sed ut apud eos uitam duceret arctiorem: mandamus, quatenus super eo, quod de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta fecisse dignoscitur, eum nullatenus molestetis: quia charitas est fons proprius, cui non communicari alienus.

CAP. XIX.

Coniugii religionem profutendo ab inuicem diuertere possunt, aliter si se abstraxerint, & non continent, illicitum est iuramentum.

Idem praeposito, & Decano, & Scholastico, Demerens. Colon. diocesis b.

Veniens ad Apostolicam sedem G. mulier suppliciter nobis in iuramentum monstravit, quod cum matrimonio cum E. in facie ecclesie contraxisset, & diutius cohabitasset eidem, orta est dissensio inter ipsos: in tantum, ut quod deinceps alter non requireret alterum, uterque corporaliter praestitit iuramentum: hanc uir ipse diuortii causam adsignans, quod quandam ipsius mulieris amitam cognouisset antequam eam duceret in uxor: quod licet adleret eam quamplurimum, non fuit super hoc ecclesie facta fides. Cum autem postmodum ad secunda uota conuolasset uterque, secundo uero uiam uniuersae carnis ingresso, priore superflite, dicta mulier fecit in arcto loco ad penitentiam agendam includi, postulans ut ei dignemur impendere consilium salutare. Nos igitur attendentes, quod illud fuit illicitum iuramentum: mandamus, quatenus praefatum uirum monitione praua & compellatis, urea, quam superdixit, excluda, praefatam mulierem recipiat, audituri postmodum si quid fuerit quaestionis. Si uero contra matrimonium nihil fuerit ostensum, & uir seculo derelicto maluerit ad regularem uitam migrare, uos ei super hoc licentiam tribuat, ut & illa possit in suo proposito remanere.

CAP. XX.

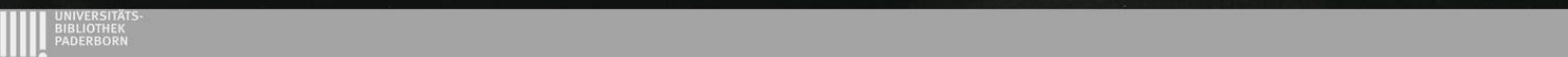
Qui ad monasterium conuertitur sumendo habitum novitii, potest intra tempus probationis redire ad seculum, nisi appareat eum uotam uoluisse mutare omnino.

Idem Abbati de Affligen. & Magistro R. & G. Canonicis Traiecten.

Consulti sumus frequenter a multis, utrum is, qui monasterium ingressus est, habitum sumendo novitii, si ante professionem emissam intra tempus probationis exire uoluerit, licite possit absque apostasia nota vel

a. Admon. b. Ca. 2. tit. in 3. comp. c. Et recuperanda sanitate deservit. d. Nazaren. e. Religiosus contra bonam uoluntatem non potest praesulatum. u. l. c. de ser. fugit. f. Dimontensi. g. de Molend. al. Dulcibus al. Dulcibus. g. Ca. 4. tit. in 3. comp. h. l. c. de ser. fugit. i. Vid. Et. Tit. 2. q. 11. art. 4.

a. Vid. l. aduoc. 8. l. ubi. in uerf. eo tempore. ff. pro socio. gl. in l. 1. & ibi Barr. ff. solut. matr. b. al. Miron. al. Miron. sed ut plurimum in anteq. legitur de Miron. c. Ca. 6. tit. in 3. comp. u. d. Turrecremat. in c. quod Dio part. 3. q. 3. & Sor. 4. sent. dist. 27. q. 1. art. 4. d. quod ut deinceps cogatur. e. praesulata. f. Ca. 2. tit. in 3. comp.

noxia, praesertim cum debita morum correctione, ad seculum remeare. Licet autem super hoc sententiam diversam, nos tamen credimus distinguendam, utrum is, qui convertitur, propoluerit absolute vitam mutare, ut sub habitu regulari omnipotenti Deo de cetero famulari, an conditionaliter experiri observantiam regularem, ut ita demum si [infra annum] sibi placuerit, profiteatur ordinis disciplinam: aut si forte non placeat, moribus emendatus & ad statum revertatur pristinum. In primo casu debet, ut regulariter vivat, ad laxiorem saltem regulam pertransire. In secundo potest ad seculum, non tamen ut vivat seculariter, remeare. Vt ergo, quae sit ejus intentio plenius agnoscat, propositum suum in principio proferatur.

CAP. XXI.

Qui intra annum probationis non facta professione redit ad seculum, licet potest ad ordines & beneficia promovari.

Idem.

Postulasti: & infra. e. Tertio quaesivisti, utrum illi, qui in annis minoribus constituti novitiorum habitum susceperunt, & intra annum postmodum non facta professione, ad seculum sunt reversi, & Episcopis suis hoc scientibus ad sacros ordines sunt promoti, sustineri debeant in illis ecclesiis ministrare, in quibus sunt ab eisdem Episcopis instituti. Nos frat. tuae taliter respond. quod propter hoc non sunt ab ecclesiis ipsis amovendi, sed in eis possunt liberè ministrare.

CAP. XXII.

Qui ultra annum portat habitum monachalem in monasterio, ubi sunt habitus indistincti, censetur professus.

Honorius III. Venet. Episc.

EX parte tua fuit propositum, quod nonnulli sunt, qui licet pluribus annis gestaverint habitum monachalem, professionem tamen monasticam non fecerunt. Unde cum super eo, quod habent proprium, & aliis irregulariter vivunt, à te vel ab aliis arguantur: non erubescunt dicere, se ad carentiam proprii & continentiam, ac alias regulares observantias non teneri, quum habitus non faciat Monachum, sed professio regularis: [& infra.] Ideoque fraternitati tuae mandamus, quatenus quolibet tibi lege dicecelsana subiectos, qui praedicto modo terram duobus vis ingredi non verentur: ut postquam per annum gestaverint habitum monachalem, regulam secundam formam ordinis profiteantur & servent, ecclesiastica censura compellas.

[1. Quae super huius Apostolicum remedium postulasti, cum in ordinata praevisione huiusmodi non solum tu periculum, sed etiam scandalum inferat mentibus aliorum.]

CAP. XXIII.

Intra probationis annum liberè qui redit ad seculum, nisi professum fuerit tacite vel expresse, vel appareat eum vitam mutare veluisse, hoc primò. Secundo dicit, quod ad hoc ut dignoscatur novitius a professis, debet habitus professorum benedicti in locis ubi habitus non est distinctus.

Gregorius IX.

Statuimus novitios in probatione postea ante susceptum religionis habitum, qui dari profertibus consuevit, vel ante professionem emissam ad priorem statum redire posse liberè intra annum: Nisi evidenter appareat, quod tales absolute voluerint vitam mutare, & in religione perpetuò Domino deservire. Cum qui libet renunciare valeat ei, quod pro se noscitur introductum. Nihilominus statuendum ad omnem ambiguitatem

a Vid. Al. 4. de verb. sign. Cern. Fronto. lib. de diff. ait: noxia prima: noxia culpa. b evendatui. c Ca. 1. eod. tit. in 4. comp. primam quaestionem habes sup. de foro compet. postulasti. secundam infra, de homicid. postulasti. vid. concilium Trident. in 2. praedicta Can. citatam. Pro intellectibus huius Can. vid. B. Tho. 4. Sent. dist. 11. q. 3. art. 3.

penitus amovendam, quòd cum in quodam loco religiose novitiorum habitus non distinguatur a professorum: professionis tempore benedictio dabitur, quae profertibus conceditur, ut novitiorum habitus a professorum habitu discernatur.

CAP. XXIV.

Religiosi fugitivi annuatim sunt rependi, & ad monasterium revertantur.

Idem.

Ne religiosi vagandi occasione habentes, sed propria detrimendum incurant, & largitas de praetorum manibus requiratur: Statuimus, ut fidentes capitulis celebrandis secundum statuta concilii & generalis, seu patris, Abbatis, seu prioris, & conventus suos, & eiectionis de ordine suo regulariter serventur. Qui si in monasterio suo regulariter serventur, cum monitione pravia e per censuram ecclesiasticam compellantur ad receptionem ipsorum, salvo utriusque plina. Quòd si hoc regularis ordo non patitur, ubi ritate nostra provideant, ut apud eadem, parochialibus locis competentibus, si absque gravi scandalum fuerit, alioquin in aliis religiose domiciliis, & ceteris ad agenda ibi penitentiam, talibus vicariis ministrantur. Si vero huiusmodi fugitivi vel ceteri inobedientes invenerint, eos excommunicationis, & alia faciant ab ecclesiis praelatis excommunicationis publicè nunciari, donec ad mandatum ipsorum revertantur.

DE CONVERSIONE CONJUGATORUM.

TITVLVS XXXII.

CAP. I.

Si vir de uxoris licentia profertur, & uxor ipsa ipsius licentiam revocat, nec religionem ingrediatur, Episcopus non resistet, sed iuxta litteras.

Alexander III. Vitergen. d. Episcopo.

Praeterea e utrum laicus uxorem qui profertur sacerdotibus & Monachis ignorans Episcopus licentia & permissione uxoris, monasterium ingressus, professionem fecit, uxor in seculum habitum manente, nec transiente ad religionem, aut ipsam continentiam vovente, ab Episcopo suo postea non revocari uxoris, an illa compellenda sit, committitur observare? Dicimus quòd nisi uxor ad religionem fuerit, aut perpetuo castitatem servare promiserit, non tenet & debet de monasterio revocari.

CAP. II.

Ante matrimonium consummatum potest alter coniugum iam altero invito, ad religionem ingredi: sed revocatum ad matrimonium ad secunda vota transferri.

Idem Eugenius Archiepiscopo.

Verum post consentum legitimum de profertur, licet citum est alteri altero etiam repugnantem, in monasterium, (sicut sancti quidam de nuptiis recedentes dummodo carnalis commixtio non intercederit) eos: & alteri remanenti (si communitatem continentiam servare noluerit) licitum est ad secunda vota transire, quum non fuisset usque caro simul effecta, facta postea nus ad Deum transire, & alteri in seculo remanere.

a Distinctus habitus, dicitur hic in pluribus exemplis. b Ca. sub Innocent. III. c. 12. e promissa. d Al. Vitergen. d. Episcopo. al. Verec. e Ca. 1. eod. tit. in 1. comp. f. post. Ca. 1. sub Alexander. III. par. 6. c. 3. f. Ca. 2. eod. tit. in 1. comp. post. Conc. Later. p. 1. c. 1.

CAP. III.

Qui in uxore uxore professionem fecit, & ei postea restituitur, non compellitur uxorem uxore ad monasterium redire: matrimonium contrahere non debet.

Idem Pisanus Episcopo.

Quidam in intravit monasterium invita uxore: qua plura repente, coactus ad eam redire: ea morte, quae, in ipse cogatur reverti ad monasterium, an aliter possit ducere in uxorem? Consult. iuxta taliter respondemus, quod votum non tenuit: unde ratione voti ad monasterium non tenetur redire: ulterius vero non oportet uxorem accipere, promissum enim se non exigere debentem, quod in eius potestate erat: & ideo quo ad hoc votum tenet, non reddere autem non erat in eius, sed mulieris potestate, unde Apollolus: Vir non habet potestatem sui corporis, sed mulier.

[Quia cum vir & uxor una caro sint, sicut docet Apostolus, non potest unus ad uxorem converti, & alter in seculo remanere.]

CAP. IV.

Quidam religionem intrare non potest, nisi etiam uxorem ingrediatur, vel ipsi suffragium non sit, & continentiam promittat. h. d. Est monacha de principalibus tit.

Idem Exanen Episcopo.

Quoniam in gradibus scientia litterarum b, ignorare non debent sanctarum Patrum constitutioni esse contraria, ut uxor sua, aut uxor viro ejus non assumant religionis habitum, debeat ad religionem transire: [i & infra.] Inde est quod auctoritate Apostolica prohibemus, ne in Episcopatu tuo virum vel uxorem (nisi uterque ad religionem migraverit) transire permittas. Verum si ita uxor tenet est & sterilis, quod sine susceptione possit esse in seculo, dissimulare poteris, ut ea in seculo remaneat, & castitatem promittente, ad religionem transeat vir ejusdem.

[i Ad monasterium converti desiderans prohibetur suscipi, nisi prius eam convertatur. Nam cum unus utrumque tempore possit copulationem sit saltem, incongruum est pariter converti, & pariter in seculo remanere: nec recipitur apud Deum illius viri conversio, cuius sequitur conjugalis faderis prolatum. Cum igitur ceteris clericorum longe praerogativa carnis mortalitatis, ut ad aliquando bonus Monachus vix bonum clericus fuerit.]

CAP. V.

Conjugium non est ordinandum ad sacros ordines, nisi uxor continentiam promittat.

Idem Strigon. c & Colonen. Archiepiscopo.

Conjugatus d. [i & infra.] Nullus conjugatorum nisi ab uxore continentiam promittente, fuerit absolutus.

[i Ad monasterium converti desiderans.]

CAP. VI.

Quidam in Episcopatu proventus non potest, nisi uxor religionem professatur.

Idem eisdem.

Quia si conjugati & consentirent ordinari, uxoris votum prius est requirenda: [i & infra.] Prae, ve subdignitate Apostol. prohibemus, ne uxorum praesumptis ad Episcopatum ordinare, nisi uxor prius professam continentiam, sacrum sibi velamen imponat, & religiosam vitam assumat.

[i Si conjugatus manserit cubiculo religionem promissa, postquam pariter conversi fuerint, ordinentur. Quod si in quibuslibet

a Cas. 1. in 1. comp. & post conc. Lateran. part. 5. c. 2. b Cas. 1. in 1. comp. & post Conc. Lat. p. 5. c. 3. c Strigon. ad. & Colonens. al. Colon. d Cas. 1. in 1. comp. & post Conc. p. 5. c. 4. e Cas. 1. in 1. comp. & post Conc. Lateran. part. 5. c. 5. f In aliquot impressis ita: & religionem vestem ad vitam assumat.

ecclesiasticis gradibus procederet, sicutque curandum est, ut in deo Dei nisi sit inordinatum, nihil, praesertim: multo magis laborandum est, ut in eius promotione qui super omnes gradus contraheret, ne erretur. Inde est quod.]

CAP. VII.

Sponsa de presentem non cognita, qua dicit se velle religionem ingredi, compellitur intra certum tempus profiteri.

Idem Brixian Episcopo.

Ex publico a instrumento nobis innotuit, quod cum Veronens. Episcopus causam matrimonii, quae inter A. virum, & M. mulierem vertebatur, suscepisset terminandam, iudiciali sententia matrimonium approbavit, & eidem mulieri praecipit, ut ad virum rediens, exhiberet eidem conjugalem affectum: quod cum tenuerit b, fuit vinculo excommunicationis adstricta. Ceterum quia licet a praefato viro desponsata fuit, adhuc tamen (securus) ab ipso est incognita: mandamus, quatenus si praedictus vir ipsam carnaliter non cognoverit, & eadem ad religionem transire voluerit, recepta ab ea sufficienti cautione, quod vel ad religionem transire, vel ad virum suum redire intra duorum mensium spacium debeat, ipsam a sententia, qua tenetur, absolvas, ita quod si ad religionem transierit, uterque restituat alteri, quod ab eo notatur recepisse: [i & infra.] Sane quod Dominus in Evangelio dicit, non licet viro d, nisi ob causam fornicationis, uxorem suam dimittere, intelligendum est, secundum interpretationem sacri eloqui, de his quorum matrimonium carnali copula est consummatum, sine qua consummatio e non potest.

[i Et vir ipse ea religionis habitum assumente, ad alia vota licentiam habeat transigendi.]

CAP. VIII.

Summa ut sup. eod. cap. cum si.

Idem Priori & Fratibus sancti Teonani.

Uxoratus sine licentia uxoris inter vos nullatenus recipiatur, nisi quae iure suo opinionis existat, ita quod nulla merito suspicio habeatur, eam ad secunda vota vel migrare, vel quod minus continenter debeat vivere: quae si talis exiterit, maritus eius in consortio vestro recepto, ipsa publice in conspectu ecclesiae continentiam professam, in domo propria cum filiis suis & familia poterit permanere. Si autem talis fuerit, quae suspicione non careat, voto continentiae celebrato, & secularium hominum se conversatione removeat, & in loco religioso, ubi Deo serviat, perpetuo commoretur. Nullus vestrum, mulierem aliquam tonsurare, vel ad habitandum secum praesumat adimere.

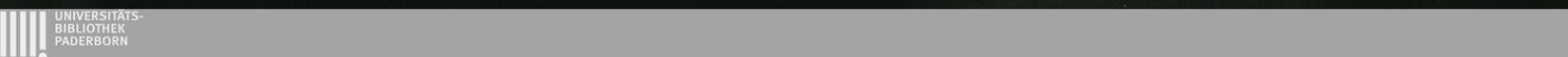
CAP. IX.

Conjugatus faciens professionem uxore consentiente, licet nunquam intravit monasterium, si mortuus conjuge, cura alia contrahat, non valet matrimonium, & monasterium intrare compellitur.

Vibanus III. Priori sanctae Crucis.

Ex parte g Abbatis sancti Petri ad audientiam nostram pervenit, quod cum D. in infirmitate positus consentiente uxore votumovens castitatis, monachalem habitum suscepisset, postmodum liberatus, uxorem retinuit, & aliam ea defuncta sibi temere copulavit. Quia vero licet praedictus D. uxore sua remanente

a Cap. 7. eod. tit. in 1. comp. Et post concil. part. 5. ca. 8. Vid. Turresemotam in ca. sint qui dicunt. 27. qu. 2. & Scrimm lib. 4. sent. distin. 27. q. 1. art. 4. b Remar. c Cognovit. d Conc. Trident. sess. 24. tit. de sacros. matrim. ca. 6. & 7. Matthe. & 19. e Confirari. f Ca. 1. eod. tit. in 1. comp. & post conc. Lateran. part. 5. ca. 9. Vid. quae citantur eod. in ca. conjugatus. g Ca. 1. eod. tit. in 2. compilat.

Idem Pistorium, Episcopo, & Abbati de a. Borbard. Pistorium, dicec.

Veniens ad & presentiam nostram L. nobis intima- vit, quod cum olim intrandi monasterium propo- situm conceperet, pluribus sacerdotibus presentibus apud uxorem suam intiret, ut super hoc scilicet imparti- retur adfensum: [1 & infra.] Ipsa demum tam ipsius, quam multorum assensum precibus fletibusque devota, caput ejus altari supposuit manu sua: qui ea pre- sente tonsuratus, ibidem monasterium adiit, & finito probationis tempore, professionem fecit solenniter Mo- nachalem: illa vero in seculo remanens, inhonestas a- matiores admisit: [2 & infra.] Quocirca mandamus, quatenus si ita est, praedictum L. in monasterio, quod in- travit, peccaverit libere permittatis. licet enim in hoc videtur non modicum deliquisse, quod capiti suo adfe- rit, quia nisi sibi eadem e mulier confentiret, tam sibi, quam toti mundo se inuitilem redderet, & cum Pres- bytero exoravit, ne praedicta mulieri exponeret, quod eandem relinquere seculo oporteret, si forte licentiam daret viro: ex quo tamen eadem caput viri, altari ip- se supposuit, & postmodum non continuit, super re- punctione ipsius, non est aliquatenus audienda, cum ipsius intentio exceptione possit committi fornicationis elidi: maxime cum antequam fuerit fornicata, ipsum non duxerit repetendum.

[1. Et si idem Presbyterus primitus exoravit, ne praedicta mulier exponeret, quod etiam ipsam oportere relinquere seculum, si vero suo daret licentiam ad monasterium convolandam. Cum, ipsum mulier ne ab ea discederet, vix mutua precaretur, ipse asserens, quod nisi ab ea super hoc posset obtinere licentiam, non solum se et inuitilem redderet, sed etiam toti mundo.]

[2. Unde idem I. metueni ne sua continentia illius incontinentia impunita, an in monasterio debeat perseverare, a nobis consulti- um postulavit.]

CAP. XVII.

Uxor maritum professum repetere potest, non obstante licentia professendi, ab ea vix exortis.

Idem.

Acedens ad praesentiam nostram I. mulier propo- sivit: quod cum V. vir ejus eam sibi matrimonio copulasset, volens tandem idem vir habitum adumere monachalem, postulabat humiliter ab eadem, ut tam- pio proposito faveret ipsius, quae propter multa verba, & alia gravamina, quae dictus vir inferebat eum, se ipsam adferens dimisitum, adiuvi voti eius. Cumque idem vir in domo de Vader. e. Cisterciensis ordinis religionis habitum adsumpsisset, mulier in domo monachali, nullo ibi habitu religionis adsumptum vel voto conversionis emissio permansit: processu vero temporis, cum idem vir ad seculum rediens religionis habitum reliquisset, praedictam mulierem, ut a dicto V. recedat, cui per adulteriam est conjuncta, nec praedictum Mona- chum sumpserat, quo minus regulare votum valeat adim- pti per cens. ecci. cogere non omittas.

[1. Tandem Abbatii sua omnia revelavit, qui eum commoravit dicitur ut super hoc saluti omnia sua prouideret.]

CAP. XVIII.

Uxor professi, quae dedit voto licentiam professendi, non compelli- tur ingredi religionem, si continens est, & non sustulit.

a Barudem, aliter Barubabruod. b Cap. 3. eodem titul. in 3. compilationem. Vid. Statuta 4. sentent. distind. 27. quest. 1. art. 4. circa finem. c alit. 11a: quod si non sibi eadem mulier, &c. d Cap. un. eod. titul. in 1. compil. e Vaden, abt. Vaden, abt. Vende. f eod.

lisse confessa, dixit, quod audierat, eum esse lepra per- cussam: & ob hoc eum fuerit abominata complexus: [2 & infra.] Nos autem inquisitioni tux taliter respon- demus, quod deti possit non inconfulte videri, quod ex quo matrimonio inter legitimas personas, per verba de praesenti contrahitur, & illis viventibus in nullo ca- su possit dissolvi, ut vivente reliquo, alter ad secunda vo- tum transierit, & etiam si unus fidelium, inter quos est cum conjugium, fuerit hereticus, & nollet perma- nere cum altero sine conumelia creatoris: nisi forte forte fieret ex revelatione divina, quae superat omnem legem: sicut a quibusdam sanctis legitur esse factum. Nos tamen nolentes a praedecessorum nostrorum vestigi- bus declinare, qui respondere consulti, antequam ma- trimonium sit per carnalem copulam consummatum, inter alteri conjugum, relicto inconfulto, ad religionem transire, ita quod reliquus extunc legitime poterit alicui copulari: hoc ipsum tibi consilium observandum in ar- bitrio praenotato, quatenus facta sit causa, per quam ad dissolutionem vel praedicta mulier est induda, cum dicitur qualiter tali causa id ipsum religionis obtentu facte potuerit. Porro licet praedicta mulier videatur in receptione religionis habitum adsumpsisse, si ta- men vult in domo propria remanere, quasi propositum eadem in seculo servata, nihilominus consumman- dam et matrimonium jam contractum: nisi se voto adimplendi observantiam regularem: in quo casu compelli potest, ut relicto seculo, religionis propositum recipiat.

[1. Adit quid mulier ipsa velum assumperat, nisi ad eam, ut dissolutionem suam carnalis copula sequeretur. Tu vero ipsum sui ad tam audaciam res perlatam, inhibere curasti: ne ad dissolutionem sequi se carnaliter commiserent. Postmodum cum mulier ipsa in tua praesentia constituta, quaevisisti, utrum ipsa velum, & quae ab illo querebat separari.]

[2. Cum autem postmodum per te ista idem mulier fuerit plenius ipsa soluta, quid ante suspensionem velis, mutuae inter vos erat inter ipsas verba de praesenti confensus, sedem dixisti ap. consulendam, utrum velis quae impediat matrimonium inter ipsas.]

CAP. XV.

Mulier factu Monachus, a conjugio adulterata revocari non potest.

Idem Rudinen, Episcopo d.

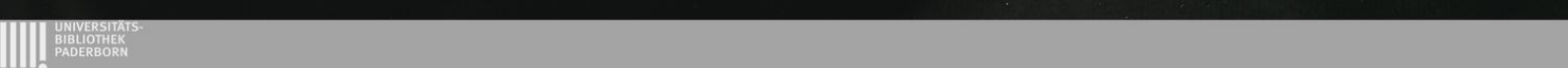
Offensus in praesentia nostra H. sua nobis con- fessione monstravit, quod in acolythatus ordine copulatus, quandam puellam R. nomine in facie eccle- siae dicitur uxorem: quam cum carnaliter cognovisset, or- dinis disciplina inter eam & amicos puella, ipsa fuit cuidam alia V. nomine copulata: & in memoratum H. usque ad gradum sacerdotii ordinasti. Cum autem eum sua con- scientia remorderet, habitum ordinis Cisterciensis adsum- psit: [1 & infra.] Ideoque mandamus, quatenus si res ita se habet, praedictam mulierem, ut a dicto V. recedat, cui per adulteriam est conjuncta, nec praedictum Mona- chum sumpserat, quo minus regulare votum valeat adim- pti per cens. ecci. cogere non omittas.

[1. Tandem Abbatii sua omnia revelavit, qui eum commoravit dicitur ut super hoc saluti omnia sua prouideret.]

CAP. XVI.

Uxor non potest repetere maritum, de cuius licentia religionem ingressa, post ingressum non contrahat, licet ad consentiendum, sed ad dandam licentiam dolo suo induit.

a Tit. 1. cum nulli. C. de prescripi. xxx. ann. in rub. C. qui ma. ex. p. b. Migraret. c. Quia per haresim non dissolvi- tur matrimonium. eod. consil. Trident. sess. 24. titul. de sac. ma- trimonio. cap. 1. d. Thalen. al. Thieren. e. Cap. 2. eod. tit. in 3. compil. Vid. Terret. in c. dicit Dominus. & ca. conjugio, 32. q. 1. f. in omnibus antiquis, impetari, legitur: in reventoribus, inque- ritur, habetur.

Innocentius a III. Episcopo & Decano & the-
saurario Lincolnensi.

Significavit nobis A. mulier, quod cum ipsa F. viro suo coram Decano S. e. Quirici, vices Archiepiscopi Senonen. in hac parte fungente, licentiam concessit religionem intrandi, continentiam tamen voto eidem injuncto, & recepta fide ab ipsa, quod perpetuo contineret, idem Decanus post factam professionem a viro praelato in monasterio, in quo habitum adsumperat monachalem, adferuit ipsam debere religionem intrare, quamquam id primo non expressisset eadem, & hoc expresso, illi d. licentiam non dedisset: & infra. Quocirca mandamus, quatenus, si est ita, & est talis aetatis, de qua suspicio haberi non possit, ipsam votum continentie observantem, intrare monasterium compelli non permittatis invitam.

CAP. XIX.

Adulter quam maritus reconciliare non vult, ad agendum penitentiam in aliquo claustris collocatur.

Gregorius IX.

Audemus e in Domino: & infra. Mulieres vero, quae relicto maritali toro, lapsu carnis ceciderunt, si mariti earum a te diligenter communiti, eas ad frugem melioris vitae conversas noluerint recipere propter Deum, in claustris cum religiosis mulieribus iudeas collocare, ut perpetuam penitentiam ibi agant.

CAP. XX.

Si conjuges se ad invicem ab soluerint, continentiam promittendo, & uterque vel alter eorum religionem profectus, alter alterum repetere non potest.

Idem I. monialis, monasterii de Plauda f.

VDum a C. laico g. mota contra te (quam uxorem suam dicebat) materia questionis, R. sancte M. in comf. Diacon. Cardin. dedimus auditorem. Coram quo dictus C. conquerendo proponens, quod indebitè reculsas eidem (cujus uxor eras per consensum de praesenti, & carnis b copulam subsecutam) matrimonialiter adhaerere, te sibi restitui postulavit. Ad quod fuit responsum, quod ipse pro anima sua remedio pura & spontanea voluntate, presentibus duobus religionis sacerdotibus, & adhibitis quinque testibus fide dignis, omni prius, quod in te habuerat, renuntiavit omnino, resignando illud in manibus alterius ex sacerdotibus supradictis, qui in personam ecclesiae resignationem hujusmodi recipere procuravit, & quod idem C. se castitatem servaturum promisit, pauperumque hospitali de Ponte obsequio se devovit, promittens voto solenni omnia, & singula supradicta, & tribuens tibi licentiam, ad monasterium transeundi: te versa vice similiter promittente, ac tribuente illi licentiam, & jus quodlibet resignante, sicut haec omnia dicebantur per publicum instrumentum esse probata, manu B. notarii Aretinensis i. confectum. Verum praeominatus C. proposuit, quod casu amisso instrumento & praefato, illud in prima persona, quod prius erat in terra, insertis pluribus in uno aliter, quam in alio, fuit ab ipso formatum: & cum tibi iratus fuisset, sicut verba & verbera indicabant, nondum calore iracundiae quiescente, quidam ipsum deceptorie allexerunt, proponentes eidem, quod in hospitali praedicto cibus ad

a Honorius tertius. b Vid. Ludovic. Rom. sing. 674. ut in eius C. incipit: Nos sumus in materia. c Durandi. d. illi fuit licet viro. e Vid. Ludovic. Rom. sing. 674. ut in nostro Codice incipit: Nos sumus in materia. vid. infra de adulter. f Plena. ad Plona. g Vid. Theresianum supra citatum. & Scoto. a. finon. dicit. q. quod prima. art. 4. & dicit. q. quod prima. art. 3. vid. Syllabus in summa. verbi gratia. i. h. Cernale. i. A. retine. k Vid. Floricum Buch. & Cust. Pap. deo. 244. incipit. quoniam in causa.

libitum possit uti, ac proprium retinere, per se nihilominus promittente, quod non solus dicitur, sed etiam appetitum libidinis extinguere in mente propter quod quicquid in hac parte fecerit legitime iratus, sedulus pariter & illeceus, & sub se legitime ac sub ea conditione vel modo, si postea continentiam observare, & se factum. Sed ad respondendum e contra, quod ab utroque in sententia instrumentum conficitur, vel in primis (aut non mutetur substantia veritate) nihil in hoc esse videtur super quamvis aliquando (per memoratum C. laicū) fuerit, per quam ad hoc se proposuit, & in hoc tempore, quo talia facta fuerunt, puri, & spontanea voluntate pro amore Dei, & remedio animae in illum modo ad votum & ad alia supradicta adsumendum debet discedere, vitamque mutare, cum de tunc tatis esse proponat, ut sine suspitione innotescat non valeat in seculo remanere. Nos itaque dilecti N. consilio, te ab impetitione dicti C. laicū absumimus absolvendam, perpetuum illi super haec actum imponentes.

CAP. XXI.

Breve est, sed per alia verba potest se formari: vel penitentiam divoritii quo ad torum, latam si fuerint in causa mariti, potest uxor liberi viligenem intrare.

Idem.

Mulier, quae in fide remansit, potest nuptias, qui ab infidelitate revertitur, propter quod ab eo fuerat iudicio ecclesiae lepra, ad recipiendum convolare.

DE CONVERSIONE INFIDELIUM.

TITVLVS XXXIII.

CAP. I.

Non potest quis eam habere in uxorem, cuius matrimonium machinatione ipsius mulieris: sicut si sine matris manu pulcher, & quatuordecim casu.

Clemens III.

Audabilem: (et infra.) e Interrogationem racenis, qui dum in captivitate esset, a quibusdam Christianarum viros eorum inchoationibus occiderunt, utrum, qui postea ad fidem Christianam conversi sunt, qui prius sint f accipere in uxores: vel si ducant, & tenent eorumdem. Hic Tribunitius g. consensit, & contenti sumus, adferens quod si in conversione malitiosae fuerint machinari, licet eorum malitiam dem accesserint, nec tamen excoherere oportet, si adhuc fuerint etiam tolerandi, cum tamen tali sacro ecclesiae compensare non velle. Ad hoc notati: & Christiani similiter Saraceni: quibus Saraceni ad fidem conversi, uxores eorum, qui prius li certamine occiderunt, sibi matrimonialiter contraxerunt, & ipsam Christiani de Saracenis conversi ad fidem fecisse noscuntur, quae postea priorum vitiorum morte competere in conversionem vortium constanter exposcunt. In his quibusdam

a Al. ita: affirmat esse factum. b Proposuit. c. d. cum plures, & deator. ff. deca. d. Vid. Cernale. i. A. retine. i. A. retine. k Vid. Floricum Buch. & Cust. Pap. deo. 244. incipit. quoniam in causa.

Lect a universis liberum sit arbitrium in votendo, ut quoad tamen solutio necessaria est post votum, ut sine b proprio saluti dispendio alicui non liceat restituere. Accipimus siquidem, quod cum Rex Hungariae pater tuus agens in extremis, votum quod voverat Domino, Hierosolymitanam provinciam in fori manu, humiliter corde visitare, sub interminatione maledictionis paternae, commiserit e tua fidei exequendum, & tu adimpleto crucis signaculo, te id implerum sine dilatione qualibet promissisti: [1 & 7.] Mandamus, quatenus postpositis ceteris sollicitudinibus, usque ad festum exaltationis sanctae Crucis debitum accepte exolvens, propostum iter adripias, & humiliter profectus. Ne si onus tibi a patre injunctum, & a te sponte susceptum, occasione qualibet detrectaveris, paternae te reddas successione indignum, & hereditatis emolumentum anathematibus te vinculo subjacere, & iure quod tibi, si dictus Rex sine prole decederet, in regno Hungariae competebat ordine genituræ d, privandum, & regnum ipsum ad minorem fratrem tuum adp. postposita devolvendum.

[1 Verum eodem patre transfubato de medio, cum Hierosolymitanam hoc iter te arripere simulasset, assumpta peregrinationis oblitus, quam contra mimicos crucis arripere debevas, in fratrem tuum & regnum Hungariae avertisti aciem bellatorum, & multa contra serenitatem regiam malignorum usus consilio commisisti. Nos autem, quos debui istis ad pontificatus officium licet immeritis Dominus evocaverit, iam patri regni Hungariae, quam tua volentes saluti consulere, nobilitatem tuam rogamus & monemus & exhortamur in Domino ac per ap.]

CAP. VII.

Communitat Papa votum ultramarinum in vigiliis, oratione & jejuniis, tunc maxime, cum cessat causa, qua induxit ad votandum: ita etiam, quod expensis fieri in mundo, morando, & redeundo, integre mittatur in terra sancta subsidium.

Magnæ & devotionis, & infra. Cum Trecent. ecclesia contra libertatem ecclesiasticam gravaretur, nec per alium quam per Campaniam comitem in ultramarinis partibus constitutum, eidem ecclesie credere posse de facili subveniri, ad ipsum proposuisti accedere: ac in signum peregrinationis & devotionis terræ Orientalis crucem dominicam adsumpsisti: & infra. Quamvis autem audita morte ipsius intentionem tuam conspiceres jam frustratam, noluisse tamen sine consilio Apostoli. sed. ad propria remeare, sed ingressus urbem f intentionis tue propostum, ac statum Trecent. ecclesie, nobis humiliter expressisti: [1 & infra.] Et quidem tria præcipue g diximus in hoc negotio attendenda, quid liceat secundum honestatem, quid debeat secundum honestatem, & quid expediat secundum utilitatem. Sanè non videbatur contra votum licitum, ut venires, cum vox clamet prophetica h. Vovete, & redite Domino Deo vestro: & primum ad consilium, secundum ad imperium referatur. Sed nec decens videbatur, cum sit scriptum in Evangelio ii: Nemo mittens manum in aratrum, & respiciens retrò, aptus est regno Dei, &c. Præterea non videbatur expedire, cum ex absolutione tua scandalum posset laicorum mentibus generari, dicentium, ubi est Deus clericorum? & hoc exemplo credentium, se ad voti observantiam non teneri.

Quod enim agitur a prælati, facile tantum a subditis in exemplum: juxta quod Dominus inquit ad Moysen in Levitico: Si sacerdos, qui est unctus, peccaverit, faciet delinquere populum. Verum utriusque vitæ. In ecclesia delictus, atque canonicus, quæ vix labores & dolores innotescere possunt, in contrarium allegant, & ecclesie Trecent. suspiria, cui vinculo pallioris sollicitudinis est ligatus, sine cupis adfensu votum peregrinationis emittit, forsitan non debueras: & infra. Ipsum etiam votum, quod ex sui forma sanctum & honestum erat, ex postea revertens minus licitum videbatur. Cum enim extra canonica & instituta, clericus absque sui Episcopi licentia peregrinari non debeas, & Episcopus non emittat, nisi potius sed. Apost. sit adstrictus, videri merito poterat, quod absque generali, vel speciali licentia votum peregrinationis, qua te tandiu abstantes, emittere non deberes: [1 & 7.]

Cum igitur in lege veteri in qua non minus preceptum Domini obligabat, quam votum hodie obligat in ecclesia, primogenita, quæ Domino mandata sunt obsequia, quædam domino redderentur, ut primogenita Levitarum: quædam redimerentur, ut aliam quædam tribuum, quædam commutarentur in aliud, sicut primogenita, quædam pro ove commutabatur: ex hoc attenditur, quod votum commutari possit in opus aliud pietatis: non a curantes, quod os loquentium iniqua loquuntur, dum tamen non recedamus a tramite veritatis: de illis adhibere securi, qui cum audisset a discipulis: Scis d, quia Pharisæi audito, hoc verbo scandalizati sunt? respondit: Sinite illos, cæci sunt, & dices exorum: tibi quo in famulis tuis licentiam concedimus, votum peregrinationis taliter commutare, ut expensis quas fueras in cambio, morando, & redeundo facturus, videri merito poterat, in necessariis tuis teræ illius sine diminutione quæbet transferendas: & infra. Laborem etiam laboribus recompenfas, sollicitus instando vigiliis, devotus votum orationibus, & in jejuniis fortis te exeres. Ad nos autem indulgentiam tibi faciendam specialiter non induxit, quod cum pro libertate Trecent. ecclesie per dillum comitem adqueandum præcipue votum peregrinationis commiseris, eo sublato de medio, quia cessaverat, nullius cessare potuit & effectus.

[1 Nosrum & fratrum nostrorum consilium cum oratione requirens: ven, etiam f, n. Senonen. Archiep. tunc metropolitanus statum Trecent. ecclesie, ad dispendium quod ex absentia tu movere poterat, semel & iterum per suas nobis litteras rogavit: propter quod disposuimus, deliberare cum fratribus nostris, in eadem Trecent. ecclesia misericordiam faceremus, ut ad apostolicum sollicitudinem remitterent: an sicut ex voto restitueris, non receptum perficere poteremus, & utrum horum tam saluta tua, quam terra orientalis penitus expediret.]

[2 Minus etiam votum illud terra orientali videtur respectum, quæ plus pugnatorum subsidium, quam clericorum, per officium & dispendium reddidit imbelles, transformat per necessitatem requirit, quæ vix iam implere est opus illa vehementer indiget: quæ tamen jam implere est opus hunc Dei dicitur: Venit hora, & nunc est, qui se ad roneo hoc, neg, in Hierosolymis adorabitur Patrem. Spiritus Sanctus est Deus, & eos qui adorant eum, et spiritus & veritas oportet adorare. Videri poterat quod non minus ex veritate quam in Orientali terra profectus pro certamine quod dicitur in his qua pro libertate ipsius iusti ac humiliter pugnabunt.

a C. 2. eod. tit. in 3. compilat. b Tropica. c Commisse. d Vid. Bald. in Lex hoc iure. f. de iusti. & iuribus docet an ordine genituræ, vel electione succedi debeat in regno. e Ca. 3. eod. tit. in 3. comp. f. Sæl. Romam, per excellentiam. g. sed ius. Inst. de iur. mat. g. Diximus. h. Psal. 71. i. Luc. 9.

a Vid. Alphonsum Cæsi. l. 2. c. 8. de iusta hoc pactione. b. P. Pellani tradita per B. Th. 2. g. 11. art. 1. Ex. 13. c. 2. Num. 15. 2. Deut. 11. Luc. 2. Levit. 25. Exod. 36. Math. 17. c. 2. Num. 1. 2. ant. 1. 2. Non nisi, quæ, &c.

CAP. III.

Monachi Cisterciensis, ut servent regulam secundum primorum instituta...

Reverentes a qualiter haec sancta plantatio: [1 & 7.] Reverentes dicimus, quod est non ab omnibus, neque...

[1] Fide, haec vult fructifera, haec deniq. vicia Domini Sab...

[2] Et non studium adhibent, ut terminis eorum dilatentur...

CAP. IV.

Regulari canonicus, qui non resignavit proprium in morte, non...

Clemens III.

[1] Et ad hoc in 2. comp. b In una vestigiis, fidelitate...

Super quodam canonico regulari, qui in articulo mortis...

[1] Nos dixisti necessariis requirendis. Quia vero te ignorare...

CAP. V.

Canonicus regularis potest profici ecclesie parochiali etiam seculari...

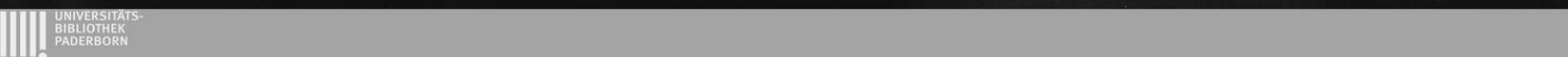
Quod a Dei timore pra oculis habeas, ex fructibus tuis...

CAP. VI.

Termino tractat de vestibus monachorum. Secundo de abdicione...

Quod ad monasterium Sublacense. Firmiter inhibuimus, ne quis de cetero monachorum licentia...

a C. 2. ord. tit. in 2. comp. b potuerit, habent vestigiis, quod...

ulterius, nisi poeniteat secundum monasticam disciplinam. Quod si proprietates apud quemquam inventa fuerint in morte, ipsa cum eo in signum perditionis extra monasterium in sterquilino subterretur, secundum quod beatus Gregorius narrat in dialogo se fecisse. Unde si quicumque alicui fuerit specialiter destinatum, non praesumat illud accipere, sed Abbati vel priori, vel cellario assignetur. In oratorio a vero, refectorio & dormitorio continuum semper silentium observetur. In claustro quoque certis horis & locis secundum antiquam consuetudinem monasterii laudabiliter observatam. In refectorio vero nullus omnino carne vescatur. Nec in quibusdam solennitatibus (sicut aliquando fieri consuevit) conventus exeat cum Abbate paucis sibi relictiis, ut extra refectorium edant carnes, cum illis diebus precipue regularis disciplina sit studiosius observanda. Sed nec extra refectorium, nisi in infirmitorio, estam carnium credant sibi licere. Quamquam ex indulgentia possit Abbas interdum aliquos fratrum, nunc hos, nunc illos (sicut necesse postulaverit) advocare, ipsosque secum in camera sua melius & plenius exhibere. Porro debiles & infirmi, qui minutione indigent, vel aliqua medicina, non seorsum in cameris, sed omnes in infirmitorio, quae necessaria fuerint sibi tam in carnibus, quam in aliis recipiant competenter. Quod si quis eorum debilis cibus esse contentus: sic ei provideatur sine scandalo aliorum, ut si Abbas vel prior voluerit in refectorio misericordiam facere specialem, cibum aliquem competentem non anteillum, sed ante se faciet apportari, de quo ipse illi faciat piamtiam pro sustentatione naturae. Tales autem ad agenda officia monasterii deputentur, qui fideles fuerint & discreti. Nec alicui committatur aliqua obedientia perpetuo possidenda, tanquam in sua sibi vita locetur, sed cum oportuerit auoveri sine contradictione qualibet revocetur. Prior autem praeteris post Abbate potens sit in opere & sermone, ut exemplo vite & verboque doctrinae fiat fructus & infirmis possit in bono, & a malo etiam revocare: zelum religionis habens secundum conscientiam, & delinquentes corripit & castigat, obediens foret & confortat. Abbas vero (cui omnes in omnibus reverenter obediunt) quanto frequentius poterit, sit cum fratribus in conventu, vigilem curam & diligentem sollicitudinem gerens de omnibus, ut de officio sibi commissio, dignam Deo possit reddere rationem. Quod si praevicator ordinis fuerit, aut contemptor, seu negligens aut remissus, pro certo se noverit non solum ab officio deponendum, sed & alio modo secundum regulam castigandum: cum offensam non solum propria, verumetiam aliena de suis manibus requiritur. Nec xliimetur f. Abbas, quod super habenda proprietate possit cum aliquo monacho dispensare: quia abdicatio g proprietatis, sicut & custodia castitatis, adeo est annexa regulae monachali, ut contra eam nec summus Pontifex possit licentiam indulgere.

[1 Ad desertum autem hospitalitatis supplendum, misericordiam unius melendini concessimus, ampliora pro tempore concessimus, ita tamen quod ad necessitatem pauperum sublevandam, elemosina de rebus conferatur. Non autem praesatis ecclesiam qua clericis secularibus fuerant in beneficium assignata, ad usum revocavimus infirmorum, concessiones hospitalium qua facta fuerat Episcopo Anagino irritato decernentes, & statuen-

a In Cod. Barb. in oratorio, necnon refectorio, &c. b de his, vero, deest in antiquo. c sint. d al. verbi doctrinae fratri, &c. e vid. l. carceri. & l. milites. ff. de cust. reo. f extrinsecus. g de hoc articulo vid. B. Tho. 2. 2. q. 22. art. 11. & Torrecrema. in 2. de his clericis. 32. dist. & Erdman. Valsg. l. 1. cent. illustrium. cap. 25.

tes ne cuiquam ulterius in beneficium concedatur, sed ipsorum dispositione de illis ecclesiam, prout ad necessitatem infirmorum expedire.

CAP. VII.

Primo statum de concilio regularium provincialium videtur singulis iterum. Secundo moderatur numerus capituli personarum convenientium. Tertio disponitur de infirmitario sicut de infirmitario. Quarto de tempore, quo dicitur caput, quid ibi fiat. Quinto quomodo observetur, quid ibi fiat. Sexto de visitationibus eligendis & ipsorum officio. Nonnulli de nonnullis regulares. Decimo providetur super disciplina visitationum. Undecimo hortatur diaconus ad manducationem refectorii. Duodecimo praecipit priores & fratres, compelli ad officium monasteriorum. Et haec de his sufficiat pro summo.

Idem in concilio generalis. In singulis regnis sive provinciis sicut de veteri triennium (salvo iure diocesanorum praedictorum, commune capitulum Abbatum atque priorum, illi tunc proprios non habentium, qui non considerentur in capitulum celebrare: ad quod universi conveniunt, repetitionem canonice non habentes, sed ante monasterium ad hoc aptum. Hoc adhibere moderatone, ut nullus eorum plus, quam sex centos de officio a personis adducat & advocet, nisi in hoc iustitiam novitatis primordius duos Cister. etiam Abbates ad praedicandum sibi consilium & iuramentum oportunum, cum sint in huiusmodi capitulis celebrandis ex longa consuetudine plenus informati, qui quae contradictione duos sibi de ipse affectus non viderint expedire: ac ipsi quatuor priores capituli universi, ita quod ex hoc nullus eorum sibi adhibitionem praedictam assumat, unde cum oportet, per videri possit deliberatione mutari. Huiusmodi capitulum aliquor certis diebus continet, para monasterii. Cister. ordi. celebratur: in quo diligenter habetur tractatus de reformatione ordinis, & observantia ipsorum. Et quod statutum fuerit illis quatuor prioribus, inviolabiliter observetur, omni excusatione contradictione, & appellatione remotis: Praedicti monasterii ubi sequenti termino debeat capitulum celebrari. Et qui convenierint, vitam ducant communem, abiciant proportionabiliter simul omnes communitatis penfas, ita quod si non omnes poterant in eodem monasterio, plures simul in diversis domibus communitatem Ordinentur etiam in eodem capitulo religiose & circumspicte personae, quae singulas abbas quatuor in sui seu provinciae non solum monachorum, sed etiam monialium, secundum formam sibi praesertam, ut infra studeant visitare, corrigentes & reformationem correctionis & reformationis officio videntur, ita quod si rectorem loci videntur ab administratione penitus amovendam, denunciatis Episcopo proprio, ut illum amoveret procurer. Quod si non fuerint, visitatores hoc referant ad Apostolicam sedem, ut Hociusum & regulares canonicos secundum eorum suum volumus & praecipimus observare. Si vero novitate quicumque difficultatis emerit, quod praedictas personas nequeat expediri, ad Apostolicum iudicium absque scandalo referatur, cetera iustitiam biliter observatis, quae concedi fuerint adhibenda, provisum. Potro diocesanis Episcopis monasteria sibi subiecta, ita studeant reformare, ut cum ad ea generaliter visitatores accesserint, plus in illis inveniant quod commendatione, quam quod correctione sit dignam, ita

a al. verum, sed in concilio sibi legitur. b De hoc articulo vide quos citavi in c. cum ex officio sup. de praes. c in l. Barb. Hoc ipsum circa regulares, &c.

485
...præcipientes ne per eos dicta monasteria indebitis oneribus graventur: quia sicut volumus a superiorum iura observari, ita inferiores nolumus injurias sustinere. Ad hoc districte precipimus tam diocesanis Episcopis, quam personis, que præerunt capitulis celebrantibus, ut per eorum appellat. remota compellant ad possessionem, patronos, vicedominos, rectores, & consules, magistros, & milites, seu quoslibet alios, ne monasteria præsumant offendere in personis aut rebus: & si forte ista offenderint, eos ad satisfactionem compellere non omittant, ut liberis & quietius Deo valeant famulari.

CAP. VIII.

¶ *Tituli statuti de correctione monachorum. Secundo de correctione Abbatum. Tercio de visitationibus. Quartum de secularibus in monasteriis beneficiis. Quintum de constitutione extendit ad monasteria. Sextum pro summatibus.*
Honorius III. Abbatibus & monachis in Lombardia & Marchia Teresiana constituit.

¶ *De re pro religionis honestate: [1 & 7.]* Porro cum visitatores secundum statutum generalis concilii & ordinati a generali Abbate capitulo processerint ad visitationem omnium exequentium, de statu monasteriorum & observantia regularibus diligenter inquirent, & tam in spiritualibus, quam in temporalibus corrigant, & reformatione que viderint corrigenda: ita tamen quod monachos delinquentes per Abbatem loci corrigi faciant, quæque in omni poenitentiam salutarè juxta beati Benedicti regulam, & apostolica instituta, non secundum normam priorum constitutum, que quasi pro lege in quibusdam locis inveniunt. Ipsi etiam visitatores, monachos, quos contumaces invenerint & rebelles, juxta modum culpe reos regulari censura percussant absque periculo delicti, non parcendo rebellibus ob suam pernicitiam vel potentiam amicum, quin omnem morbum ejiciant ab ovis, ne inficiat oves sanas. Si vero d Abbatibus in corrigendis juxta visitatorum mandatum & regulam instituta seipsum seu monachis inventi fuerint negligentes, proclamantur & corripiantur, & ita puniantur publice in capitulo generali, quod poena ipsorum. Sit alius in exemplum. Quod si Abbas non exemptus, fuerit in visitationibus nimis negligens, & remissus inventus, ab hoc officio denunciet sine mora, & per illam decessit & fidelis & providus coadjutor usque ad capitulum generale. Si autem dilapidator inventus fuerit, vel alii modo amovendus: per diocesanum postquam hoc facta visitationibus denunciatum fuerit, amoveatur absque judiciorum & strepitu à regione abbacie, ac monasterio providetur interim administrator idoneus, qui temporalium curam gerat. Ad id ipsum monasterio fuerit de Abbate provifum. Quod si forsan Episcopus hoc adimplere noluerit vel neglexerit: visitatores vel præfidentes capitulo generali defectum Episcopi Apof. sed. non differant intimare. Hæc eadem circa exemptos Abbates fieri precipimus per visitatores vel præfidentes capitulo generali: depositione ipsorum sed. Apof. reservata: ita ut Abbat, qui amovendum videbitur, interim per visitatores vel in capitulo

præfidentes ab administratione suspensio, administrator idoneus monasterio deputetur. Illorum autem excessus & alia, que vis fuerint intimanda, a capitulo præfidentes nobis denuncient per fideles nuncios & prudentes, quibus de communi contributione Abbatum juxta cujuslibet facultatem sufficienter ministrentur expensæ. Sequentes autem visitatores perquirant priorum visitatorum vestigia diligenter, & eorum negligentias & excessus referant sequenti capitulo generali, ut juxta culpam publicè debitam poenam portent. Idem etiam de Abbatibus præfidentibus generali capitulo precipimus observari. Precipimus quoque, ut in nullo monasterio ad præbendas recipiant de cetero Abbates & monachi clericos seculares: nec hi, qui jam recepti sunt, locum vel vocem in capitulo, dormitorio vel refectorio seu claustris sibi vindicare contendant, seu monachorum cœtibis importune se præsumant miscere, sed beneficiis sibi concessis, contenti converfentur, honestè opportuna obsequia in monasteriis fideliter impendant, nihilque ultra in spiritualibus aut temporalibus exigant in ipsis monasteriis vel usurpent. Si qui vero raliùm à visitatoribus inventi fuerint criminofos, per b diocesanum Episcopum in non exemptis, & per visitatores vel præfidentes generali capitulo in exemptis beneficiis priventur eisdem. Hæc autem omnia etiam in monasteriis, que non habent Abbates proprios sed priores, necnon in monasteriis monialium, quoad articulos abbatialis & monialibus congruentes, precipimus observari.

[1. Ac religiosorum salute provide ordinarunt Apof. sicut munimine roboranda, ut suscipiantur devotius & diligentius observentur. Cum ergo per dilecti. Abbatem Montis belli quadam capitula nobis fuerint presentata, que ad castigandum transgressiones multiples & excessus quas in quibusdam canoniis commiserat, videbantur pro salute & honestate vestra laudabiliter statuenda: nos ea examinare & corrigi fecimus, & precipimus ut inviolabiliter observentur, quæ sequuntur. In Hystria & Tuscanen. Episcoporum monachi fecimus ad cautelam. Ad hoc volumus & precip. aut. A. ut visitatores ad generale capitulum convocent Abbates & priores, non habentes Abbates proprios tam exemptos, quam non exemptos Lombardia & Marchia, qui non casaverunt hujusmodi capitulum celebrare, præfidentes vero in ipso capitulo generali canonice & impedimento sublati, eos qui contempserint vel neglexerint convenire: sub cuius contra. & app. ob. per. cons. eccl. compellant, & usque ad satisfactionem condignam relaxent: eadem censura facturi, que eodem capitulo deliberatione provide ordinata fuerint firmiter observari, reddidit tam ipsi quam visitatores. Et alii juxta cujuslibet ministerium Domini, in cuius conspectu iuda & aperta omnia in extremo examinationem, si omnem sollicitudinem & diligentiam que circa correctionem & reformationem ordinis ac visitationem canonicorum impendenda fuerint, neglexerint adhibere.]

DE RELIGIOSIS DOMIBVS: VT EPISCOPO SINT SUBJECTÆ.

TITVLVS XXXVI.

CAP. I.

Si dubitatur in cuius diocesi sit laicalis consecranda, ille Episcopus annectatur, qui prius in illa episcopalia exercebat.

Gregorius VIII. Archiepiscopo Neapol.

a Vide Ludo. Rom. sing. 69. incipit, An simplex capellanus.
b Dilecto Episcopum, deest in antiquis & an recentioribus magis emendatis. c Episcopo.

Nunc autem ad basilicam, quae dedicanda est, debet disquiri, cuius civitatis Episcopus antequam fundaretur, baptizaverit incolas: & ad eius conignationem sub annua devotione concurrerint. Non enim terminis haec aut locis convenit definiti: sed ille ad consecrationem vocetur, cui per hunc modum, quem scripsimus, constat debere permitti.

CAP. II.

Nulli iuri debeat Episcopus, in cuius diocesi sita est ecclesia, quam Papa unit ecclesiae alterius diocesis, & est casus quotidianus.

Idem Agapio Abbati.

Quia monasterium, quod in fundo Martiano situm est, hospitalitate faciente, dicitur desolatum: illud tuo monasterio cum omnibus rebus suis, vel quae ei competunt a fratribus perspeximus unendum: & infra. Ipsum autem monasterium si tuae nos ordinationi commisisse cognoscas, ut tamen jurisdictionem illic non Episcopus Surentinus, in cuius civitate monasterium tuum est situm, sed Nucernus, cuius est diocesis, habeat. Nam sic huius & loci ordinationem disponimus, ut tamen iura sua singulis Episcopis inviolata servemus.

CAP. III.

Episcopo subsunt omnia loca pia, & ad eius sollicitudinem debent ordinari ad usum destinatum.

Ex decretis Eugenii Papae d.

De Xenodochiis & aliis similibus locis per sollicitudinem Episcoporum, in quorum diocesi existunt, ad eadem utilitates, quibus constituta sunt, ordinantur.

CAP. IV.

Locus auctoritate Episcopi ad usum hospitalitatis deputatus est religiosus, & ad mundanos usus redire non debet.

Vitalianus IV. Arminien. Episcopo.

Ad hoc si locus ad hospitalitatis usum, & pauperum provisionem fuerit (sicut moris est) auctoritate Pontificis destinatus, cum sit religiosus, non debet mundanis usibus deputari, sicut de vestibus & ligneis vasis, & aliis utensilibus ad cultum religionis per Pontificem deputatis antiqua consuetudo indubitanter observat, & venerabilium Patrum edocent sanctiones.

[I Super eo quod quaesitum est, utrum hospitalia domus possit in seculares habitum commutari.]

CAP. V.

Locus religiosus debet reformari de religiosis duntaxat, non de secularibus, nisi in defectum religiosorum.

Innocentius III. Constantinopolitano Patriarcha.

Inter quatuor (& infra) de monasteriis quos Graecorum in seculares canonicos convertendi sunt. Respon. quod, quamdiu monasteria per regulares remanere potuerint ordinata, non sunt ad seculares clericos transferenda. Sed si regulares defuerint, propter eorum defectum, in eis seculares clerici poterunt ordinari.

CAP. VI.

Ecclesia sita in diocesi Episcopi, tenetur sibi in episcopaliibus respondere, nisi ad parvam remissa legitime, & potest Episcopus remittendo episcopalia censura sibi retinere.

Idem Abba & fratrib. Cypria ferata.

Constitutus h in praesentia nostra Episcopus Albanus, in ecclesia Castris, quod Pauli dicitur, in

a C. 2. cod. tit. in 1. comp. b In C. Barbatia, in cuius est diocesi, & c. h. q. s. d. Ca. 2. cod. tit. in 1. comp. c Xenodochi. Alex. 2. praetermissum interpretatur Hospitalia. vide Trid. conc. sess. 21. de ref. c. 8. f. C. 2. cod. tit. in 1. comp. vid. Archid. in c. nemo. De cons. dist. 3. & Calderinum conf. 1. & 6. de relig. d. g. C. 2. tit. in 3. comp. h. C. 2. cod. tit. in 3. comp. i Alban. al. Alban.

qua ius patronatus monasterio vestro occupatum. A vobis ius episcopale penebat, quoniam sita cum diocesi Albanen. & ideo de iure communi et tunc ad episcopaliibus respondere: [1 & 2] Venit tunc vester propositus ex adverso, quod est ecclesia sita in diocesi Albanen. et tamen non tenebatur in eam respondere, cum Dominicus Lavitanus a Episcopo fuerat Episcopus Albanen. universis ecclesiis monasterium pertinentes in diocesi ipsa & quibus quid juris tam in monasterio vestro, quam in illis bar, in emphyteusim sub annua octo denariis annuum pensione monasterio vestro concessit, in illis ut liceret abbati & fratribus a quocumque vestro scopo, tam ordinationem clericorum, quam ordinationem altarium in monasterio ipsa & quibus pensionem obtinere, in quibus etiam vobis terrarum parochiarum indultis: & C. p. p. n. quod ab eo factum erat, confirmavit: verum est ecclesia ipsa sita in diocesi Albanen. & subiecta monasterio, quod nihilominus legitima se potest praescribere: quod per quadraginta annos ipsam pacifice possedit. Quorum & conomus Episcopi concelionem Episcopi non tenere dicebat, utpote continenter immunitatem, cum enim tertiam partem manerium monasterio concessit, & tam in ordinatione clericorum, quam altarium consecrationibus indultis & parochiam libertatem: non est dubium, quae cum libertaria haec existant, eo ipso quod si super his reservationem certe pensionis accepit, commisit tamen libertatem: unde contra istum huiusmodi nullam ordinationem, confirmatio autem Apostoli. fed. hinc per reservationem obtenta, cum in eadem de pensione reservationem habeatur: & infra. Cum autem res istas nec novum, ut cum Episcopi ecclesias eorum locis, aliquid sibi referent in eis nomine pensionis, quoque cum libertatis privilegio, vel possessione in fidium aliquibus ecclesiis indulgetur, gratia ad censum gratis oblatum: & in litteris nostris ad nostrum nostrorum memoriam contentis expresse non quantitate: auditis propositis & conomus monasterii vestri conomus ejusdem Episcopi ecclesiam nominatam lutionem pensionis praedictae, iuxta ratam, qua monasterio praedictam, & restitutionem, sub quibus quadraginta annis secundum ratam eandem per nos sententiam condemnamus, & eundem conomum nostrum ab impetitione conomus ejusdem Episcopi aliis reddimus absolutum, perpetuum illi libertatem ponentes.

[I Secundo quaenam in multis privilegiis de. Pontificis singulis sine diocesi. Alban. inter alia in quibus jurisdictionem exercet haec Alban. ecclesia, cum qua competat.]

CAP. VII.

Episcopus petens ecclesiam quod ad temporalia & spiritualia tinet in spiritualibus, eo ipso, quod probat esse in sua diocesi, apparet exempta: sed in temporalibus succumbit, nisi de iure suo, & in hoc ultimo est casus notus.

Idem Abba & conventus Sabinen.

Cum venerabilis frater noster Sabinen. Episcopus ecclesiam sancti Angeli de Castro, in qua pertinentis & possessionibus pertinet, ad nos se, tam in spiritualibus, quam in temporalibus pertinet.

a Lavitanus, al. Lavican. al. Lavac. sed in eadem monasterio legitur Lavicanus. b Alban. c Monasterium in quo situm. d Dicitur partem, desit in annis & conomus in quo emendatus. e Vid. Bart. in l. Titus conomus. f de iure demon. f. Basil. g. Ca. tit. in 3. comp. h. al. Cantia.

verfo respondit, quod ecclesia illa a nullo medio ad Romanam ecclesiam pertinebat. Cùm enim monasterium monialium fuerit, & generaliter fervetur in urbe, ut nullum monasterium titulo sit subiectum: incongruum videbatur ut regulares secularibus supponantur: præterea usque hodie nos in ea institutione & destinatione liberam exercemus: [1 & infra.] Nos igitur auditis propositis Oeconomum sancti Laurentii syndico vestro in baptismo & seruitio condemnamus, ita ut per hoc ecclesie Romanæ nullum præiudicium generetur, si quando forte ius suum duxerit profequendum. In institutione autem & destinatione & capitulo Oeconomum ipsum ab impetitione syndici vestri prorsus absolvimus, syndico vestro super hoc perpetuum silentium imponentes.

[1 Cùm & bo. me. C. Pp. p. n. d. l. s. l. M. scriporem, mune. Archipresbyterum, in ea sine cuiuslibet contradictione statuisse. Sicut ergo ecclesiam ipsam liberam & in possessione libertatis existere dicitur voluit Oconomus comprobare. Cùm ergo pro ea factus ius commune, in eo valeret quod universa monasteria vobis ad Romanam ecclesiam nullo mediante pertinerent, unde affirmant contrarium, fides non est aliquatenus adhibenda, nisi super hoc privilegium induxerit speciale. Quid autem dicitur in parochia vestra sita, idem Oconomus penitus denegavit: sed si hoc verum esset, sufficiens sibi se poterat prædicitæ ratione tueri. Confessus autem M. Presbyteri super seruitio & baptismo ejusdem ecclesie præiudicare non poterat, cùm super his luculentata in ejusdem p. n. presbiteria non fuisset, sicut ex forma petitionis & conclusionis apparet: hæc autem sententia non fuit hæc ecclesia vestra ista, sed eam duxerat usque ad hæc tempora, suppremdam.]

CAP. III.

In prioratibus Monachorum non possunt singuli Monachi commorari, etiam si super hoc habeant rescriptam Apostolicam, nisi in illis fiat mentio de Lateranensi concilio.

Honorius III. Episc. Venetens.

EX parte tua fuit propositum: [1 & infra.] Abbas & conventus b. Riven. Venetens. diocesis occisione. I. rerum Apostol. sed adferunt sibi esse concessum, ut in singulis prioratibus singuli Monachi commorentur, si pluribus facultates non suppetant eorundem. Cùm autem id obviet Lateranensi concilio c. de quo nulla mentio est in literis ante dictis, fraternitati tua breviter respondemus, quod hujusmodi literas ab Apostol. sed. non credimus emanasse. Quod si per occupationem forsitan emanaverint, nolimus per hoc derogari concilio supradicto.

[1 Quid conquirentibus olim Abbate & conventu Riven. Nareten. diocesis: quod tu compellere videbatur eosdem ut instituerent plures Monachos in quibusdam suis prioratibus tue diocesis, in quorum singulis singuli Monachi habitum sibi tenent, cum pluribus facultates non sufficiant eorundem. Nos Abbati S. Albini Andegaven. & collegi ejus per nostras dedimus in mandatis, ut de ipsorum locorum facultatibus inquirentes, in eorum singulis facerent plures institui Monachos, si pluribus verum sufficiant facultates. Alioquin tibi auctoritate nostra inhiberent, ne Abbatem & conventum prædictos molestares super instituendis pluribus in ejusdem. Vide idem.]

CAP. IV.

Ordinariis compellit Abbatem, ut Monachos à prioratibus revocet ad classem, vel eis officia adjungat.

Idem Burdegalen. Archiepisc.

AD audientiam nostram pervenit, quod nonnulli Monachi lege tibi diocesana subiecti, in quibusdam prioratibus habitant solitarii, contra statutum generale.

a Ipsi. b Rivenens. al Riven. & infra Nareten. c Later. concil. sub Alexand. II l. c. o. refertur supra de stat. Monach. ca. Monach.

ralis concilii a. Ideoq; mandamus, quatenus ipsi Abbates seu priores, ut vel ipsos ad classem revocent, facientes in ipsi ecclesiis de vestris prioratibus habitare: vel alios Monachos eidem ad hoc locum vitam possint ducere regularem, monitione generalis censuram ecclesiasticam compella.

DE IVRE PATRONATUS

TITVLVS XXXVIII

CAP. I.

Si propter discordiam patronum ecclesia centi adhiberetur cessatur in ecclesia a divinis, solvantur reliquæ, & ipsa ecclesia, si aliter sine scandalo ecclesia provideri non potest, non dicitur cap. sequens.

Ex concilio Mediolanensi.

Patrum est: [1 & infra.] Nihil in illis ecclesiis inter hæredes patroni dicitur manere. Et si similitates inveniatur, propter quod hæredes suo ibi officio canonicæ suæque non possunt providere non poterit, præcipitur ab Episcopo in modo ibi missarum solennia celebrare, donec concordiam redeant, & ecclesia faceretorem canonice, qui liberè suum ministerium valere poterit.

[1 Ad S. synodum, quod inter hæredes ecclesiarum constituta dividantur, & tanta per eandem dirigitur tractatur, ut de uno alteri quatuor partes fiant, & singulis habeant Presbyteri, quod sine discordia & scandalum non potest. Vide.]

CAP. II.

Summarum est in cap. proximo.

Ex concilio Tridentini &

Vacantibus ecclesiis: [1 & infra.] Si contingat in ecclesia dissidere patronos, nec non si ab archiepiscopo procuratoribus, Episcopus (sicut non potest pro clauda officia: ut sacrum mysterium f. nullius in orbem, ante quam unum eligant Presbyterum, qui sancta sitidoneus procuret.

[1 A pluribus coheredibus si possit, concilio canonice, procuretur, ne propter aliqui discordiam, periculum immutetur, & cura populorum negligatur.]

CAP. III.

Si patroni in presentando discordiam, presbiteri majori parte, si est idoneus: & si hoc sine scandalo, vel patroni intra tempus debent non presbiteri, qui non habet ecclesiam.

Ex concilio Lateran.

Quoniam in quibusdam locis fundantur ecclesiarum, aut hæredes eorum possunt, in qui ecclesiis hucusque sustinuit, abutuntur: Accurata sollicitudo unius debeat esse rectoris, pro sua diffinitione & plurimos repræsentant. Presbiteri decreto statuant, si forte in plures partes i fundatorum se vota dividant, ille præficiatur ecclesie, qui majorum numerum, & plurimorum eligitur & approbatur, illi autem hoc sine scandalo esse & nequeatur, mandatur.

a Quod statui supra C. presbiteri. b Causa. c In multis antiquis: Mediolanensium, Burdigalen. lib. de rebus & c. i. eod. tit. in i. compil. l. 103. c. 1. habet ex consuetudine matricensis ca. 10. extat tamen hoc decretum in consuetudine de Cabillonens. servanda, habita sub Imperat. Carolo Imperatore d. Comel. Treburicens. c. 31. Burdigalen. lib. 9. decret. c. 1. l. 1. c. 1. & c. eod. tit. in comp. c. al. videtur. f. al. de rebus. quod hic agnoscat Histories. g. Sub Alexand. III. concilio & cap. 4. eod. tit. in i. compilat. h. al. de rebus & de possessione. i. al. personat. in lib. Lambert. nulli de pro per. quæst. i. p. 2. lib. 2.

493
quibus ecclesiam, sicut melius eam secundum Deum vi-

CAP. IV.

Excommunicatus patronus laici, qui clericis instituitur & de-

Ex eodem a.

Præterea quia in tantum quorundam laicorum pro-

CAP. V.

Si patronus laicus successivi presentat dicit, & secundum insti-

Alexander III. Eboracen. Archie-

Quodcumque e consiliis, si clericus idoneus ad vacan-

CAP. VI.

Comparatus vel erroris ius patronatus, eo spoliarī debet. Vel se:

Quia clerici si quidam advocatias & ecclesiarum com-

CAP. VII.

In patronatus consensu in aliqua universitate temporalium,

Præterea & Salabrien. & Episcopi accepimus, quod

1. Solvitur concil. Lateran. sub Alexand. 3. c. 14. §. præterea. &

villam, in qua ecclesia sita est, à monasterio de Vinton.
ad firmam tenebat, ad eandem vacantem G. a clerico
cum predicto Episcopo presentavit. postmodum Abba-

[1. Archiepiscopus autem quia visum sibi erat, quod factum

CAP. VIII.

Si laicus clericus vel religioso loco concedit ecclesiam sine consen-

Idem Vintonien. Episcopo b.

Illud prætereundum e non duximus, quod si laicus

CAP. IX.

Instituti in ecclesia patronatu per novos patronos mutari non pos-

Idem eisdem.

Quærimonia: & infra. Absurdum videtur f o-

CAP. X.

Patronus ecclesiam clericis conferre non potest: & si contulerit,

Utm laici Episcopis & necientibus aut non con-

a V. al. VI. b Vinton. al. Vinton. c Ca. 10. eod. tit. in 1.

eorum debet institutio stare, qui auctoritate sunt Episcopii instituti, concessione priori (quæ nulla est) omnino evacuata. Non enim licet laicis clericos in ecclesiis praesumptione propria ordinare.

CAP. XI.

Religiosi vindicare vel retinere non possunt ecclesias sibi concessas à laico sine diocesani consensu, nisi legitime praescriptum, vel postea diocesani consensu.

Idem Albarbas, Privatus, & clericus per Archiepiscopatum Eboracensem, constitutus.

Cura a pastoralibus [1 & 7] Mandamus, quatenus ex donatione laicorum, nisi auctoritas diocesis Episcopii, & consensus ad sit, nullus vestrum aliquas sibi ecclesias vindicare praesumat, vel retinere taliter adquisitas, nisi legitime à fuerit praescriptione munitus, aut diocesani Episcopi habuerit postea consensum. Cum enim laici non possint in alios, nisi jus, quod habent, transferre, hujusmodi concessiones irritas penitus esse censuimus.

[1] Necessitate constringimur, & auctoritate nobis injuncta officii provocamus praesertim ecclesia, vigili studio satagere, & ne contra jura ordinem alicui conferri valeat, attentius volumus sollicitudine providere. Inde est quod uniu. n. p. a. s. f.]

CAP. XII.

Si patrem ecclesie vacantis intra tempus à jure concessum non presentans, Episcopus ordinabit ecclesiam.

Idem Lincolen. & Episcopo.

Si vero ordinatio alicujus ecclesie ad tuam institutionem spectat, & pro controversia laicorum de jure patronatus inter se disceptantium prorogatur: Fas tibi sit appell. remota in eadem personam idoneam institueris: ita quòd repraesentetur ab eo, qui jus evicit patronatus.

CAP. XIII.

Si jus patronatus ecclesie advenit ad exemptos, per hoc in nullo debet ladi jus Episcopale.

Idem Hystoriarum.

Cum seculum à reliqueritis [1 & 7] Prohibemus, ne cum ratione feudorum emptorum, aliterve adquirentur, vel etiam alio modo jus patronatus in ecclesiis parochialibus adquisieritis, Episcopo jus parochiale minuire praesumatis.

[1] Ut creator vestro passu in arce contemplationis placere, deest vos ab his que sunt obvia rationi abstinere, vel qua reproben- sioni subjacent, ne vestram opinionem vel famam valeant denigrare. Inde est quod uniu. n. d. i. r. i. v. per a. s. f.]

CAP. XIV.

Sine consensu patroni non potest quis ecclesiam occupare.

Idem.

Ex insinuatione f. O. clerici accepimus, quòd cum ei frater ejus jus patronatus, quòd in quibusdam ecclesiis habebat, liberaliter contulisset: eas quidam sine ipsius assensu occuparunt, & detinent occupatas. [1 & infra.] Mandamus, quatenus, si est ita, eorum detentores, ut eisdem praedicto clerico restituant per eum libere & pacifice ordinandas, monitione praemis- sa compellas.

[1] Quia agitur vestra interest, que minus ordinari à subiectu attendantur, ad restituendum transmitti recedat, s. i. p. a. s. f.]

CAP. XV.

Non potest patronus ecclesiam sibi retinere, vel etiam alteri conce- dere propria auctoritate.

a Ca. 13. ed. tit. in 1. comp. b al. longa. quam etiam vocem hie Hystoriarum cognovit. & Lincolen. al. London. d Ca. 13. ed. tit. in 1. comp. & post conc. Lateran. par. 13. c. 12. & C. 16. ed. tit. in 1. comp. & post conc. Lat. p. 15. c. 13. f Ca. 17. ed. tit. in 1. comp. & post conc. Lat. p. 15. c. 14.

Idem a Admon. Episc. **C**onsuluit & nos: [1 & infra.] Cum hactenus Dei jure hæreticario teneri non possit. Non licet liquatenus sustineri, vel clerici ecclesiis à parentibus fundatas, propria auctoritate detinentur, aut hie sibi vel aliquibus laicis concedant easdem. [1] Tunc frat. quid tibi succedam si de clerico, & de his qui hactenus hæreticario jure sibi vendicant, nec nisi volumus respondere, & de laico qui praescripta ecclesiam suam vel suam in potibus suis dare nitentur.]

CAP. XVI.

Jus patronatus per se vendi non potest.

Idem.

De jure et vero patronatus [1 & 7] Mandamus, quatenus si R. illud comparavi (cum hæreticario sit vendi jus patronatus, quòd est spiritualis) ad idem contractum illum irritum esse decernas.

[1] In praescripta capella. locidici. p. a.

CAP. XVII.

Patronus non potest sine Episcopi vel Regis consensu, hie vel religiose conferre ecclesiam, vel aliam spiritualium.

Idem.

Nullus laicus à decimas, aut ecclesiam, aut quicquam ecclesiasticum juris est, sine concessione Pontificis monasterii vel canonici conferat. Et si quatenus improbitatis vel avaritiae causis consentiente Romano Pontifici nunciatur: & quod offensus, non ejus licentia offeratur.

CAP. XVIII.

Si quis Episcopus in ecclesia alterius diocesis, sine auctoritate, vel ab eo debet admitti, si est idoneus.

Idem.

Significasti e. & infra. Si Episcopi post patronatus suam praesentationem personarum ad ecclesiam patronatus eorum pro ecclesiis sibi commissis admitterent personam idoneam, quas ad eas vacantes praesentationes sunt admittenda.

CAP. XIX.

Institutus ad praesentationem ejus, qui tunc jus patronatus possidebat, removeri non debet, licet illud jus ab eo postea remaneat: sed si non possidebat, sed tunc remaneat, non eronus.

Idem Albar. S. Albar.

Consultationibus f. & infra. Si quis clericus Ordinario iudice in ecclesia futuri praesentationem illius, qui ejusdem ecclesie ab eo tenetur, & postea jus patronatus alius evictus in manu institutus non debet ab ipso propter hoc removere, nisi tempore praesentationis fuisset, qui cum praesentatione jus patronatus ecclesie possidebat, cum ea hoc e. & de jure debet habere, nullum in possessionem praesentationis generetur. Si vero non possidebat, sed tamen credebatur esse patronus, cum non esset, poterat tamen ecclesia removeri.

CAP. XX.

Valeat secunda concessio ecclesie, facta alteri ecclesie per Episcopum & patronum, non obstante prima facta per patronum suum.

Idem Eboracens. Archiepiscopo.

Svegestum g. est, quòd cum ecclesie quaedam ad sensu domini fundi auctoritate Eboracens. Archiepiscopi ecclesie beati Petri Eboracens. concessa à Archiepiscopo sint in praesentem, canonici de Novodunum praesentationem illam irritare nituntur occasione donationis.

a Adm. al. Andrej. al. Andrej. al. Andrej. & Ca. 13. ed. tit. in 1. comp. & post conc. Lat. p. 15. c. 16. & Ca. 13. ed. tit. in 1. comp. & post conc. Lat. p. 15. c. 17. d Ca. 13. ed. tit. in 1. comp. & post conc. Lat. c. 11. & Ca. 13. ed. tit. in 1. comp. & post conc. Lat. p. 15. c. 13. f Ca. 13. ed. tit. in 1. comp. & post conc. Lat. p. 15. c. 14.

497
nam sibi adferunt prius factam. Unde licet in donatio-
nibus ecclesiarum requirendus sit & expectandus patro-
norum consensus: quia tamen ecclesia nisi auctoritas
intervererit pontificalis, canonice concedi non possunt:
significamus quod prior concessio, si cum adfensu patro-
ni, & auctoritate diaecelani a Episcopo facta est, aut e-
ius adfensus fuerit postea subsecutus, posteriori concessio
non perferatur, aliouquin illa debet praferri, quamvis
posterior facta, quae consensu Domini fundi, & Episcopi
auctoritate fulcritur.

CAP. XXI.

de officio & beneficio renovetur, quae monitus non demittit ec-
clesiam sine consensu Episcopi sui concessam. h.d.

Idem Archiepiscopus & Episcopi. per Angliam
constituti.

Relatum est, quod nonnulli occasione laice re-
novationis, non requisita Episcopi audientia, be-
neficia ecclesiastica sibi praesunt in parrociis vestris
indicare. Quoniam igitur huiusmodi personae non
sunt per officium, sed aliunde conficiuntur, ac per hoc
indignae sunt pastoris nomine, vel praerogativa gaudere
re: mandamus, quatenus eos si communi praedicta
mittente religaverint (nisi Episcopi concessione & fu-
erint manus) ab officio reddatis, & beneficio alienos:
[i. & infra.]

[i. & infra. sine se deservent, vinculo anathematis vinculis, &
si sine ad quatuor satisfactorem remitti, & tenere faciant
defectus.]

Laici possessores ecclesiarum excommunicantur. h.d.

Ad hoc quoniam quidam laici ecclesias possessioni-
bus spoliant, ut sic viros ecclesiasticos faciant coram se-
culari iudice litigare, vobis in iungimus, ut id publice sub
terminacione carceris anathematis prohibere. Si quis
autem prohibitionis vestrae contemptor extiterit, eum ex-
communicationis subdati.

CAP. XXII.

si quibus iura patronatus intra sex menses non terminatur &
tempore vacacionis libere potest Episcopus sine presentatione eisdem
personae restitueri. h.d. Sed intellige de patronis ecclesiasticis: nam
de laicis suffraganeis quatuor menses.

Idem.

Edem d. decet: & infra. Illas autem ecclesias, de
quibus patronatus controuersa fuerit, si intra sex
menses, postquam vacaverint, non fuerit e, con-
trouersa terminata, licitum tibi sit de persona idonea
ordinare.

CAP. XXIII.

Patronus ius patronatus propria auctoritate alienare non potest,
sed auctoritate aliquo tempore exagere, nisi tempore fundacionis
a benefico illius fuerit sibi reservatum.

Lucius III.

Patetere f quoniam advocati ecclesiarum jus advo-
cacionis, donationis, vel emptionis titulo, aliisq; pro
sua voluntate contrahibus in alios transferre prae-
sumunt, sicut in albertis, regum, & similia tanquam
venerit iusticiis ab ecclesiis extorquentes: Praesenti de-
creto interminimus eos sive advocati, sive patroni, vel vice-
patroni sine castibus, vel quatuor dias habentes, seu quocun-
que alio nomine censentur, agra a manibus ecclesiarum
cessare, nihil quae in ipsis praeter antiquos & moderatos
rationes a locorum Episcopis inhiuitos exigere: aut si a-
lii eaergerit & excommunicationis subdantur. Con-
trouersas quoque huiusmodi, quos fecerint, vel facient in fu-
turo, vim aliquam decernimus non habere.

a Vox Episcopi, deest in antiquis. b Ca. 27. eod. tit. in 1. comp. &
p. 1. lib. 1. c. 1. d. de res. ca. 13. e. de res. ca. 13. e. de res. ca. 13. e.
e. de res. ca. 13. e. de res. ca. 13. e. de res. ca. 13. e. de res. ca. 13. e.
f. de res. ca. 13. e. de res. ca. 13. e. de res. ca. 13. e. de res. ca. 13. e.
g. de res. ca. 13. e. de res. ca. 13. e. de res. ca. 13. e. de res. ca. 13. e.

CAP. XXIV.

In pluribus successivis presentibus a parvulis laicis, Episcopo dante
gratificatos: sed in presentibus a persona ecclesiastica, pariter est pri-
mo presentibus, hoc dicit, specialiter: & est unicus de principalibus
vibus cap. m. l. d.

Idem Noviter. Episcopo.

Cum autem a advocatus clericum idoneum Episcopo
praesentaverit, & postulaverit postmodum eo non
refutato, alium aequie idoneum in eadem ecclesia admit-
ti: quis eorum alteri praesentatur, iudicio Episcopi cre-
dimus relinquendum, si laicus fuerit, cuius jus competit
praesentandi. Verum, si collegium, vel ecclesiastica
persona praesentationem haberet, qui prior est tempore,
iure potior esse videtur.

CAP. XXV.

Ex constructione ecclesiae facta de consensu Episcopi adquisitur
ius patronatus, hoc primo. Patronus non eligit praeterea in con-
ventuali ecclesia, sed in capella sic, hoc secundo. Patrono debet
profectionis honor, & alimentatur ab ecclesia, si vergat ad viciuam,
hoc tertio. Et iste textus est de principalibus.

Clemens III.

Nobis b fuit: [i. & infra.] Inquisitione totale
damus & responsum, quod si quis ecclesiam cum
adfensu diaecelani constituit d, ex eo ius patronatus
adquirat. Ceterum in conventuali ecclesia non electio-
ni praesentandi, sed iam factae, honestius patroni pos-
sunt adfensus, nisi aliter de sua iurisdictione obtineat,
ut patres suos interponere debeat electioni tractan-
da. Secus tamen est in capella, in qua unus presbyter a
patrono eligitur, & pro institutione habenda loci Episcopo
praesentatur. Pro fundacione quoque & ecclesiae
honor profectionis fundatoris servatur: & si ad inopiam
vergat, ab ecclesia illi f modeste succurritur, sicut in fa-
cris est canonibus institutum.

[i. Praeterea quaesivisti a nobis, si aliquis efficaciter sine construc-
tione patronus, vel si ad electionem plebanus sit cum clericis admi-
tendus, seu ab ipsa repellendus omnino, tametsi de longa consuetudi-
ne allegaverit se electionis interesse debere.]

CAP. XXVI.

Patronus ecclesiae vacantis quamquam sit clericus, ad eam se pre-
sentare non potest.
Innocentius III. Ratismanen. Archiepi-
scopo.

Per nostras & postulasti literas edoceri, utrum cler-
cus ad vacantem ecclesiam, in qua ius obtinet patro-
natus, seipsum (si est idoneus) valeat praesentare. Cum
igitur nullus se ingerere debeat ecclesiasticae praesentationis
officium: respond. quod nullus se potest ad personatum
alicujus ecclesiae praesentare, quantum auctoritate idoneus sit,
& quibuscunq; studiis & meritis adjuvetur.

CAP. XXVII.

De quibus iuris patronatus inter patronos non definitur intra qua-
tuor menses, Episcopus ordinabit ecclesiam sine praesentibus eorundem.
Idem Coventren. Episcopi.

Cum propter discordias laicorum: [i. & infra.] Fr.
mandamus, quatenus si de iure patronatus quastio
emerit inter aliquos, & ab eo, cui competit, intra qua-
tuor menses non fuerit definitum, extunc ecclesiam i-
psam de persona non differas idonea ordinare: ita quod
illi ex hoc non debeat in posterum prejudicium generari,
qui jus evicerit patronatus.

a Ca. 30. eod. tit. in 1. compilat. & posth. com. Lateran. p. 11. c. 1.
& Lomb. de iure patr. art. 19. q. 7. p. 2. lib. 2. & art. 13. q. 6. p. 1. l. 2.
b Ca. 2. eod. tit. in 1. comp. vid. com. Trident. Sess. 14. de res. ca. 13.
c. 13. & Sess. 15. de res. ca. 13. e. ad. h. altior resp. d. de consuet. ca. 13.
e. Vox ecclesiae, deest in antiquis. f moderat. g Ca. 1. eod. tit. in 1. comp.

[Non debeat ecclesie prejudicium generari, grave perimus...]

CAP. XXVIII.

Legatus de latere ecclesiam, cujus alia ecclesia est patronus...

Idem Archidiaconi & cancellarii Altissiodorensium.

Cum dilectus filius: [1. & infra.] Cum Hostiensis Episcopus, tunc sed. Apostol. leg. Archidiacono...

CAP. XXIX.

Si laicus patronatus duo successore presens, vel deinde...

Patronalis a officii: & infra. Postulasti electioni...

CAP. XXX.

Si ad presentationem rectoris ad titulum ecclesie alius...

Idem e Anrim. Episcopo. Postulasti per d. sedem Apostolicam eorum...

CAP. XXXI.

Patronus etiam clericus ecclesiam vacantem curam...

Transmissis ad nos tunc literis continens, quibus...

a Ca. 3. eod. tit. in 3. compilatione. vid. concil. Tridentin. Sess. 24. de reform. ca. 19. ubi hujusmodi reservationi videntur prohiberi.

a Quare superius titulus & libri quid sit... Ca. 4. eod. tit. in 3. compilatione. vid. Archidiaconi...

DE CENSIBVS & EXACTIO-
nibus, & procuratiōnibus.

TITVLVS XXXIX.

CAP. I.

*Ecclēsia fundanda debet pro dote tribui Manus liber à quibus
seruio temporali: ad ecclēsiasticam rationem tenetur: sed si ali-
quis conferat ecclēsiā ultra illam dōtam, tenetur ecclēsia ex eo solvere
non censurā, sed d. tribuendo liberā.*

Ex concilio apud Guarniacum.

Constitutum ē, ut unicuique ecclēsiæ unus Manus
ingerat, & absque ullo seruitio tribuatur. Et Pres-
byteri in eis constituti, non de decimis, neque de
aliquibus fidelium, non de omnibus, neque de arcis, et
vel de horis iuxta ecclēsiam positus, neque de prædicto
Manso aliquid seruitium faciant præter ecclēsiasticum.
In aliis quod amplius habuerint, inde seniores debi-
taria seruicia impendant.

CAP. II.

*Mansueti arguit subleuonem.
Augustinus super epistolam ad Rom.*
Omnis anima sublimioribus potestatibus subdita sit:
Dei. Et vos subditi esse debetis. Ideo enim tri-
buta præstatis, quia hæc est probatio subiectionis.

CAP. III.

*Non possit Episcopus novum censum imponere monasterio.
Gregorius Stephano c. Cantua.*
Centes ē: [1 & infra.] Aderuit prædictus Abbas
Monasterium Malis novas monasterio consuetudines
imponere: [2 & 7.] Mandamus, quatenus si ab
antico hoc non fuerit, etiam labentibus temporibus ali-
quod noviter non permissas imponi.
[Magnitudinem claustris vestra tate Dominum corde dili-
genter, qui ius in regno.]
[Rex ex tempore conditi monasterii per tricesimalen pua ha-
bitum non parat.]

CAP. IV.

*Cens & pæper ad collectas non tenentur.
Idem Constantino Episc.*
Item f multum: & infra. Dixit quoque prædictus
Lazarus, quod ad collectas inter alios pariter compell-
bant, quod fieri non permissas: quia eum, quem ce-
nsus illa parat, inhumanum est nimis in collectione
adhibere, cui debuerat ex collectis, si esset necessitas,
auxilium.

CAP. V.

*Tem censum debet ratum esse exprime.
Pachetis II. Comite Maribide.*
Preterea respondemus, quod census ignorantia nec di-
cimus, nec humanis legibus inuenitur: oportet quippe
census nullus, ad quid, & quando perfolui debeat,
prestatam.
[Rex Franconum Abbas Carpensem ecclēsiam fuerit de-
precatam, occasione scilicet cuiusdam census, qui ad quid silui de-
bitum quæretur, de quo numerum cum nos Archiepiscopus interro-
garet, quod rationabiliter videbatur, responderemus.]

*1. Tit. Terrentianum in ca. quæstion. 1. quæst. 3. & Conser-
uatio lib. 2. var. res. ca. 7. & Sotom lib. 6. de iust. & iur. qu. 3.
ca. 1. & Barthol. lib. 2. decret. ca. 12. Ivo part. 2. ca. 51. &
ca. 101. tit. in 1. compilat. c. Alia, atris, sed omnes Vaticani
liber. ne est impugnat. d. Charulario lib. 12. epist. 16. Indi-
dunt. Cantua. c. Ca. 4. eod. tit. in 1. compilat. f. Ca. 7.
no. de rebus. Ptolet. in 1. comp. g. Ca. 3. eod. tit. in 1. compilat.
c. 1. Calter. compil. tit. de libel. 66.*

CAP. VI.

*Determinat concilium numerum equorum, qui secum ducere
possunt prelati visitantes: & prohibet ea non ut monastibus, &
sumptuos epulas querere. In primis, usq. ad sex, prohibemus.*

Ex concilio Lateran. a

Cum Apostolus se a suis propriis manibus decre-
uit exhibendos, ut locum prædicandi auferret
Pseudopostolis, & illis quibus prædicabat, non existeret
onerofus: grave nimis esse dignoscitur, quod quidam
prelatorum ita in procurationibus graves existant, ut inter-
dum ecclēsiastica ornamenta subditi exponere compellantur,
& longi temporis victum brevis hora consumat.
Quocirca statuimus, quod Archiepiscopi paroc-
cias visitantes, pro diuersitate provinciarum, & facultati-
bus ecclēsiarum 40. vel 50. euectionum numerum, Episcopi
autem 20. vel 30. Cardinales 25. nunquam d. excedant,
Archidiaconi vero 5. vel 7. Decani constituti sub
Episcopis e. duobus equis contenti existant. Nec cum
canibus venatoriis, & autibus proficiscantur, sed ita pro-
cedant, ut non que sua sunt, sed que lesu Christi, querere
videantur. Nec sumptuosas epulas querant, sed cum
gratitum adione recipiant, quod honeste ac competenter
illis fuerit ministratum.

*Trelatus non debent gravare subditos tallis, & exactiōibus: per-
mittunt tamen, ex iusta causa petere ab eis moderatum auxilium,
h. d. usq. ad 6. ianē.*

Prohibemus etiam ne subditos suos tallis & exactiōibus
Episcopi gravare præsumant. Satis enim autem pro multis
necessitatibus, quæ aliquoties superueniunt, ut si manifesta ac
rationabilis causa extiterit, cum charitate moderatum ab eis
valeant auxilium postulare. Cum enim dicat Apostolus: Non
debet filii thesaurizare parentibus, sed parentes filiis: multum
longe à paterna pietate videtur, si præpositi subditis suis
graves existant, quos incunctis necessitatibus pastores
debent more fovere. Archidiaconi vero siue Decani,
nullas exactiōnes five tallias in Presbyteros seu clericos
exercere præsumant.

*In effectu dicitur, quod numerus equorum, qui secum in prin. ca. non
debet trahi ad aliquam numerum ab eis filio. Abbas.*

Sane quod de prædicto numero euectionis secundum
tolerantiam dictum est, in illis locis poterit observari,
in quibus ampliores sunt redditus & ecclēsiasticæ facultates.
In pauperioribus autem locis tantum volumus tenere
mentem, ut ex accessu majorum, minores merito
non doleant se gravari. Nec sub tali indulgentia illi,
qui paucioribus equis uti solebant, hæc credam potestatem
indultam.

CAP. VII.

*Novus census ecclēsiæ imponi non potest, nec antiquus auferri, b.
d. & est de principalioribus huius tituli.*

Ex eodem f.

Prohibemus insuper, ne ab Abbatibus Episcopis, vel
aliis prelatiis novi census imponantur ecclēsiis, nec
veteres auferantur, nec partem reddituum suis utibus ap-
propriate præsumant: sed libertatem, quam sibi majores
conseruare desiderant, minoribus suis bona voluntate
conseruent. Si quis vero aliter fecerit, irritum quod
egerit habeatur.

CAP. VIII.

*Trelatus seu rector ecclēsiæ non potest, præsertim post mortem,
ecclēsiam suam propria auctoritate constituere censualem.*

*a. Sub Alexand. III. ca. 4. & 6. eod. titul. in 1. compilatione.
b. al. alendos, ut est in consilio in margine. c. Vid. l. ius alimen-
torum. ff. ubi pupil. eduo. de. d. nusquam. e. al. ipsi. f. Con-
cil. Lateran. sub Alexand. III. ca. 7. b. prohibemus. & ca. eod.
tit. in 1. compilat.*

Alexander III. Vigorn. Episc. a

Præterea 6 illi, qui Episcopo ignorante auctoritate sua pensionem annuam de ecclesiis quadam illusione c. solverint sive receperint, eis defunctis in receptione pensionis non sunt aliquatenus audiendi, si Pontificis aut alterius, qui de iure id facere potuerit, auctoritatem & ad sensum super hoc intervenisse confiterentur. Non enim simplices sacerdotes vel clerici possunt ecclesias, quibus præfunt auctoritate sua (præsertim post decessum suum) efficere censuales.

CAP. IX.

Breve est, vel per alia verba summatur sic: Episcopus ecclesia de manu laici per se erepta non potest ob hoc censuram imponere.

Idem Carnoten. Episc. d

Ecclesiis e, quas de novo Episcopi de manibus laicorum eripiunt, præter cathedralicum, & iura omnia, quæ aliis ecclesiis imponuntur, exactionem prohibemus imponi.

CAP. X.

Nova pedagia sine consensu Principis imponens, communionem privatur.

Idem f.

Innovamus: [& infra.] Nec quisquam alicui g novas pedagiorum exactiones sine auctoritate & consensu Regum & Principum statuerit aliquo modo præsumat. Si quis autem contra hoc fecerit, & communitus h non destiterit, donec satisfaciatur, communionem careat Christiana.

CAP. XI.

Qui per collusionem constituit ecclesiam censualem, illa prævaletur.

Idem Cantuarien. Archiepiscopo, & eius successoribus.

Cum clerici i: & infra. Ad hoc quia clerici quidam cum religiosis collusionem facta citra auctoritatem diocesis Episcopi ecclesias, quas tenent, eis constitunt censuales, ut post decessum eorumdem, eadem ecclesie per representationem eorumdem religiosorum ad filios vel nepotes clericorum ipsorum possint transferri. Præcipimus, ut si qui inventi fuerint facere talia, eos a præscriptis ecclesiis non differatis appellat. postposita, remove.

CAP. XII.

Si collectores gravant ecclesias, privati debent officio.

Idem.

Ea h, quæ de avaritia: & f. Cum autem propter B. Petri visitationem denariorum collectam per Archidiconatus vestros feceritis, ecclesias vel parochias non gravetis. Quod si feceris presumpseritis, id quod videmini habere, aufertur a vobis l.

CAP. XIII.

Qui recipit juramentum de novo censu imposita ecclesia persolvendo, compellitur juramentum solveri.

Lucius III.

Significavit m nobis T. rector ecclesie de Fulgig. n quod cum a Monachis de Castig. o ad regimen ipsius

a Vigorn. alia Vigornen. alia Vigorn. b Ca. 8. eod. tit. in prima compilatione. & post concil. Lateranen. sub Alexandr. III. part. 2. ca. 9. c. collusionem, legitur post concilium, & forte aptius est. d Carnoc. in suo, sicut habent Carnoten. e Cap. 10. eod. tit. in prima compilatione. & post concil. Lateranen. part. 2. ca. 1. & sicut Alexandr. III. in concil. Lateranen. cap. 22. & ca. 2. de treuga & pace, in prima compilatione. und. Sylvester in summa g. alicubi legitur in antiqui. h. moniti. i. Ca. 17. tit. de simonia, in 1. compil. & post concil. p. 2. k. Ca. 11. tit. de simonia, in 1. compil. & post concil. Lat. p. 2. c. 4. l. Marth. 25. & Luc. 10. m. Ca. 1. eod. tit. in 2. comp. n. Fulgig. al. Furligen. o. Clav. sig. al. Clav. strigen.

ecclesie fuisset a clerico: de solvendo etiam in concilio tridentino, quæ prædecessoribus suis imposita fuerint sacramenta: postmodum Episcopi cum ipsorum censum Monachis solvere, nisi per nos, quod Episcopali auctoritate fuerit impositum, non volumus, quatenus si præfatum censum ad solvendum ordinis sui interdixit: [1 & f.] Quatenus præcipias, ut prohibitionem hoc præfatum non violaveris, & non de novo impositum fuisse constituas, nisi per nos, quatenus si præfatum censum ad solvendum non violaveris, ut prohibitionem hoc præfatum non violaveris, si hoc factum fuerit, si non, eodem modo iuramentum abolvatur, app. re. comp. l. [1 Unde præd. rell. sine perjury non sum manus aliter etiam inobediens periculum immittit.]

CAP. XIV.

Archiepiscopus visitam pervicacem, etiam in monasterio vicinia procurare debet.

Idem Raven. Archiepisc.

Sopit h: [1 & infra.] Sane cum inter vestra monasteria Bononiæ super procuratoribus, quos præcegeras, controversia veteretur: [2 & infra.] Illi sancti Proculi, omnium aliorum procuratorum, licet tibi quas portavit, apparuit, super hoc de omnibus præcipias: [3 & infra.] Sed tu procuratoribus tuis in monasteriis tuis provincie adferens tibi sine monasterio præfari, eas prædecessoribus tuis in monasterio non exhibitas, per testes idoneos probabis, si tibi tunc vidimus intentionem tuam iure communi. In prædecessorum tuorum consuetudine admittere. In præter monasteria supra dicta condemnata ad probationem, secundum facultates eorum tibi in hoc præfatis exhibendam.

[1 Inducta sed. Apst. quæstioni scripta ad monasterium tuam commendatur, ne per obsequium præfatum in scriptis minime reboratur.]

[2 Casusam ven. f. n. Alban. Episcopo contra monasterium tuum. Postmodum vero dil. fin. n.]

[3 Unde nullum pro parte sua prærogativa in monasterio Ravennatis exhibitis, nec ostendit per legem in præfatis monasterio.]

CAP. XV.

Tatenti etiam clerici no cum censu ecclesie impugnant, nec veterem augere: & si super hoc iuramenta violaverint, coguntur al solvere.

Clement III.

G Ravis e admodum: [1 & infra.] Eadem persona, cum ecclesie vacare contigerit, nunquam ad ipsarum regimen voluit vocare nisi novum censum ecclesie illis imponens, qui contra constitutionem concilii Laterani. & contra ad ipsius solutionem infinuendum. Predecessoribus tua, vel fidei iustoria cautione cogentes: [2 & infra.] Dilat. vestre mandamus, quatenus quæque præfata sit contra constitutionem prædictam super impositionem earum censu à tempore constitutionis huiusmodi irritum revocantes. Predecessores, quos super hoc in causa illa præfatis moveritis, contra præfata in impositione faciatis absolvi: eos qui de cetero contra iuramentum canonum super his venire præsumpserint, committimus punientes.

[1 Et correptionem dignissimam super quædam in causa illa præfata præfata, quod salva conscientia sub præfatis in possessionem. Cetero casu quædam.]

[2 Unde sept. contemp. i. in dicitur. Episcopi qui in iudicio ignorant, vel eo minime respondit, si in causa illa præfata.]

a. Assumptus. b. Ca. 2. eod. tit. in 1. comp. c. Ca. 1. in 2. comp. & de monach. et d. Ceteris. in dicitur. l. 1. & l. 2. d. Later. sub Alex. III. c. 7. & præfatis.

inducit, per sua voluntatis arbitrio instituit sacerdoti. Quod...

CAP. XVI.

Qui tenet procurare fratres dicitur domus obligatur ad procuratorem...

Innocentius III. Abba. & conventus

Quanto creatori: [1 & 2.] Accepimus, quod ab ipso...

[1.] Insuper religioni habitiu affrictu estu devotius familiariter...

CAP. XVII.

Omnes ecclesia, nisi qua ab hoc per privilegium Apostolicum...

Idem Primicerio & Clero Medislanesi.

Quia indiana d nostra est quotidiana: [1 & 2.]...

[1.] Et secundum debitum Apostolica servavit omnium...

a. Reliqua. b. Solutio. c. Voti. d. Ca. 2. e. alios. f. haberi. g. impendunt.

ne vos ad omni procuratoris arctari, nisi a canonicis majori ecclesie...

Tractas de modo procuratoris ipsorum legatorum & nunciatorum.

Sanè in his exigendis eum modum & ordinem volumus observari...

CAP. XVIII.

Si ad unam mensuram solvi filie quod debetur ex voto, ad illam...

Idem Zamoren. b & Salamantino

Ex parte e. Compelluntur Archiepiscopi fuit propositum, quod cum hi...

[1.] Nec etiam communitibus sibus deputarum, & ad eandem...

a. Vox expensu, deest in antiquis, & recentioribus magis emendatis...

Idem Compositellano Archiepiscopo. Super eo, quod fraternitas tua nos consulere voluit, in qua fere tota provincia Compositell. de novo est ad jurisdictionem ecclesie tue conversa, qualiter tibi provinciam, vel partem provincie visitari obsequi debeat & servire, necnon in procuracionibus providere. Tibi duximus respondendum, quod illud observare tenetur, quod in vicinis provinciis observatur.

CAP. XXIII. Plures tunc sunt procurandi, cum personaliter visitant: & debent esse fructu consilium Lateranen. & predicationi, correctioni & reformationi vacare: legati & nuncios Apostolice pro his diebus tenent, pro quibus moram trahunt, procurari debent, & contra hanc consuetudinem exactionum restituatur duplicatum.

Idem in concilio generali. Procuratores h, qui ratione visitationis debentur Episcopis, vel Archiepiscopis, vel quibuslibet aliis etiam apostolice sedis legatis aut nunciis, abique manifesta necessitate causa nullatenus exigantur, nisi quando specialiter e officium visitationis impendunt: & tunc rationem & personarum mediocritatem observent in Lateranen. concilio d definitum: hoc adhibito moderamine circa legatos & nuncios Apostolice sedis, ut cum oportuerit eos apud aliquem locum moram facere necessarium, ne locus ille propter illos e nimium adgravena, procuraciones recipiant moderatas ab aliis ecclesiis vel personis, que nondum fuerant de suis procuracionibus adgravena, ita quod numerus procuracionum, numerum dorum, quibus hujusmodi moram fecerint, non excedat: & cum aliqua non suffecerit f per seipsum duas vel plures coniungantur in unam.

Paro visitationis officium exercentes non quarant, que sua sunt, sed que IESU Christi: predicationi, & correctioni, reformationi, & reformationi vacando: ut fructum reficiant, qui non perit. Qui autem contravenire maverit, & quod accepit reddat, & ecclesie, quam taliter adgravenavit, tantumdem impendat.

CAP. XXIV. Eusebium Crisostomum, tenetur procurare Episcopum visitationem, quamvis ipsum monasterio procuraverit. Honorius III. de tiro g & Isaphat Abbatibus.

Venerabili fratri nostro Cenomanen. Episcopo accepto conspiciente, quod cum causa, que inter ipsum ex parte una & Abbatem & conventum de Cultura ex affectu super procuracionibus, quas ab eis petit idem Episcopus, nescitur agitari, vobis fuerit ab Apost. sed. commissa, illi Abbas & conventus ex eo frustrati mentionem eiusdem Episcopi moluntur, quod eorum monasterium in Cenomanen. villa situm esse dignoscitur, & ipsi procuracionem hactenus non solverunt: [1 & 7.] dilectionis vestre mandamus, quatenus nisi aliud & rationabile ostenderit, vos eos ad exhibendum eam, sicut ibi delicti, compellatis.

[1] Quatenus emptiois privilegium non ostendant. Vobis tamen super ad sua loca imponatur. CAP. XXV. Super metropolitanis, vel legationis, visitas provinciam: in personis, que sui provincie devocant, potest ferre sententiam.

Gregorius IX. Super h Archiepiscopus Beneventanus, Beneventanam provinciam visitaret: & infra. Man-

damus, quatenus cum eundem Archiepiscopum, five auctoritate propria, five nostra Beneventanam provinciam contingerit visitare, procuraciones ratione visitationis debitas, iuxta facultates ecclesiarum vestrarum exhibeatis eidem. Alioquin sententiam, quam ipse rite tulerit in rebelles, ratam habebimus, & faciemus auctore domino inviolabiliter observari.

CAP. XXVI. Ad antiquam monetam vel si non est in usu, ad eius estimationem servanda sunt persone antique.

Idem. Cum canonicis majoris ecclesie, quandam summam pecunie pro pensione ecclesie tue debita, aliquot annis perfolverit a, & iidem summam illam ex integro de meliori moneta exigant sibi solvi: Tibi damus nostris literis in mandatis, ut canonicos illos solutione prioris pecunie b, vel si non sit in usu, estimatione pensionis antique facias manere contentos.

CAP. XXVII. Propter privatam oratoriam, procuratio ratione visitationis non debetur.

Idem. Auctoritate e presentium inhibemus ne quis pro eo quod in oratoriis, que in grangiis vestris habetis, interdum aliqui vestrum celebrant procuraciones, que ratione visitationis debentur, a vobis exigere, vel extorque- re presumat.

DE CONSECRATIONE ECCLESIE, VEL ALTARIS. TITVLVS XL. CAP. I.

Amo altari vel lapide continente sigillum, reconsecrabitur altare, non autem ecclesia. Alexander III.

Ad hac si altare d motum fuerit, aut lapis ille solummodo supra positus, qui sigillum continet, confractus, aut etiam deminutus, debet tunc consecrari. Propter hoc vero nequaquam reiterare suam consecrationem ecclesia conuevit, licet id quidam canones innuere videantur.

CAP. II. Diebus etiam non festis possunt ecclesia consecrari. Innocentius III. Tornacen. Episc.

Tua e fraternitas & infra. Inquisit. t. r. respon. quod in diocesi tua, licet tibi ecclesiis dedicationem impendete, tam diebus dominicis, quam privatim.

CAP. III. Habes duo dicta, & primo idem dicit, quod cap. supr. eod. Secundum dicit, quod oleum non consecratur potest ammitti, si oleo consecratur, & tunc fit consecratur.

Idem Nidrosien. f. Episc. Quid g in dubiis: & infra. Altare vero, in quo tabula, cui consecrationis benedictio pontificali ministerio adhibetur, mota vel enormiter fracta fuerit, debet non immerito consecrari. Nec negamus, quin oleum non consecratum consecrari possit oleo commisceri.

CAP. IV. Reconsecratur ecclesia, que propter homicidia & vulnera hominum ibidem perpetrata polluta est.

a perfolverit. b Quanda administrat solius diverse moneta, cura moneta est mutata, vide Bart. in d. Paulus. f. de solut. c Tra. intellectu vide distinctionem quam hic adfert Henr. Bach. d Ca. un. mod. in 2. comp. & prater Hoff. gloss. & Dd. vide Turresematum in casu motum de consec. dist. 11. e Ca. 2. de ded. eccl. vel alt. in 3. comp. f Indrofrisi. g Ca. 2. iii. de ded. eccl. in 3. comp. vid. Turresem. in d. s. si motum.

Idem Compositellam Archiepiscopo.
Proposuit .a. quod venientibus ad ecclesiam sancti b. Iacobi ex diversis regionibus peregrinis, & violentibus aliis ab aliis per contentiones & rixas altaris de nocte custodiam vindicare, homicidia contingunt fieri interdum & aliquando vulnera inferuntur: [1 & 7.] Fratritati tue taliter respon. d. quod manente ecclesia & altari, ipse reconciliari poterit per aquam cum vino & cinere benedictam.

[1] *Propter quod nos humiliter postulasti ut alia modo, quam per consecrationem beneficium dignaremur ipsi ecclesia providere. Manente igitur ecclesia & altari.*
CAP. V.

Plura altaria simul in eadem ecclesia consecrari possunt, & idem in pluribus Episcopis.
Idem.

Cum .a. sis: & infra. Noveris igitur, quod plura in ecclesia una altaria, & plures Episcopos simul poteris consecrare.
CAP. VI.

Corruente tecto parietibus illis, & mensa altaris non enormiter fracta, nec altare, nec ecclesia consecratur.
Idem.

Ligneis f. adificis ecclesie vestra casu consumptis, parietibus tamen illis, ac mensa principalis altaris in sua extremitate modicam partem fracturam: [1 & infra.] Inquisisti. t. dux. respon. quod cum parietes in sua integritate permanerint, & tabula altaris mota, vel enormiter lesa non fuerit, ob causam predictam nec ecclesia, nec altare debet denuo consecrari.

[1] *Quasi si per sed. April. edoceri, si propter hoc ipsius altaris, vel totum tunc ecclesia debet consecratione innovari.*
CAP. VII.

Tollitur ecclesia vel cimiterium, si excommunicatus in ea sepelitur.
Idem Senon. Episcopo.

Consulisti g. & infra. Cœmeteria, in quibus excommunicatorum corpora sepeliri contingit, & reconcilianda erunt asperione: aqua solemniter benedicta, sicut in dedicationibus ecclesiarum fieri consuevit.

CAP. VIII.
Qui fecit ecclesiam consecrari, tenetur eam dotare. h. d. & tenente hunc casum.

Honorius III. Regine Hungariae.
Cum sicut ex relatione capituli Gradie nobis & innotuit, eorum fecerit ecclesiam consecrari: [1 & 7.] Cum non sit ecclesia, nisi de die provisum ei fuerit, consecranda: eo liberalius ad dotandum predictam ecclesiam aperire manus manifeste tue debes, quo ad hoc fortius, inquam, debito, jam teneris.

[1] *Profecto speramus, quod rebus ille, qui te ad ejusdem ecclesie consecrationem induxit, te quoque, ut eidem dotem conferas, debeat animare, & quidem.*
CAP. IX.

Ecclesia polluta per sacerdotem simpliciter reconciliari non potest, etiam si aqua fuerit per Episcopum benedicta.
Gregorius IX. Albanen. Episc.

Quia per Episcopum benedicta ecclesia reconciliari possit per alium Episcopum non negamus, per sacerdotem simplices hoc fieri de cetero prohibentes. Non obstante consuetudine provincie in Bracharen.

a Ca. 3. de ded. eccl. in 3. comp. b beati. c distio. fr. de ed. in antiq. d al breviter rei pondemus. e Ca. un. de usu & aut. pallis in 4. comp. f Ca. un. eod. tit. in 4. compilation. g C. i. tit. de celeb. div. off. in 4. comp. h contigit. i al. asperione solemniter aqua, &c. k al. innotuit quod eorum, &c. l xid. Cexart. l. 3. var. 2. p. l. ca. 20. m al. ecclesie, & hoc agnoscat Hostiensis.

(quæ dicenda est potius corruptela) quæ sunt committere valeat quæ jurisdictioni exaltare, quæ ordinis tamen episcopalis sunt, non potest reconciliari clericis demandare. Quod autem mandatum episcopis super reconciliatione factum est, hæc non per eandem, misericorditer a tolerantur.
CAP. X.

Ecclesia etiam non consecrata si polluitur, reconciliari potest.
Idem eodem.

Si ecclesia non consecrata cuiusquam sanguine polluta, aut sanguinis effusione polluta, aqua purior miscizata lavetur, ne divini laudis organa impuriora tamen, quam citius fieri poterit, consecranda.

DE CELEBRATIONE MISSARUM, ET MEMENTO EUCHARISTIAE, ET DIVINIS OFFICIIS.

TITULVS XLI.

CAP. I.

Presbyter tenetur horis debitis dicere horam canonicam, propter rationem sibi ex causa dicere eas usque ad vestrum usque, secundum usum intellectum.

Ex concilio Agathensi.
Presbyter mane e matutinali officio, postquam servitus suæ, videlicet primam, tertiam, sextam, nonam, vespertinamque perhorum horarum horis competentibus iuxta possibiliter, aut à h. h. scholaribus publice compleatur.
 Deinde peractis horis, & infirmis visitatis, & missa, exeat ad opus rurale jejuniis, ut iterum necessitas reginorum & hospitum, sive diversorum communitatum infirmorum, atque defensorum facientes possit ad statutam horam, pro temporis qualitate, propere accedere: Septies in die laudem dicit tibi: qui septies numero à nobis impletur, si matutini d. prima sexta, nona, vespere, & completorii temporibus, non visitatis officia perfolvamus: nam de nocturnis vigiliis idem ipse Propheta ait: Media nocte surgens, & ego his temporibus laudes creatus nostro super iuxta justitiam referamus.

CAP. II.

Propter missam specialem, missa de feria dimittenda est.
Ex concilio Triburteno.
Quidam laicorum habent in confessoribus, per singulos dies audiant Evangelium, in primo verbo: & missa peculiariter, hoc est, de sancto Michaeli. Ideo facientes est in dem concilio, ut ulterius hoc non fiat nisi suo tempore, & nisi aliquis velit propter reverentiam sancti Spiritus, non pro alia devotione audire. Sed si voluerit sibi missa canetur, de eadem die missam canente vivorum & etiam defunctorum.

CAP. III.

Sufficit sacerdoti semel in die celebrare: & semel in die solvere necessitates, & ipsam dicere.
Innocentius III. Vigen. h. Episc.

Consulisti [& infra.] Respondemus, quod pro die Nativitatis Dominice, nisi causa necessitate suadeat, sufficit sacerdoti semel in die unam missam illum modo celebrare.

a Ita Hostien. al. melioriter. b videtur. c distio. fr. de ed. in antiq. d al breviter rei pondemus. e Ca. un. de usu & aut. pallis in 4. comp. f Ca. un. eod. tit. in 4. compilation. g C. i. tit. de celeb. div. off. in 4. comp. h contigit. i al. asperione solemniter aqua, &c. k al. innotuit quod eorum, &c. l xid. Cexart. l. 3. var. 2. p. l. ca. 20. m al. ecclesie, & hoc agnoscat Hostiensis.

CAP. IV.

In Missa commemoratio licet dicatur propria prefatur, non tamen dicitur hinc angelicus, nec symbolum.

Item Archiepiscopo Brachoren.

Christum a nostrum: & infra. Requiritur, utrum in diebus profectis, in quibus ad honorem Sancti Spiritus, & Virginis, & sancte Crucis missam celebrari con-

CAP. V.

Item clericis sancti P. Magalen.

Inter vos vestra: [2 & 7.] Postulationi vestre tandem respondemus, quod semper sacerdos vino perfundere debet, postquam totum acceperit Eucharistia sacramentum, nisi cum eodem die aliam missam debuerit celebrare: ne si forte vinum perfusionis acceperit, celebratio aliam impediat.

CAP. VI.

Si qua verba sunt in canone Missae, quae ab evangelio dicta non sunt, recte debentur quod a Christo Apostoli, & ab Apostolorum successores acceperunt, &c. hoc dicit usq. ad 4. quae post.

Item Iquidam Archiepiscopo Lugdunen.

Item Manth: e: [1 & 7.] Quisvisit quis formae rectorum, quam ipse Christus expressit, cum in corpore sanguinem suum panem transubstantiavit, & vinum, illud in canone Missae, quo ecclesia utitur generaliter, adhaec: quod nullus evangelistarum legitur expresse. Cum enim evangelio d. sic legatur: Accipiam autem panem, & gratias benedixi, & dedit discipulis suis, dicens: Manducate haec panes, hic est enim sanguis meus novi Testamenti, qui pro vobis, & pro multis effundetur, in remissionem peccatorum: in canone Missae, sermo iste videlicet, mysterium fidei, verba ipsius in scripturis invenitur. unde cum non evangelista Christum hoc dixisse & testetur, miraris, quod aliqui solvere tentaverit cum aliquid plus dixisse, quam aliqui evangelistarum adleveret. Verum si formam ipsius canonis suspicias diligenter, praeter hoc de quo tua in quaestione requisivisti, alia duo, videlicet, elevatis oculis in canone, & aeterni Testamenti: poteris in ipso canone reperire, quae in textu evangelico non leguntur. ¶ Sanè multa cum de verbis, quae de factis dominicis invenimus ab evangelistis omitti, quae a Apostoli, aut suppletive verba, vel factio expressisse leguntur. Paulus enim in Actibus f. Apostolorum sic ait: Meminisse vos oportet verba Domini Jesu, qui dicit: Beatus est dare, quam accipere. Haec multa quatuor evangelistarum descripsit. Nullus etiam doctorum expressit, quod Paulus g. de Christo ad Corinthios scribens ait: Visus plus quam quingentis fratribus suis, & dedit visus est Iacobo: novissimè autem, tanquam aboritur visus est & mihi. Ipsi etiam Evangelistae mutuo inter se suppletive leguntur, quae ab eorum aliquo, vel aliquibus sunt omisa. unde cum tres h. Evangelistae ponant, hoc est corpus meum: solus Lucas adjecit, quod pro vobis traditur. Et cum Matthaeus & Marcus dicant, pro

multu: Lucas dicit pro vobis. Matthaeus autem, in remissionem peccatorum adjunxit. ¶ Ceterum ea, quae adduntur in canone missae, possunt ex aliis locis Evangelii comprobari. Ioannes enim suscitationem Lazari describens, Iesum sursum oculos levasse adferit, & dixisse, Pater, gratias ago tibi, quoniam audisti me: & infra. Si tunc igitur in coelum oculos levavit ad Patrem, cum ad corpus examine animam Lazari revocavit b: probabilius esse videtur, quod tunc oculos levaverit ad Patrem in coelum, cum panem & vinum in corpus & sanguinem proprium commutavit. Ceterum, sicut superius est expressum, cum in textu evangelico novi Testamenti, ponatur, hic interponitur, & aeterni. nam vetus Testamentum, quod hircorum & vitulorum fuit & sanguine dedicatum, temporalia promittebat: Novum autem, quod est Christi sanguine consecratum, promittit aeterna: & idem testamentum illud fuit vetus & transitorium: hoc autem novum est, & aeternum, vel utramque alia ratione, unde novum, id est ultimum esse describitur, inde aeternum, id est, perpetuum d. comprobatur: novissimum etenim hominis testamentum immobile perseverat, quia testatoris obitu confirmatur: juxta quod Apostolus e. testamentum in morte adferit confirmatum: alioquin non valet, dum vixerit, qui testatur. Praeterea non solum scriptura, sed etiam promissa dicitur testamentum, juxta quod Apostolus f. ipse scribit: ideo novi Testamenti mediator est, ut re promissionem accipiant, qui vocati sunt hereditatis aeternae. Sic ergo intelligi debet, quod in ipso canone reperitur. Hic est enim sanguis meus, novi & aeterni Testamenti, id est, novi & aeterni promissionis, sicut licet confirmatur, sicut Dominus re promittit: Qui manducat (inquit) carnem meam, & sanguinem meum bibit, habet vitam aeternam. Ex eo autem verbo, de quo movit tua fra. quaestio, videlicet mysterium fidei, munimentum erroris quidam trahere putaverunt, dicentes in sacramento altaris non esse corpus Christi, & sanguinis veritatem, sed imaginem g. tantam & speciem & figuram: pro eo, quod scriptura interdum commemorat, id quod in altari suscipitur, esse sacramentum, & mysterium, & exemplum. Sed tales ex eo laqueum erroris incurrunt, quod nec auctoritates scripturae convenienter intelligunt, nec sacramenta Dei suscipi reverenter: si enim quasi figura est sacramentum altaris, veritas esse negatur: ergo nec mors, nec resurrectio Christi (cum figura sit) veritas est credenda. siquidem mortem & resurrectionem Christi similitudinem & imaginem esse Apostolus manifestat: Christus, inquit, mortuus est pro delictis nostris, & resurrectit propter justificationem nostram. Apostolorum etiam princeps Petrus sic in epistola sua scribit: Christus passus est pro nobis, relinquens vobis exemplum, ut sequamini vestigia eius, sic ergo tam mors Christi, quam eius resurrectio est exemplum, ut & nos peccato mortui iustitiam vivamus. Quare si non fuit veritas, quia fuit exemplum, ergo nec verè mortuus fuit Christus, nec verè à mortuis resurrect: sed absit à fidelibus cordibus error iste, cum Propheta de h. ipso testetur, quod verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portavit. Dicitur tamen mysterium fidei, quoniam aliud ibi creditur, quam cernatur, & aliud cernitur, quam creditur. cernitur species panis & vini, & creditur veritas carnis & sanguinis Christi, ac virtus unitatis & charitatis: [2 & 7.]

Distinguendum est tamen subtiliter inter tria, quae sunt in hoc sacramento discreta, videlicet formam visibilem, veritatem corporis, & virtutem spirituales.

a Joan. 11. b revocabat. c Esa. 1. d approbatur. e Hebr. 9. f Hebr. 12. g Hunc errorem novissimè condemnavit Conc. Trident. Sess. 13. de sanctiss. Euchar. sac. ca. 1. & ca. 1. vid. Thom. 3. p. q. 75. art. 2. h Esa. 53.

Forma est panis & vini, veritas carnis & sanguinis, virtus unitatis & charitatis. Primum est sacramentum & non res. Secundum est sacramentum & res. Tertium est res & non sacramentum. Sed primum est sacramentum gemina rei. Secundum est sacramentum unius, & alterius res existit. Tertium est res gemini sacramenti. Creditur igitur, quod formam verborum, sicut in canone reperitur, & à Christo Apostoli, & ab ipsis eorum acceperint successores.

[1 Circa plurimam fatigentem officio in cura regimini pastoralis pro majori parte remanentem in dona Dominus, quasi abjectus elegerit habitare cum illa qui patrem quoniam elegerant, sedentes ad pedes Domini cum Maria, ut in loco eius iugiter meditentur, sippitiam Lea Rachel pulcherrimam presentem, eam in te vigere credimus intelligentiam scripturarum, ut non solum parvulus frangere possit panem, sed profectu etiam cibum solidum ministrare, ac modis fidei difficultatum questionum. Verum quoniam in primatu Apostolorum principi Apostoli sed. magistrum recognoscens, ad eam credis majores causas ecclesie referendas: consultationibus tuis, quas non ob commodum utilitatis terrena, cum evulsum non cantineant questionem, sed animarum profectum, ut videlicet in lucem procedant obscura scriptura, navimus te novisse libenter quod nobis inspirat Dominus.]

[2 Quod autem mysterium fides dicitur in hoc loco, aliter secundum loannem spiritus & vita narratur: nam spiritus est in mysterium, iuxta illud: Lætera occidit, spiritus autem vivificat, fides que est vita: secundum quod legitur: Influx ex fide vivit, propter quod dicit Dominus ipse: Verba que locutus sum vobis, spiritus & vita sunt.]

In sacramento altaris aqua cum vino transubstantiatur in sanguinem, h. d. usq. ad s. tercio loco. Abb. Siculus. Quæstivisti etiam, utrum aqua a cum vino in sanguinem convertitur? Super hoc autem opiniones apud scholasticos variantur. Aliquibus enim videtur, quod cum de latere Christi duo præcipua fluxerint sacramenta, redemptionis in sanguine, ac regenerationis in aqua, in illa duo vinum & aqua, que commiscetur in calice, divina virtute mutantur: ut in hoc sacramento plene sit veritas & figura. Alii vero tenent, quod aqua cum vino transubstantiatur in sanguinem, cum in vinum transeat mixta vino, licet phycis contrarium adfererent, qui aquam à vino per artificium posse adferunt separati. Exterea potest dici, quod aqua non transit in sanguinem, sed remanet prioris vini accidentibus circumfusis, ita quod vini saporem adsumit: quod inde convincitur, quia si post calicis confectionem aliud vinum mittatur in calicem, illud quidem non transit in sanguinem, nec sanguini commiscetur: sed accidentibus prioris vini commixtum, corpori, quod sub eis latet, undique circumfunditur, non madidans circumfusum: ipsa tamen accidentia vinum adpositum videntur adferre, quia si aqua fuerit adposita, vini saporem adsumit. Coningit igitur accidentia mutare subiectum, sicut & subiectum contingit accidentia permutare: cedit quippe natura miraculo, & virtus supra consuetudinem operatur. Sed nec inconveniens creditur aut absurdum, si aqua in corpore Christi esse credatur, cum legatur b de ipsis e latere processisse: [1 & f.] Verum inter opiniones prædictas illa probabilior iudicatur, que adferit aquam cum vino in sanguinem transmutari: ut expressius eluceat proprietates sacramenti. Nam cum aqua multæ sint populi multi, iuxta quod alibi legitur: Beati qui feminatis super omnes aquas: idè vino aqua unitur, ut Christo populus adunetur: per hoc enim quod suscipit ipse de nostro, & accipimus ipsi de suo, tam insolubili nexu conjungimur, ut qui est unum cum patre per ineffabilem unitatem, fiat

a Hunc art. explicat B. Tho. 3. p. q. 74. ar. 8. & Scot. 4. sentent. dist. 9. q. 1. art. 6. b Ioan. 21. c Corpore legitur ut plurimum in antiquis.

unum nobiscum per admirabilem coactionem, ut ipso communiter mediante, cum patre unum esse dicimus. Pater a inquit, sancte, serva eis, quod dedit eis, ut non utrumque & nos: non pro his rego saccam, sed pro quibus sunt per verbum eorum in me, ut & ipsi in nobis sint, ut mundus credat quia tu me misisti.

[1 Illud autem est nefarium opinari, quod quibusdam præsumptivis, aquam videlicet in phisga carere. In e de latere Christi non aquam, sed tantum corpus esse existit, non attendentes quod de latere Christi duo sacramenta, & quod non habet autem in phisga, sed in suo quod Dominus protulit: nisi qui unum sunt in Spiritu Sancto, non intravit in regnum Dei.]

Oratio que dicitur in festo in festo sancti Leonis, tenet est, quia ubi dicebatur: Annue nobis Domine, ut cum multi tui Leonis hæc illi proffo oblatio: in hac oblatione B. Leonis hæc proffo nobis oblatio: & in hoc te contingit, quia sancti nostri orationibus non magis, sed sui. h. d. usq. ad finem. Abbas.

Tertio loco b fraternitas tua requiritur, quod erit mutatum quod in fectra B. Leonis, in quibus quiores codices continentur, sic videlicet: Annue nobis Domine, ut anime famuli tui Leonis hæc proffo oblatio: cum in modernis sacramentalibus habetur: Annue nobis quæsumus domine, ut intercessione B. Leonis hæc proffo oblatio: Super quo respondemus, qui non habet creta scripturæ dicit auctoritas, quod in quibus hæc in viro, qui orat pro martyre: idem est rante oblatio de e sanctis aliis sentiendum, qui ex parte nobis non indigent, pro eo, quod cum inter proffo oblationem eis ad vota succedunt: sed nos d proffo oblationem indigemus, quos (cum miseri sumus) tantum nostra perturbant: unde quod in plenitudine & in nobis continetur, proffo vel f proffo oblatio: in illi talis oblatio ad gloriam & honorem: in oblatione ligi, ut ad hoc proffo, quod & magis ac magis nobis dignum sanctorum gloriam utique ad iudicium præparati, & idè ecclesiam interim face posse augere glorificationis eorum optare. Verum & cum in articulo locum habeat illa distinctio, qua oblationem defunctorum alii sunt valde boni, alii sunt mediocriter boni, alii mediocriter mali: cum illi boni, que sunt à fidelibus in ecclesia pro valde malis, conationes sunt gratiarum: pro valde malis, conationes vivorum: expiationes vero pro mediocriter malis: conationes pro mediocriter malis: cum oblationem vestiget.

CAP. VII. Graviter peccat, qui simulat confiteri, & non confiteri, quia confitens in mortalibus.

Idem restituit Romanus fano. DE a homine: & infra. Quæstivisti a quod dicitur to Presbytero videatur, qui cum de Ecclesia proffo li crimine confituum, missam solennem proffo potest propter necessitatem quamlibet intermittere: propter sui facinoris conscientiam dubitat celebrare: & adisque ceteris circumstantiis, missam celebrare: & proffo, & suppressis verbis, quibus confitetur, proffo, panem l & vinum tantummodo percipimus: & dicens per id quod pretendit, populo ministrare: hoc, quod intendit, Deum non debet percipere.

a Ioan. 17. b Summa est fectra in eadem oblatione, non egero precibus nostris, sed nos vultum caritativum, ut Cone Trid. sess. 21. in de provocat. & rege. sancti etc. c de sanctis aliis sentiendum. d vid. Summa 4. q. 1. art. 1. e pluribus. f illi g alia que magis in art. 1. h vid. Dominus. Secum a fectra de e. l. l. Ca. 6. eod. tit. in 3. compilat. k in antiquis scripturis. l In Cod. Barb. panem & vinum parum immixtum.

517 ego felle sunt abicienda remedia, que veris sunt peri-
culis graviora: licet is, qui profertur, conscientia
regretat se indignum, peccet graviter si se ingerat irra-
te, ad illud, graviter tamen videtur offendere, qui
solummodo illud perfunctus simulare: cum ille
solummodo Deo (qui non vultur illud) sed populo, quem
accipit, se affringat.

CAP. VIII.

de comprehensio opinionem, qua habet quod in sacramento altaris a-
qua convertitur in phlegma, & probat Christum fuisse verum Deum
per verum testimonium, & quod de ipsius latere exivit vera aqua.

Idem Ferraricus Episcopo.
Quodam nostra decretali epistola a hereticis a legisse
fuisse nefarium opinari, quod quidam dicerent
prophetarum, in sacramento de latere Christi non a-
quam in phlegma converti, nam de latere Christi non a-
quam, sed humorem aquaticum mentiuntur existere:
[&] Nos igitur ad tua supplicationis instantiam
respondimus, quod quidam dixerunt, sed erraverunt,
Christum non fuisse verum Deum, sed adoptivum, ut
misit & Ariani. Alii Christum non fuisse verum homi-
nem, sed phantasticum, ut impii Manichæi. Sed ad
refutandum huiusmodi hereses Ioannes d' Apollolus in episto-
la sua loquitur, dicens: Tres sunt qui testimonium dant in ca-
elo, Pater, Filius, & Spiritus Sanctus: & hi tres unum sunt. per
hoc intendens ostendere quod Christus sit verus Deus. Et
non solum qui testimonium dant in terra: spiritus, aqua, & sanguis.
per hoc intendens ostendere, quod Christus sit verus ho-
mo. Nam ad esse hominis duo principaliter exiguntur,
videlicet corpus, & anima, ex quorum conjunctione ve-
re videlicet nascitur. ¶ Per hoc autem, quod in articulo
notat Christus in latere & capite tradidit spiritum, de quo
vixit magna clamor venit: Pater, in manus tuas commendo spi-
ritum meum: manifestè probatur, quod ipse spiritum ha-
buit, non solum formam vitalem, sed animam rationabi-
lem, de qua dixerat: Intra est anima mea usque ad mor-
tem: & postquam habet personam animam meam, & iterum su-
menda est. ¶ Per hoc autem, quod unus militum lancea
latere aperuit, & continuo sanguis exivit & aqua: pro-
batur aperte, quod Christus verum corpus habebat. Nam
de phantastico corpore, nec sanguis, nec aqua potuisset
exire: unde id est in qua videt, testimonium perhibuit, & testi-
monium quo est verum: quia tres sunt, qui testimonium dant in
terra, spiritus, aqua, & sanguis. ¶ Quod videlicet Christus
in verum homo, ex anima rationali & humana carne
constituitur, probatur ex eo, quod spiritum vitalem emisit,
de corpore probatur, quoniam ex eo sanguis exiit,
& aqua: rationalis quippe anima non possent vivi-
ficare nisi corpus humanum, ex quibus verus homo con-
stituitur. ¶ Ceterum sicut fuit verus spiritus, & verus san-
guis, ita proculdubio vera aqua: cum Christus sit veritas,
& veritate omnis fallacia sit penitus aliena: nam si non
fuisse aqua, sed phlegma, quod de latere Salvatoris exi-
it, ille, qui vidit, & testimonium veritati perhibuit,
posuero non aquam, sed phlegma dixisset, nec in hoc
verum regenerationis sacramentum fuisse ostendit, cum
per sacramentum baptismi non regeneremur in
phlegmate, sed in aqua, neque per hoc posset vero argu-
mento probari, quod in sacramento Eucharistiæ admi-
nistrata sit aqua vino, si de latere Christi, non aqua, sed
phlegma cum sanguine profuisset. Sed nec vera fuisse
figura, que super hac præcessit in veteri Testamen-

to, quando Moyses a virga percussit siliem, & ex ea
non phlegma, sed aqua b manavit. Refert igitur ut
qualiscunque fuit illa aqua, five naturalis, five miraculo-
sa, five de novo divina virtute creata, five de componen-
tibus ex parte aliqua resoluta: proculdubio vera fuit:
cum naturaliter possit & compositum in componentia, &
elementatum in elementa resolvi: quemadmodum ver-
us exiit sudor ipsius, sicut guttæ sanguinis decurrentis
in terram. Cum autem ad compositionem humani cor-
poris quatuor elementa concurrant, videlicet terra, a-
qua, aer, & ignis: & ad vegetationem eiusdem corporis
quatuor humores consimiles illis conveniant, videlicet
sanguis, cholera, phlegma, & melancholia: ut veritatem
humani corporis expressius demonstraret, unum ex illis,
& unum ex illis Ioannes expressit, illa que potius ex il-
lis, & ex istis que magis mysterio e congruebant, ex ele-
mentis quam, & ex humoribus sanguinem: in quibus
duobus duo, maxime d, sacramenta, redemptionis viden-
delicet & regenerationis elucet.

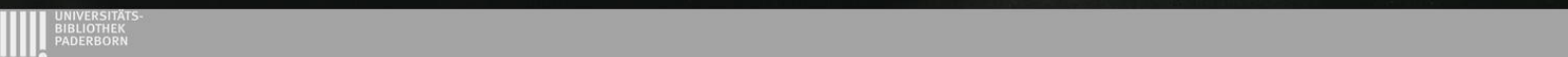
[&] Licet autem hi magno & authentico viros fuisse recen-
sant, quorum opinionem dilu & scripti habemus e securus, ex quo
tamen nostri contrarium sentimus, nostra compellerit sententia con-
sentire. Sed verbum lo Apollolus te multum movere fatetur, dicen-
tis: Tres sunt qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua, &
sanguis, & hi tres unum sunt, quoniam hoc ultimum in phlegm, co-
dicibus minimè habeatur, ab omnibus, quod dicit sic exponi, illos
videlicet esse unum, de una & eadem re, scilicet de humanitate
Christi testari: "Pater si non vera fuit aqua que fluxit de latere
Christi, & non humani corporis humor: qualiter per illam perhibe-
tur quod Christus sit homo non videt? Quis namq, super illum lo-
quens sic habet. Spiritus, id est, humana anima quam existit
passim, aqua & sanguis que fluxerunt de latere Christi, quod fieri
non potest, si non habeat veram carnis naturam. Sic ergo tam ex
textu quam ex glossa proponi perillam aquam probari quod Chris-
tus sit verus homo, & ita si dicatur quod illa non exiit vera a-
qua, sed aquaticus humor corporis humor, tam expostoriam quam
Apolloli verba intelligibilia tibi esse videntur: sed dato quod fuerit
vera aqua, sicut nos credimus & fatemur, nec ista, nec illa sufficien-
ter intelligi. Unde nos humiliter supplicasti quatenus ad genera-
lem utilitatem legendum, & nobilium de tuo corde tollendam sus-
ficienter & evidenter hoc exponere dignemur.]

CAP. IX.

Tractatus pralati & clericis in virtute obedientie, ut modum
officium & diurnum studio celebrent & devote.

Idem in Concilio generali. e
Dolentes referimus, quod non solum quidam mino-
res clerici, verum etiam aliqui ecclesiarum pralati,
circa f. commensationes superfluas, & fabulationes illicitas
(ut de aliis accedamus) ferè medietatem noctis expen-
dunt, & somno residuum relinquunt, vix ad diurnum
concentum avium excitantur, transcurrentes [g undique]
continua lyncopa matutinum. Sunt & alii, qui
missarum solemniam vix celebrant quater in anno, & (quod
deterius est) interesse contemunt: & si quando cum hæc
celebrantur interfunt, chori silentium fugientes, intenden-
dum exortus colloquutionibus laicorum: dumque audi-
tam ad indebitos sermones effundunt, aures inertas non
porrigunt ad divina. Hæc igitur & similia sub pena
suspensionis penitus inhibemus, districte præcipientes
in virtute obedientie, ut divinum officium nocturnum pa-
riter & diurnum, quantum eis dederit Deus studiosè ce-
lebrent pariter & devote.

a Num. 20. b emanavit, al. emanavit, Luc. 22. c mi-
nisterio. d maxima. e scilicet Lateran. sub Innoc. III. c. 17.
refertur c. 2. 11. de celebr. offic. in 4. comp. f In Cod. Barb. 114. c.
superfluas & confabulationes. g utiq, & in concil. continua-
ta.

quod attinet probare, illud primò & præcipuè indu-
 citur, quòd secundum verbum Iacobi a Apostoli,
 dicitur in epistola sua, *Charitas operi multitudinem pecca-
 torum, & iustitiam testimonium veritatis in Evangelio* b
 c. peccatrice, quæ ipsius pedes laverat, perhibentis:
*Quoniam si peccata multas, quoniam multum delictis: non
 nisi per charitatem & in charitate crimina dimittantur
 parvulis, qui nec sentiant, nec consentiant, & charita-
 tem non habent, que sententibus & consentientibus
 peccatum non dimittitur in baptis-
 mo. [1. & infra.] Ad id autem taliter respondemus,
 quòd baptisma successit circumcissioni. Abit enim
 in illam damnam hæresim incidamus, quæ perse-
 cutis affirmabat, legem cum Evangelio, & circumcissionem
 cum baptismo servandam: quoniam secundum Apo-
 stolum ad Galatas c. *Circumcissionem, Christus nul-
 lus prædit.* Cum ergo circumcisio tam adultis, quam
 parvulis ex præcepto Domini conferretur: ne baptis-
 mo qui succedit loco ipsius, & generalior tamen ex-
 istat, cum tam viri, quam femine baptizentur, mino-
 res videtur effectus: tam adultis, quam parvulis est
 conferendus. Sicut enim sine distinctione qualibet Mo-
 ises d. lex clamabat: *Anima cuius præputis: caro circumcisa
 non est, periet de populo suo: ita nunc indistincte vox in-
 vocat evangelica e: Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spi-
 ritu Sancto, non intrabit in regnum Dei:* Ab hac generalitate
 nec ex parte excludens. Cautè tamen notan-
 dum est, quanto plus baptismus hodie conferat Chri-
 stianis, quam quondam Iudeis circumcisio contulisset,
 distans est in fine prædictæ auctoritatis inducitur de veteri
 lege f. *Periet de populo suo: in evangelica verò veritate
 habendum est: Non periet in regnum Dei.* quoniam est
 originalis culpa remittebatur per circumcissionis mythe-
 tum, & damnationis periculum vitabatur, non tamen
 perveniebatur ad regnum cælorum, quòd usque ad
 noverem Christi fuit omnibus obferatum. Sed per fa-
 vorum baptismi Christi sanguine rubricati culpa
 remittitur, vitatur periculum, & ad regnum cælorum
 iterum pervenitur, cuius janua Christi sanguis fidelibus
 sine inferioriter referavit. Abit enim ut uni-
 versis parvulis perant, quorum quotidie tanta multitu-
 do moritur, quin & ipsi misericors Deus g, qui nemi-
 nem vult perire, aliquid remedium procuraverit ad sal-
 vandum. Ceterum ex vi literæ satis patet, prædictas au-
 thoritates intelligendas esse tantummodo de adultis,
 qui habent multitudinem peccatorum, cum de parvulis
 non possit intelligi, qui peccato tantum originali tenentur.
 Similiter & illa auctoritas est solvenda: *Qui b
 creditur, & baptizatus fuerit, salvus erit, &c.* cum non
 possit credere parvuli, sed adulti: & ob hoc toran-
 ditas a hic intelligenda est de adultis, ne ad alios
 piam, & ad alios secunda clausula referatur, quamvis
 nonnulli concedant, quòd parvuli credant non per usum,
 sed per habitum fidei, quem suscipiunt in baptismo:
 licet & alia multa verba secundum communem usum
 loquendi non ad actum, sed ad aptitudinem referantur.
 Illud verò h, quòd opponentes inducunt, fidem
 in charitatem, istasque virtutes parvulis, utpote non
 consentientibus, non infundi, à perisque non conce-
 ditur ab solute, cum propter hoc inter Doctores Theolo-
 gorum questio referatur, alius asserentibus per virtutem
 baptismi parvulis quidem culpam remitti, sed gratiam
 non conferri: nonnullis dicentibus dimitti i pecca-
 tum, & virtutes infandi habentibus illas, quoad habi-
 tum, non quoad usum, donec perveniant m ad ætatem
 adultam.*

[1. Et si per baptismum non conferatur, quia non est talibus con-
 ferendus. In evangelio quoque legitur. Qui creditur & bap-
 tizatus fuerit, s. qui autem non creditur, em. unde parvuli sine fi-
 dem sine non fuerint baptizati, condegnabuntur, utpote non cre-
 dente.]
 Originale peccatum, quòd sine consensu contrahitur, remittitur
 in baptismo etiam non consentienti, ut parvulis, factis de actuali:
 quod sine non committitur sine consensu, ita non relaxatur. hoc dicit,
 usq. ad h. sed adhuc. Abbas.
 Verum quidam ex hac solutione invenisse se credunt
 viam ad alias quaestiones, argumentantes ex eo, quòd
 dicitur parvulis in baptismo peccatum originale
 dimitti, quòd & adultis dormientibus vel amentibus
 peccatum (si baptizentur) ratione simili dimittatur.
 Cum enim neutri sentiant tunc vel consentiant, dicunt
 idem in consimilibus iudicandum. Hic verò dicitur
 distinguendum, quòd peccatum est duplex, originale
 scilicet & actuale: originale quòd abique consensu
 contrahitur: actuale quòd committitur cum consensu.
 Originale igitur quòd sine consensu contrahitur, sine
 consensu per vim remittitur sacramenti: actuale verò,
 quòd consensu contrahitur a, sine consensu minime
 relaxatur.
 Licet in baptismo dimittatur originale peccatum parvulis, qui
 tamen consentire non possunt in adultis tamen amentibus vel dormi-
 entibus, qui non consentiunt in baptismo, non dimittitur actuale, & i-
 dem est originale. h. d. usq. ad finem.
 Sed adhuc quaeritur, quare non saltem originale
 peccatum amentibus, & dormientibus in baptismo sicut
 parvulis dimittatur. Ad hoc taliter est respondendum,
 quòd Dominus, qui totum hominem salvum b fecit
 in Sabbatho, opus imperfectionis non novit: & ob hoc
 peccata non ex parte, sed ex toto dimittit. Præterea
 poena originalis peccati, est carentia visionis Dei: a-
 ctualis verò poena peccati est, gehennæ perpetua cru-
 ciatus. Unde si dimitteretur alicui primum, altero non
 dimisso, talis non careat visione Dei propter origina-
 le dimissum: & cruciaretur in gehenna perpetuo propter
 reatum criminis actualis, sed hæc tanquam incom-
 passibilia e se minime patiuntur, imò sibi mutuo ad-
 versantur.
 Amentes vel dormientes baptizati, si ante dementia vel dormi-
 tionem baptizari volebant, characterem suscipiunt, alia factu:
 coacti verò causam suscipiunt, h. d. usq. ad finem.
 Item quaeritur d, utrum dormientibus & amentibus
 sacramenti saltem character in baptismo im-
 mittatur, ut excitati à somno, vel ab ægitudine liberati,
 non sint deinde baptizandi. Sunt autem nonnulli, qui
 dicunt, quòd sacramenta, que per se fontiantur effe-
 ctum, ut baptismus & ordo, ceteraque similia, non solum
 dormientibus & amentibus, sed invitis & contra-
 dicentibus, est non quantum ad rem, quantum tamen
 ad characterem, conferuntur: cum non parvuli solum
 qui non consentiunt, sed fidei, qui quamvis non ore,
 corde tamen dissentiant, recipiant sacramentum. Sed
 opponitur talibus, quòd qui fuissent inviti & reluctantes
 immergi, saltem ratione sacramenti ad jurisdictionem
 ecclesiasticam pertinerent: unde ad servandam
 regulam fidei Christianæ forent rationabiliter compellendi.
 Verum id est religioni Christianæ e contrarium,
 ut semper invitus & penitus contradicens adre-
 cipiendam & servandam Christianitatem aliquis compellatur.
 Propter quòd inter invitum & invitum, co-
 actum & coactum, alii non absurde distinguunt: quòd
 is, qui terroribus atque suppliciis violenter attrahitur,
 & f ne detrimentum incurrat, baptismi suscipit fa-

a. ad. c. p. 4. b. Luc. 7. c. Galat. 3. d. Genes. 17.
 e. Genes. 17. f. Genes. 17. g. 1. Timot. 1. h. Matth. 23.
 i. Luc. 11. B. Thom. 3. p. 9. art. 8. l. alii. & dimittit
 m. pervertere.

a. al. Quod cum consensu contrahitur. b. al. sanum, ut plu-
 rimum in antiquis codicibus. c. al. incompossibilia. d. Vid. B.
 Thom. 3. p. 9. art. 3. e. Vid. B. Thom. 3. 2. q. 10. art. 8. & ibi Ca-
 jetan. f. al. ita: ut ne.

cramentum, talis (sicut & is, qui fide ad baptismum accedit) characterem suscipit Christianitatis impressum, & ipse tanquam conditionaliter volens, licet absolute non velit, cogendus est ad observantiam & fidei Christianae: in quo casu debet intelligi decretum concilii Tolerani *h*, ubi dicitur, quod quiam pridem ad Christianitatem coacti sunt, sicut factum est temporibus & religiosissimi Principis Sifibati: quia jam constat eos sacramentis divinis associatos, & baptismi gratiam suscepisse, & chrismate unctos esse, & corporis Domini extitisse participes: oportet etiam ut fidem, quam necessitate susceperunt, tenere cogantur, ne nomen Domini blasphemetur: & fides quam susceperunt, vilis ac contemptibilis habeatur. Ille vero, qui nunquam consentit, sed penitus contradicit, nec rem nec characterem suscipit sacramenti: quia plus est expresse contradicere, quam minime consentire: sicut nec ille notam alicujus reatus incurrit, qui contradicens penitus & reclamans thurificare idolis cogitur violenter. Dormientes autem & amentes, si priusquam amentiam incurrerent, aut *f* dormirent, in contradictione perisisterent: quia in eis intelligitur contradictionis propositum perdurare, etsi sic *g* fuerint immerfi, characterem non suscipiunt sacramenti. Secus autem, si prius catechumeni extitissent, & habuissent propositum baptizandi: unde tales in necessitate articulo consuevit ecclesia baptizare. Tunc ergo characterem sacramentalis imprimi operatio, cum obivem voluntatis contrariae non invenit obfistentem.

CAP. IV.

Nemo potest seipsum baptizare, etiam instante necessitate articulo.

Idem Meten. Episcopo.

Debitum *h*: [1 *g* infra.] Sanè intimasti, quòd quidam Iudeus in mortis articulo constitutus, cum inter Iudeos tantum existeret, in aquam seipsum immergendo: Ego me baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, Amen: [2 *g* infra.] Respondemus, quòd cum inter baptizantem & baptizatum debet esse discretio *i*, sicut ex verbis Domini colligitur, dicentis Apostolis: Itē, baptizate *k* omnes gentes in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: memoratus Iudeus est denuò ab alio baptizandus: ut ostendatur, quòd alius est, qui baptizatur, & alius, qui baptizat. Ad quòd etiam designandum ipse Christus non à seipso, sed à Ioanne voluit baptizari: quamvis si talis continuo decessisset, ad patriam protinus *l* evolasset, propter sacramenti fidem, & si non *m* propter fidei sacramentum. In baptismo quippe illa spiritalis generatio *n* celebratur, de qua veritas ait: Oportet vos nasci denuò: quia nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non intrabit in regnum caelorum. Sicut *o* ergo in carnali generatione, qua *p* proles ex viro & femina nascitur, alius est, qui carnaliter gignit, & alius qui carnaliter gignitur: sic in sacramentali generatione, qua soboles ex aqua & Spiritu Sancto renascitur, alius debet esse, qui spiritaliter generet, & alius qui spiritaliter generetur. Sanè cum corpus extertius, sive eam cor interius baptizatur, oportet ut utrobique paternitas & filiatio valeat inveniri, quibus baptizans & baptizatus ad invicem referantur.

[1 Pastoralis officii existimus, cum super dubiis iuris articulis responsione sed. Apost. postulas edoceri.]

a Observationem. b sel. 4. c. 36. c in tempore. d receperunt. e criminis. f vel. g al. sta: si fuerint sic immerfi. al. si fuerint immerfi. h Ca. ord. tit. in 3. comp. vid. Sor. 4. sent. dist. 4. q. 1. art. 3. vers. circa secundum. i In Cod. Barb. debet dist. personarum. c. Mat. 28. k verbum ite, deest in aliquo exempl. antiq. Ioan. 1. l convolasset. m In recentiorib. codic. ita: *g* non propter, *o* *g*. sed ex antiq. restitutum ut est in pressum. n regenerationis. o enim. p per quam.

[2 Nunc autem quoniam, utrum idem habeat in nomine Christiana perseverans etiam debet baptizari.]

CAP. V.

Ubi deest verbum, vel elementum aquae, non est baptismus.

Idem Marston. Episcopo.

Nonur *t* apponeres: [1 *g*] Pollicitum parvuli sunt pro Christiani habentis, quoniam lo mortis confitens propter aquae penuriam, baptismi sacerdoti, aliorum simpliciter in corpore, ac inter scapulas pro baptismo salis consecutus, inquit. Respondemus, quòd cum in baptismo debet per, videlicet verbum & elementum necesse est remanere, iuxta quòd de verbo veritas ait: Etenim in nomine universum, [praedicate Evangelium & omnes gentes & baptizate omnes gentes, in nomine Patris, & Spiritus Sancti: eadem] dicit de elemento: Non renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non videbit regnum caelorum: dubitare non debet illum renatum habere baptismum, in quibus non solum verbum, sed etiam elementum est omnium.

[1 Tibi scientiam, si tu credimus, sed ut per vestra tuorum ignorantiam subdisteram meum credis, et sic tibi responsum fieri.]

CAP. VI.

Baptizatos à Latinis, Graeci rebaptizantur in nomine.

In Concilio generali.

Lect Graecis *f* diebus nostris, ad obedientiam Apostolicam revertentes, forever: honoris etiam mores ac ritus eorum (in quantum cum Dominis volumus) sustinendo, in his tamen illis defecte, & quibusdam, nec debemus, quae periculum generant, & ecclesiasticae derogant honestati. Postquam enim eorum ecclesia, cum quibusdam complicitate in rebus suis, ab obedientia sed. Apostol. se liberavit, in totum Graeci coeperunt abominari Latinos, quòd illi, quae in derogationem eorum impie commutaverant, quando sacerdotes Latini super eorum ecclesiasticaria, non prius ipsi sacrificabant in ipse, quoniam quam per hoc in quina laevitate baptizatos eorum, tunc ipsi Graeci rebaptizate ausu temerario querebant: & adhuc sicut accepimus, quidam hoc agere vententur. Volentes igitur tantum diffini, praesertim, ut talia de cetero non pratsumant, confectum tanquam filii obediemus: si eos in dea, confirmantur, ut sit unum ovile, & unus pabul. Quia autem tale quid praesumit, excommunicationis censure percussus, ab omni officio & beneficio ecclesiae deponatur *h*.

DE PRESBYTERO NON baptizato.

TITVLVS XLIII.

CAP. I.

Si non baptizatus ordinatur, in demo chor alterum non recipit.

Ex Concilio apud Compendium.

Si quis Presbyter ordinatus, & deinceps non esse baptizatum, baptizetur, & iterum ordinetur.

a Indrosten. al. Nidrosien. b Ca. 10. in 3. comp. d. Titul. p. 9. 66. art. 5. 6. 7. & 9. 66. art. 3. & 7. c baptizatus. d In 28. Ioan. 3. d inclusa desunt in omni. antiq. cod. Ioan. 1. 2. Imocen. III. in Conc. gener. Later. 4. f Ca. ord. tit. in 3. comp. g al. nec voluitur, nec debemus. h al. baptizetur: sed in caelo deponatur. i Ca. 11. in ant. decret. lib. 4. dist. c. 2. 2. p. 1. c. 261. Refertur etiam ca. ord. tit. in 3. comp. vid. Titul. additum in 3. p. 9. 21. art. 3.

CAP. II.

Omnia baptizati non necesse est probabiliter se esse baptizatos. Innocentius III. a Episcopo Cremonensi.

Apostolicam sedem consulere decrevisse: et insequi. magis aliter respond. Presbyterum, quem sine... Innocentius III. a Episcopo Cremonensi.

CAP. III.

Presbyteri non potest: et si de sacro ordinem, non magis dicitur than aliter, nec debeat baptizari. Innocentius III. Ferraren. Episcopo.

Presbyteri ad Apostolicam sedem I. lator prae nobis... Innocentius III. Ferraren. Episcopo.

fit habenda, donec evidentiis forsan argumentis contrarium probaretur.

DE CVSTODIA EVCHARISTIAE, CHRISMATIS, & ALIORUM SACRAMENTORUM.

TITVLVS XLIV.

CAP. I.

Eucharistia & chrisma debent fideliter sub clavibus custodiri, & contra facientes sunt puniendi. Innocentius III. in Concilio generali.

Statuimus, ut in cunctis ecclesiis chrisma & Eucharistia, sub fideli custodia clavibus adhibitis conferantur. Ne possit ad illa temeraria manus extendi ad aliqua horribilia, vel nefaria exercenda. Si vero is, ad quem spectat custodia, ea incaute reliquerit, tribus mensibus ab officio suspendatur: & si per eius incuriam aliquid nefandum inde contigerit, graviori subiacet ultioni.

CAP. II.

Suppellectilia in ecclesia poni non debent, nisi necessitas urgeat. hoc dicitur primo. Ecclesia debens sua vasa & vestimenta munde tenere. hoc secundo.

Idem modum d.

Reliqui nolumus in correctum, quod quidam clerici ecclesiae sic exponunt suppellectilibus propriis, & etiam alienis, ut potius domus laice, quam Dei basilica videantur: non considerantes, quod Dominus non sinebat, ut vas transferretur per templum. Sunt & alii, qui non solum ecclesiam dimittunt in cultas: verum etiam vasa ministerii, & vestimenta ministrorum, a pallas altaris, nec non ipsa corporalia tam immunda relinquunt, quod interdum aliquibus sunt horrore. Quia vero zelus nos comedit domus Dei: firmiter prohibemus, ne huiusmodi suppellectilia in ecclesiis admittantur, nisi propter hostiles incursum, aut incendia repentina, seu alias necessitates urgentes, ad eas oporteat haberi & refugium, sic tamen, ut necessitate cessante, res in loca pristina reportentur. Praecipimus quoque, ut oratoria, vasa, corporalia, & vestimenta praedicta, munda & nitida conserventur. Nihil enim videtur absurdum in facis fordes negligere, quae dedecret etiam in profanis.

DE RELIQUIIS ET VENERATIONE SANCTORUM.

TITVLVS XLV.

CAP. I.

Sine Papa licentia non licet aliquem venerari pro sancto. Alexander III.

Ad vivum f. quod quidam inter vos diabolica fraude decepti, hominem quendam in potatione & ebrietate occisum, quasi sanctum (more infidelium) venerantur. Cum vix pro talibus in ebrietatibus peremptis, ecclesia permittat orare. Dicit enim Apostolus: Ebriosi regnum Dei non possidebunt. Illum ergo non praesumtis de cetero colere: cum etiam si per eum miracula fierent, non licet et vobis ipsum pro sancto abscq; auctoritate Rom. eccl. venerari.

a De custodia Eucharistiae & aliorum sacramentorum. b munda. c In Cod. Barbatia, ita. & si per eius incuriam aliquid nefarium contigerit, etc. d Scilicet Concilio Lateranen. ca. 19. & Cap. 1. eodem tit. det enim eccl. in 4. compil. e habere. f Cap. un. De vener. sancti. in 3. compil.

CAP. II.

Sanctorum reliquia vendi non possunt, vel passim ostendi non debent, ne circa illas populus decipi possit.

Innocentius III. in Concilio generali.

¶ In exco. h. quod quidam sanctorum reliquias exponunt venales, & eas passim ostendunt, Christiana religioni detractum sit sapius: Ne in posterum detrahatur, presenti decreto statuimus, ut antiquae reliquiae amodo extra capsam nullatenus ostendantur, nec exponantur venales. Inventas autem de novo, nemo publice venerari praesumat, nisi prius auctoritate Roman. Pontif. fuerint approbatae, praeteri vero non admittant eos, qui ad eorum ecclesias causa venerationis accedunt, variis figuris, aut falsis documentis decipi, sicut in plebisq. locis occasione quaestus fieri consuevit.

DE OBSERVATIONE IEIUNIORUM.

TITULVS XLVI.

CAP. I.

Vigilia occurrens in Dominica, jejuniari debet in Sabbato: & jejunianda est vigilia Matthea.

Innocentius III. Clerico S. Petri

[Magis.]

¶ Ex parte vestra quaesitum fuit, utrum si Nativitatem Domini, vel assumptionem B. Mariae, vel festivitatem alicuius Apostolorum in secunda feria contingit evenire, die Sabbathi praecedentis vigilia debeatur jejuniari? & utrum in vigilia B. Matthei Apostoli, sit jejuniandum in ieiunandum? Ad quod breviter respondemus, quod die Sabbathi festivitates praescribitas & secunda feria praecedentis, & B. Matthei Apostoli debet vigilia jejuniari.

CAP. II.

Non capis congruam summationem, & textus in se sat clarus est, & multis sunt dicta, quae patent per se.

Idem Bracarem. Archiepiscopo.

¶ Consultationem nostram: [i. & infra.] Consultatione tacite respondemus, quod omnium Apostolorum vigiliae sunt in observatione jejuni celeberrandae, praeter vigiliae Apostolorum Philippi & Iacobi, & B. Iohannis Evangelistae, quoniam ipsorum solennitas intra solennitatem Paschalem, istius autem intra natalem Domini celebratur. Ieiunium etiam apud nos in adventu Domini agitur.

Sanctorum quoque vigiliae, quorum festivitates oportet secunda feria celebrari, in praecedenti sunt Sabbato jejunianda.

De festivitate vero B. Bartholomaei Apostoli, de cuius celebratione dubietas oritur apud quosdam, respondemus, quod in hoc consuetudinem tuae regionis observes [i. & infra.] Cum autem quaesieris, quae sit illis penitentia iniungenda, qui diebus quadragesimalibus, tempore quo tanta famis inedia ingrebar, quod magna pars populi, propter inopiam annona periret, carnes comedere sunt coacti: respondemus, quod in tali articulo illos non credimus in punien-

a. Salsicis Lateran. c. 62. & ca. 2. De imm. eccl. in 4. comp. b. Vid. Concil. Trident. sess. 21. titulum 1. hoc tit. & Synodum in summa, verbo reliquia. c. comprobata. d. in C. Bartholomaei, non permittunt eos de cetero, qui. &c. e. B. Thom. 2. x. qu. 1. 47. Vid. ca. 7. eod. tit. in 3. comp. f. praecedentis. g. praedicta. h. Ca. 2. eod. tit. in 3. comp. i. al. & sanctorum vigiliae, quoniam quoque festivitates, &c. k. Vid. l. fundus, ff. de ex. lib. & l. si servus in lib. ff. de leg. 1. l. al. tempore illo quo tanta, &c. m. Ratio huius dicti est in antiqua comp. quoniam hic omisit Raymondus: quoniam vixit necessitas excusavit.

dos. Preces tamen Domino pro illis, & ceteris dandae, ne ipsi aliquatenus impuretur: quia bonum mentium est, ibi timere culpam, ubi culpa non committitur. Item de illis qui propter debilitatem in bibulis carnes sumunt, quod in partibus nostris maxime committitur, cum hoc ab aliis molestum fuerit. Ne tamen illis occasio detrahendi: respondemus, quod hoc in consuetudinem tuae regionis facias observari, licet quod debilibus & infirmis, propter hoc periculum emergat. Praeterea de illis, qui in quadragesima aliis jejuniis solennibus infirmantur, de permittendo carnium indulgeri: respondemus, quod si cum illis jaceat legi necessitas fidelium infirmorum, licet necesse sit exigit, supportare potes: & debes, ut in articulo in eis evitetur.

[i. Super quibusdam articulis regis, utrum in adventu Apostolorum vigiliae jejuniandum, cum quidem observari in omnibus, sed hoc tantum. Verum cum praesentis sit in adventu Domini, cum inde festus dicitur, quod praesentibus, sed praesentibus, jejuniandum est, praesentibus vero se ad hoc observantibus. Praesentibus illis, quoniam vigiliae jejuniandi, secunda feria praecedentis, in praesentibus Sabbato sit vigilia facienda.]

CAP. III.

Si festum Nativitatis occurrat sexta feria, licet in illa carnes comedere, exceptis professis & voracibus.

Honorius III. Praegen. Episcopo.

¶ Explicari a per sedem Apostolorum, pontificis [i. & infra.] Respondemus, quod illi, qui necesse est observantia sunt astricti, in sexta feria, si festum Nativitatis Dominicae die prolepti venire contingit, carnis propter festi excellentiam veli possumus, secundum consuetudinem ecclesiae generalis. Nec tamen hoc interpretandum est, quod ob devotionem voluerint abstinentia sunt astricti, carnes comedere, quando in sexta feria Nativitas occurrat. Ad hoc.

DE PURIFICATIONE post partum.

TITULVS XLVII.

CAP. I.

Mulier post partum statim post ingressum ecclesiae abstineret per aliquos dies secundum legem Moysaicae.

Innocentius III. Armachan. Episcopo.

¶ Volens: [i. & infra.] Licet si secundum legem Moysaicae certi dies determinati fuerint, tamen mulieres post partum a templi cessante ingressu. Quia tamen lex per Moysen data est, gratia deus per Iesum Christum facta est. Inquit, c. c. quod postquam umbra legis emanavit, & illius veritas ingressa, si mulieres voluerint, nulla proinde peccata mole gravata intrare voluerint, nulla proinde peccata mole gravata nec ecclesiarum est eis aditus deneganda: ne penitentia converti videatur in culpam. Si tamen ex voluntate voluerint aliquandiu abstinere, devotionis rationem non credimus improbandam.

[i. Fratres tuos per respos. Apostolorum Nativitatis, a nobis expectari, utrum mulieres statim post partum ecclesiam suas ingredi, vel ab eorum ingressu per dies aliquos abstinere.]

a. Vid. Co. v. var. ref. ca. 2. & Synod. in summa, verbo jejuniarum. b. illi. c. al. purgatione. d. Concil. in summa, verbo purificatio fuerit in lege instituta, vid. Thom. 2. 2. q. 147. & de Purificatione legitur Levit. 12. u. & c.

DE ECCLESIIS AEDIFICANDIS, vel reparandis.

TITVLVS XLVIII.

CAP. I.

Habentes possessionem in ecclesia, tenentur contribuere ad ipsius reparandam.

Ex concilio Maguntinen. b

Vicique ecclesiasticum beneficium habent, omnino adiuuent ad tecta ecclesie restauranda, vel ipsas ecclesias emendandas.

CAP. II.

Leptos permitti debent sine praeiudicio antiquarum parochiarum, habent ecclesiam propriam & Presbyterum, nec tenentur solvere decimas de bonis, vel nutrimentis animalium.

Ex concilio Lateran.

Quia dicit Apostolus: [1 & infra.] Constitimus, ut unicuique tot simul leprosi sub communi vita fidei congregari, quod ecclesiam cum coemeterio sibi condecet. Et proprie gaudere valeant Presbytero, sine conuentione aliqua permittantur habere. Caveant tamen, ut inuenti veteribus ecclesiis de iure parochiali nequam excedant, quod chim eis pro pietate & conceditur, ut illorum iniuriam nolumus redundare. Statuimus etiam, ut de bonis & nutrimentis animalium fuorum decimas tribuere non cogantur.

[1. Si aduocatum bonorum membrum infirmioribus deserendum, noua quidem qua sua sunt, non qua lesa Christi querente, ipsius qui cum sacro habitare non possunt, vel ad ecclesiam cum aduocatum, ecclesia & coemeteria non permittunt habere, nec propriam inuestitura sacerdotis, quod quidem procul a Christiana ueritate distans, de temeritate Apostolica.]

CAP. III.

Propter uiam adstantiam ecclesia potest noua ecclesia in ipsius parua adhiberi, & certa portio de antiqua sibi deputari.

Alexander III. Eboracen. Archiepiscopo.

Aduocatum d. nostram noueris peruenisse, quod uilla, quas dicitur H. tantum perhibetur ab ecclesia parochiali d. ut e tempore hyemale cum pluuia inueniant, non possunt parochiani, sine magna difficultate ipsam adire: unde non valent congruo tempore ecclesiasticis officijs interesse. Quia igitur dicta ecclesia ita dicitur redire abundante, quod praeter illius uille pro-

uocatum nimirum illius convenienter & ualeat sustentatione habere: mandamus, quatenus si res ita se habet, ecclesiam ibi adifices, & in ea sacerdotem sub lato appellatione oblatu ad presentationem rectoris ecclesie matricis, cum canonico fundatis ad sensu instituas, ad sustentationem suam eisdem uille obuentiones ecclesiasticas percipiantur, pro uideant tamen, ut competens in eo honor pro facultate loci ecclesie matrici & seruetur: quod quidem fieri posse uidetur, cum eisdem uille Dominus uiginti adas terrae frugiferæ uelit ad usus sacerdotis conferre. Si uero persona matricis ecclesie uiginti idoneam presentate distulerit, vel opus illud uiginti impedit, ut nihilominus facias idem opus ad presentationem deduci, & uirum bonum appellationis cessante litigio institueri non omittas.

CAP. IV.

Quorum ecclesiarum possunt compelli, ut de redditibus, qui sunt

a. De mater. huius tit. vid. Concil. Trident. sess. 7. de reform. ca. 1. & huius sess. 21. de reform. ca. 7. b. Hoc Decretum habetur in Concil. Maguntin. sub Carolo magno. Burch. 3. Decret. ca. 30. Tit. post. ca. 31. c. Ca. 4. eod. tit. in 1. compil. c. Disto pro, deest in 2. compil. & male. d. Ca. 2. eod. tit. in 1. compil. e. quod. &c. f. Inuenientem. g. al. ita: ecclesia matricis

perunt, tenentur conferre ad constructiorem, seu reparationem ecclesie.

Idem Lexonien. a. Episcopo.

De his b, qui parochiales ecclesias habent, diximus respondendum, quod ad reparationem & institutionem ecclesiarum cogi debent, cum opus fuerit, de bonis, quas sunt ipsius ecclesie, si eis superint, conferre, ut eorum exemplo ceteri uidentur.

CAP. V.

Secularis ecclesia sine praeiudicio clericorum ad statum regularem potest reparari: & collegio, quod nouum est, privilegium non conferretur.

Urbanus III.

Aduocatum d. nostram peruenit, quod tu in ecclesia, de qua in Episcopum uocatus fuisti, regulares canonicos desideras ordinare: inde siquidem est, quod hoc devotioni tuae auctoritate Apostoli. indulgemus, si tibi Episcopus diocesanus consenserit in hac parte. Verum si clerici seculares in ea adhuc superesse uoluerint, uolumus eis, dum uixerint, ibi vel alibi necessariae providendi d. Licet autem nobis instantius supplicares, ut ecclesie praedictae confirmationis privilegium faceremus, tibi non possumus de iure deferre, cum nulli canonice ad huc ibidem existant, quibus privilegium concedatur.

CAP. VI.

Non adstante iuramento de rebus ecclesie non alienandis, potest Episcopus propter indigentiam nouam ecclesiam adificare.

Celestinus III.

Tu nos f. dixit: & infra. Praeterea quia occasione iuramenti, quod de rebus ecclesie & non alienandis te adferis praestitisse, in locis tui Episcopatus, in quibus populi habitantes oratorijs egere uidentur (ne praetextu nouarum ecclesiarum, commissa tibi ecclesia desitua uideretur) ecclesias formidas erigere. Frat. t. mandamus, quatenus illius iuramenti occasione nullatenus praetermittas, quin populo indigenti super basilicarum institutione studeas salubriter providere.

DE IMMUNITATE ECCLESIARVM, coemeterij, & rerum ad eas pertinentium.

TITVLVS XLIX.

CAP. I.

In domibus ecclesiarum non debet iudex laicus iurisdictione, nec litium querere.

Ex synodo Ioannis Pape.

Vtin domibus b. ecclesiarum, neque missus, neque comes, uel iudex publicus, uel minister, quassit pro consuetudine, placitum, uel hospitium uindictent: sed in publicis locis domos constituant, in quibus placitum teneant, & etiam hospitentur.

CAP. II.

Tempore magna necessitatis, non debet aliquis excessari, a munitione, seu ciuitatis custodia, h. d. s. u. d. s. i. m. t. l. l. t. u. n. P. m. r.

Gregorius Archiepiscopo Tricen. i

Peruenit: & infra. Fratemitas tua nullum per nostrae uel ecclesie lux nomen, aut alio modo exulari a muratione uigilijs patiat: sed omnes ad hoc generaliter compellantur: Quatenus cunctis uigilantibus melius ualeat ciuitatis custodia procurari.

a. Exon. al. Lexonien. b. Ca. 3. eo. tit. in 1. comp. & post. Con. Later. sub Alexan. III. p. 29. c. 2. c. Ca. 4. eod. tit. in 2. compil. d. Vid. l. nec auus. C. de emanc. lib. 4. in l. ex salto. D. de uulg. & pub. sub. f. e. Alex. III. in uno aut altero uetusto C. f. Ca. 3. tit. in 2. compil. g. al. ecclesie tue, &c. h. Ca. 1. eod. tit. in 1. comp. Vid. Navarrus in manuali. de boni canon. c. 3. i. al. Gregorius Agellu Terracenen. Episcopo.

CAP. III.

Regibus adstrictis ad culturam agrorum ecclesiam, non potest illam deserere. h. d. summando generaliter.

Idem Vitali defensori Sardi. a. Nidicatum est: & infra. Dicitur est nobis, quod rufici ecclesiam rura ejus deserentes in privatorum possessionibus culturam exhibeant: quod experientia tua fieri non permittat.

CAP. IV.

Latici collectas imponentes clericis vel ecclesiam, seu justitiam eorum usurpantes, si moniti non desistunt, sunt excommunicati: cum suis fautoribus: potest tamen Episcopus cum clero eius in necessitate praeberet subsidia.

Ex Concilio Lateranensi b.

Non e minus: [1 & infra.] In diversis mundi partibus consules civitatum & rectores, nec non & alii, qui potestatem habere videntur, tot onera frequenter imponunt ecclesiis, ut deterioris conditionis factum sub eis sacerdotium videatur, quam sub Pharaone fuerit, qui legis divinae notitiam non habebat. Ille quidem omnibus aliis servituti subactis, sacerdotibus & possessionibus eorum in pristina libertate dimisit, & sibi eis alimoniam de publico administravit. Ipsi vero onera sua ferre universa imponunt ecclesiis, & tot angustias eas adfigunt, ut eis, quod Hieremias deplorat, competere videatur: Princeps provinciarum facta est sub tributo, sive quidem fossatam, sive expeditiones, seu alia qualibet sibi arbitrentur agenda, de bonis ecclesiarum & clericorum & pauperum Christi usus deputatis, volunt ferre cuncta compleri g. Jurisdictionem etiam, & auctoritatem praelatorum ita evacuant, ut nihil potestatis eis in suis videatur hominibus remansisse. Quocirca sub anathematis distinctione fieri de cetero talia prohibemus: nisi Episcopus & clerus tantam necessitatem vel utilitatem adpexerint, ut absque ulla exactione ad relevandas communes utilitates vel necessitates, ubi laicorum non suppetunt facultates, subsidia per ecclesias existiment conferenda. Si autem consules, aut alii de cetero ista commiserint, & communiti desistere noluerint, tam ipsi, quam fautores eorum excommunicationi se noverint subjacere, nec communioni reddantur, donec satisfactionem fecerint competentem.

[1 Tro peccato illorum qui faciunt, quam pro illorum detrimento qui sustinent, grave nimis esse dignoscitur, quod.]

CAP. V.

Causa sanguinis in ecclesia vel cimiteriis agitari non debent.

Lucius III.

Cum & ecclesia Dei, secundum evangelicam veritatem domus orationis esse debeat, non spelunca latronum, aut sanguinis forum: Seculares iudices causas ubi de sanguinis effusione & corporali poena agitur, in ecclesiis vel cimiteriis agitare, sub interminatione anathematis prohibemus: absurdum enim est, & crudele, ibi iudicium sanguinis exerceri, ubi est tutela fugi constituta.

CAP. VI.

Reus criminis ad ecclesiam fugiens, non est violenter ab ea extrahendus, nec debet amplius pretextu criminis commisi damni ad mortem, vel ad aliam poenam corporalem: est tamen aliter legitime puniendus: sicut in duobus capitulis hic expressit. h. d. primo. Servus fugiens ad ecclesiam timore Domini sui, est Dominus de ejus impunitate juranti restituendus. h. d. secundo.

a. Id est Sardinia, ut in veteri registr. lib. 7. epist. 65. Ind. 2. & c. 3. eod. tit. in 3. comp. b. Sicil. sub Alex. III. c. 19. c. Ca. 4. eod. tit. in 1. compul. d. Genes. 47. e. subjeti. f. & de publ. ex. alienationis ministravit. g. adimpleri, in conc. vero legit. compulsi. h. in pexerint. i. coactione. k. Cap. 2. eod. tit. in 2. compulsi. l. al. & male, crudelis, &c.

Inter a alia: [1 & infra.] Tuus quoslibet ad legum civilium, ita duximus diligenter, quibus legens ad ecclesiam, aut liber a un tenentur. Sed quantumcumque gravia maleficia perpetraverint, non violentur ab ecclesia extrahendi, nisi violenter ad mortem vel ad poenam, sed redire ad se sibi obtinere debent membra, & vitam. Septimo tamen quod inique fecit, est aliis legitimis personis hoc verum est, nisi publicus latro fuerit, vel in domo depopulator agrorum: qui dum in terra frequentius publicas stratas obfidet aggressiones infundit, ab eis extrahi potest, impunitate non praestita, sed iustas nicas functiones. Si vero servus fuerit, qui contra ad ecclesiam, postquam de impunitate sua Dominus qui clericis iuramentum praestitit, ad servitium sui redire compellitur etiam invitus, aliquando a Domino poterit occupari.

[1 Qua nobis regali providentia sua licet in materia illa fieri debeat, qui maleficia perpetraverint, non violentur, ut pro reverentia sacra in ecclesia parva valde curam, sed requiescent. Nostrum.]

CAP. VII.

Clerici non debent necessitatibus, seu utilitatibus aliorum laicorum, etiam ubi laicorum non suppetunt facultates, nisi prius Rom. Pont. consulerint, ut prius, hinc in constitutionibus edata a laico collectantur ecclesiam, sui in irrita, nec ulla tempore committant, hoc fructu, hinc in nunciati ob gravamina praemissa, remaneant excommunicati, nisi post depositum officium nihilominus excommunicati per ipsos, nisi satisfecerint intra mensem, hoc tenet. Hoc dicitur verum declarationem, & pro novis.

Idem in Concilio generali b.

Aversus e consules & rectores civitatum, vel alii, qui ecclesias & ecclesiasticos viros talibus exactionibus & exactionibus aliis adgravare nituntur, immunitati ecclesiasticae Lateran. concilium a praesumptionem hujusmodi sub anathematis distinctione prohibuit: transgressores & fautores eorum excommunicationi subjacere praecipit, donec satisfactionem impenderit competentem. Venit h. quibus in Episcopus simul cum clericis tamam necessitatem utilitatem perpexerint, ut absque ulla exactione relevandas utilitates vel necessitates communes ad laicorum non suppetunt facultates, subsidia ecclesiis conferenda: praedicti laici humiliter supplicent cum gratiarum actione.

Propter impudentiam tamen quorundam Romanorum Pontifex prius consulari: cuius inter alia communitas utilitatibus providere. Quia vero nec sic communitas militia contra Dei ecclesiam conquiritur, ad quod constitutiones & sententiae, quae a talibus, vel in praesentem mandato fuerint promulgatae, inane & irrita existant, nullo unquam tempore valit. Ceterum praesentis fraudis & dolus alicui parochiano non debet, nullatenus decipiatur errore, ut intra tempus legitime ad anathema, quasi pot illud non sit ad satisfactionem debitum compellendus, nam & ipsum, qui satisfactionem contaverit, & succellorem ipsius, nulli satisfactionem menssem, manere decernimus ecclesiasticae excommunicationis, donec satisfecerint competentem, cum satisfactione anere qui in honore substituitur.

CAP. VIII.

Trelati plus debito a subsidia excommunicato praesentem a Ca. 1. eod. tit. in 3. compul. b. Sicil. in ca. 1. de re confisus in 4. compulsi. Vid. quae in re supra in 1. compulsi. d. Later. Concil. sub Alex. III. ca. 1. & supra xerent. f. In Concilio aperiuntur legunt, ita, quae ad satisfactionem caru hujusmodi, &c.

non vel aliter servari impensis legato vel alteri, illud restituent, & mandandi pariteris rogabunt.

Quin plerique b pralati, ut procuracionem aut fetvigeum aliquod impendant legato vel alii, plus extorqueant a subditis, quam solvant, & in eorum damnis lucra sectantes, quarum pradam potius quam subsidium subditis id de cetero heri prohibemus. Quod si quis hanc partem plectis, & sic extorta restituat, & tantundem cogatur pauperibus elargiri.

CAP. IX.

Sacris non debent esse ministris vel procuratoribus laicorum, quibus si contra fuerint, & deprehendantur in fraude, non subveniat eis ab ecclesia. Eugenius Papa Lucanen. b Episcopo.

Sacerdotibus e & clericis tuis denuncies publice, ne ministri laicorum fiant, nec in rebus eorum procuratores existant. Quod si postmodum facere presumpserint, & occasione ipsius administrationis propter pecuniariam causam deprehendantur in fraude, indignum est eis ab ecclesia subveniri, per quos constat in ecclesia scandalum generari.

CAP. III.

Religiosi presbiteri exentes ad audendas leges vel Physicam, nisi intra duas menses ad claustrum redeant, excommunicati sunt & in nulla causa patronari possunt: & in choro, & in capitulo, & ceteris erunt ultimi: & sine dispensatione Papa non promoventur. Alexander tertius in Concilio Tarnon. d.

Non e magno per antiqui hostis invidia: [i & infra.] Inde nimirum est, quod in Angelum lucis se more solito transfigurans, sub obtentu languentium fratrum consulendi corporibus, & ecclesiastica negotia fidelius tractandi, regulares quosdam ad legendas leges, & confessiones Physicales ponderandas de claustris suis educit. Vade ne occasione scientie spiritalis viri mundanis rursus actionibus involvantur: statuiamus, ut nulli omnino post votum religionis, & post factam in aliquo loco religiosam professionem ad Physicam legesve mundanas legendas permittantur exire. Si vero exierint, & ad claustrum suum intra duorum mensium spacium non redierint, sicut excommunicati ab omnibus evitentur: & in nulla causa, si patronicum praeferre voluerint, audiantur: reveri autem in choro, capitulo, mensa, & ceteris ultimis fratrum existant, & (nisi forte ex misericordia sed. Apostol.) totius spem promotionis amittant.

[i Infra membra ecclesie, precipitare laboras, sed manuum mittit ad desiderabilia eius, & electi quoque mittit supplantare, ducunt scriptura: Esca ejus electi: multorum sequidem casum se reputat, ubi presensum aliquod membrum ecclesie sua calliditate fuerit detractum.]

CAP. IV.

Clericus generalis procurator vel justiciarius Principis secularis dependens est: & si religiosus est, gravius punietur. Idem in Concilio Lateranensi.

Sed nec procuraciones f villarum, aut jurisdictiones etiam seculares sub aliquibus Principibus & secularibus viris, ut justiciarius g eorum fiat, clericorum quiscquam exercere presumat. Si quis autem adversus hac venire tentaverit (quia contra doctrinam Apostoli dicitur, Nemo militans Deo, implicet se secu-

NE CLERICI VEL MONACHI SE- cularibus negotiis se immi- keant.

TITVLVS L. CAP. I.

Ennona emulium multa secularia negotia, a quibus iubet clerici & Monachi abstinere. Et fani xrv. si restit numerentur. Ex Concilio Maguntino.

Multa sunt b negotia secularia, de quibus paucis perstringamus, ad quae pertinet omnis carnalis concupiscentia. Quicquid plus ju- rissit homo, turpilium est. Munera iniusta ac- ceptare non daret. Contentiones vel lites vel rixas amare in plateis secularibus disputare, excepta defensione orphanorum aut viduarum. Conductores secularium rerum aut procuratores esse. Turpis verbi vel lites esse, oculatorem, vel iocum secularem diligere. Alia amare. Ornamentum inconueniens proposito habere. In deliciis vivere velle. Gulam & ebrietatem liquoris. Pondera iniusta vel mensuras habere. Negotia iniustum exercere. Nec tamen iustum nego- tium est: contradiendum, propter necessitates diver-

a Sedi. Conc. Lat. c. 34. b Ca. 4. De censuris in 4. comp. vid. Eius in 1. consuetudinibus, s. ceterum. sup. de offic. ordm. c. Abba. sup. de off. p. al. Secum. Episc. Contin. d. Emmanu. de dicata. E. Vid. Gratianum lib. 2. var. resol. c. 20. & Remigium de Omni. vult. de mon. eccles. sup. g. al. ita: qua nifi, &c. sed in magis ve- luti, & emendatum habetur ut est impressum. h. Ca. 1. cod. tit. in camp. i. alia: est in contradiendum.

a Negotiator. b al. Eugen. al. Luca. al. Lucan. in omni. us. Vaticano. c. Ca. 1. cod. tit. in 1. comp. d. Eodem modo habetur in antiq. C. & post Concil. Lateran. p. 27. ca. 2. e. Cap. 2. cod. tit. in 1. consuet. vid. Innocent. in c. firmiter. sup. de sum. vrm. & sed. cath. Archid. in ca. non dicatur. q. 1. Ad de curata infra cod. tit. super Specula. f. Procuratores. g. In C. Barba. & concil. ut justiciarius eorum fiant.

